

TOMÁŠ KRYSTLÍK

ČESKÉ HISTORIOGRAFICKÉ DEZINTERPRETACE A LŽI

**České
historiografické
dezinterpretace
a lži**

Tomáš Krystlík

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Krystlík, Tomáš, 1947-

České historiografické dezinterpretace a lži / Tomáš

Krystlík. -- Vydání první, pouze e-bookové. -- Ústí nad Labem : Paprsky, 2022. -- 1 online zdroj

Obsahuje bibliografii a rejstřík

ISBN 978-80-88371-02-1 (online ; pdf A4). –

ISBN 978-80-88371-03-8 (online ; pdf A5)

* 930 * 930.1:303.833.5 * 94(437.3) * (048.8)

– historiografie -- Česko

– interpretace dějin -- Česko

– Česko -- dějiny -- historiografie

– studie

930 - Historická věda. Pomocné vědy historické. Archivnictví [8]

© Tomáš Krystlík 2022

Jiří Fiala – nakladatelství PAPRSKY 2022

Vydání první, pouze e-bookové

PDF (A5): ISBN 978-80-88371-03-8

PDF (A4): ISBN 978-80-88371-02-1

EPUB: ISBN 978-80-88371-04-5

MOBI: ISBN 978-80-88371-05-2

OBSAH

SLOVO VYDAVATELE 22

KAPITOLA I

MÍSTO PŘEDMLUVY 26

Přístupy k dějinám 27

Dějepisci coby literáti, nepravdivé výklady
dějin 30

Které historické mýty české společnosti
nejvíce škodí? 39

Zmatení češtiny po babylonském způsobu 43

KAPITOLA II

CO V ČESKÝCH UČEBNICÍCH DĚJEPISU

NENAJDETE 47

Co říkají genetická zkoumání 57

Mezi avarským kaganátem a Franskou říší 60

Řekové coby „slovanští věrozvěstové“ 67

První biskupové v Čechách, vliv rytířství... 70

Civilizační vlivy 72

Jak se v Regnu Bohemiæ mluvilo? 79

„Ne všichni Češi jsou Češi“, Jungmannův
a Palackého podvod..... 92

Zakládání měst 99

Praha coby příklad..... 103

Pražská univerzita vynucená králem..... 107

Husitství, Jan Nepomucký..... 111

Soužití obou zemských kmenů.....	114
„Třistaletá poroba”	116
Školní docházka.....	126
Živé jazyky ve vyšším školství.....	127
Národy smluvní, kmenové.....	136
Rozdíly mezi fašismem, nacismem a bolševismem.....	146
Vydupat národ ze země, jazyk nepostačující požadavkům doby	153
Rozchod česky a německy mluvících.....	162
Maďaro- či Slovákoneřec Thomas Johann Masárik.....	178
Národnostní menšiny a zacházení s nimi.	189
Rakouský předsudek	199
Český antikatolicismus v praxi	202
Umělý národ československý	204
Česká pomoc Slovensku	207
Vzájemný kulturní vliv obou zemských kmenů.....	210
Možné modely soužití národnostních skupin	216
Hospodářství českých zemí	225
Kritéria demokratičnosti státu.....	229
Nepříliš optimistické vyhlídky	231

KAPITOLA III

NÁRODNÍ MÝTY, PODVRHY A LŽI..... 235

Lhaní ve jménu jazykově českého národa	238
Je česká hymna plagiát?	246
Zbožnění českého jazyka.....	250

Symboly češství.....	253
Padělky	255
Národní mýty a idea středu	259
Dva Růžové paloučky a dva České ráje ..	266
Kompenzace národního komplexu méněcennosti	270

KAPITOLA IV

OKOLNOSTI ZRODU REPUBLIKY..... 274

Stát vzniklý z propagandy, československé legie.....	274
Česká předválečná politika a cíle	282
Masarykovy názory	287
Vynucený nebo dobrovolný odchod do exilu?	290
Válečné cíle	309
Masaryk propagandista	314
Eduard Beneš – od bičování bratry k radikálnímu socialistovi	318
Masaryk a Beneš válečnými štváči	323
Jako britský agent Thomas George Marsden v Rusku	332
Nebojové aktivity československých legií na Rusi.....	345
„Člen bolševické vlády v Rusku Masaryk“ v USA, konec války.....	348
Budování jmění	356
Zametání stop, ukradený archiv říšského ministerstva vnitra	359
Peněžní instituce Československého vojska na Rusi	361

Ruský a rumunský imperiální poklad	367
Počínání československých legionářů na Rusi	376
Osobnosti Masaryka a Beneše	387
Neshody mezi exulanty.....	391
Neprokazatelné hypotézy o smrti Štefánika a Rašína	393
Karel Pergler a další případy.....	398

KAPITOLA V

MÍT CO NEJVĚTŠÍ STÁT 404

Masarykovy představy o československém státu.....	406
Stát na úkor jiných	408
Další české požadavky a vize.....	413

KAPITOLA VI

PRVNÍ REPUBLIKA – „OSTRŮVEK DEMOKRACIE“ V EVROPĚ 416

Pochybná státní raison d'être.....	417
Dočasné zachování historických hranic ...	421
Ozbrojený střet s Polskem.....	425
První válka s Maďarskem	429
Druhá válka s Maďarskem.....	431
Protiprávní zabránění pohraničí.....	433
Popření demokracie – nevolený parlament	443
Vzpoury a pokusy o radikální řešení.....	446
První parlamentní volby	452

Politika vůči menšinám	453
Český nacionalismus.....	461
Pozemková reforma	467
Jazykové poměry v Rakousku-Uhersku...	474
Státní jazyk československý a znevýhodňování menšin	477
Symboly státu	483
Poměry v novém státě	484
Malá dohoda	487
Zahraniční politika, příspěvek za osvobození	489
Likvidace demokracie – zákon na ochranu republiky.....	493
Československý parlament	495
Řízení státu úplatky a bez parlamentu ...	496
Hradní síť udavačů, Karel Čapek jako příklad	499
Osobnost Edvarda Beneše.....	502
Locarnský pakt – fiasko československé mezinárodní politiky.....	506
Hospodářství meziválečné republiky	514
Účinky světové hospodářské krize	525
Pokusy o celní unii.....	532
Tajné Benešovy fondy	539
Vliv nástupu nacismu v Německu	543
Další zákony likvidující demokracii	548
Politické koncepce	554
Nejméně oblíbený národ Evropy	557
Pohledy zvenčí	559
Agresivní smlouvy s Francií a se Sovětským svazem.....	561
Následky první Benešovy návštěvy Moskvy	

.....	567
Začátek konce první republiky.....	571
První vládní pokus o zmírnění znevýhodňování Němců.....	576
Další události a varovné signály.....	579
Karlovarské požadavky.....	590
Rezignace na výkon státní moci.....	593
Květnová mobilizace 1938.....	595
Runcimanova mise.....	607
Byl Ždanov v srpnu 1938 v Praze?.....	613
Sudetoněmecké povstání a jednání v Obersalzbergu.....	615
Druhá rezignace na výkon státní moci v pohraničí.....	621
Československý souhlas s odstoupením území Německu.....	623
Nonnacionalističtí politici v ČSR.....	628
Slabiny československé politiky.....	633

KAPITOLA VII

ČECHONĚMEC KONRAD HENLEIN 637

Jednoduchá představa o Henleinovi se drolí	638
Katapultován do politiky.....	639
Zastáncem ČSR.....	643
Znehodnocené volební vítězství.....	647
Vnitrostranický protiútok nacistů.....	649
Nacistou a britským špiónem.....	655
Vedoucím Říšské župy Sudety.....	657

KAPITOLA VIII

MÝTY O MNICHOVSKÝCH UDÁLOSTECH.. 661

Počátek konce	663
Plán obrany	672
Strategické chyby	684
Připravenost armády.....	685
Beneš nabízí odstoupení pohraničí	691
Souhlas ČSR s předáním území Německé říši a abdikace vlády.....	695
Existovaly plány na odtržení Sudet?.....	698
Britsko–německá jednání v Bad Godesbergu	707
Mobilizace navzdory souhlasu s odstoupením pohraničí.....	714
The Focus Group a jeho role.....	722
Konference v Mnichově	726
Mnichovská smlouva a mezinárodní právo	733
Ostatní územní ztráty	743
Plačtivé mýty.....	745
Mělo se bojovat?	747

KAPITOLA IX

MIGRACE OBYVATELSTVA V LÉTECH 1938– 1939 753

Předchozí dějství.....	753
Důsledky počesťování průmyslu a obchodu	757
Repatriace kapitálu	758
Další hospodářské vlivy.....	760

Omezení samosprávy.....	762
Znevýhodňování německého školství	764
Další dezintegrace německých sídelních území.....	768
Neúspěch stížností národnostních menšin	777
Srovnání s poměry ve Švýcarsku	782
Průběh stěhování ze Sudet	788
Právní aspekty	798
Zaznamenané násilnosti	802
Počet odešlých a zpětné vyhošťování	812
Majetkové ztráty	827
Ti, již neodešli	828
Exodus z dalších oblastí.....	842
„Rozbili nám republiku!“	846

KAPITOLA X

DRUHÁ REPUBLIKA – OBDOBÍ, O NĚMŽ SE RADEJI MLČÍ 850

Antisemitismus.....	850
Žádosti Čechů o přijetí do Wehrmachtu, plány rozvoje	855
Politika zaměstnanosti, koncentrační tábory pro cikány	857
Dobrovolná i nařízená omezení	861
Vztah k Německu	864
Konec česko-slovenského státu	869

KAPITOLA XI

TŘICETILETÁ VÁLKA 1914–1945 881

Předehra k první světové válce.....	883
Převratná novinka – dreadnought	889
The Milner Group.....	892
Příčiny světové války	894
Vypuknutí války	899
Odvrácení Ruska od dobytí Úžin.....	906
Ruské revoluce 1917 nepřímo řízené cizinci	910
Následky války pro Německo, návrhy na omezení zbrojení.....	921
Snahy o zlepšení postavení Německa.....	930
Klaus Haushofer a geopolitika	936
Zvětšení německého životního prostoru .	940
Konec Locarnského paktu	942
Ostuda v Évianu	948
Polské územní představy	952
Německá vyjednávání s Polskem 1938–1939	955
Britská podpora Polska proti Německu...	965
Polsko–francouzský vojenský protokol ...	969
Pokus o smlouvu britsko–francouzsko– sovětskou	970
Poslední dny před vypuknutím války.....	985
Směřování k válce.....	996
Kdo konkrétně vyvolal druhou světovou válku?	1001
Přípravenost Německa k vedení války ..	1006
Kobercová bombardování	1011
Příklady falšování dějin spojenci.....	1018
Hitlerovy snahy o uzavření míru	1030

Sovětské požadavky vůči Německu	1056
Britské úsilí o zatažení USA do války	1060
Churchillova Realpolitik a počínání Rooseveltovo	1066
Ignorování zločinů spojenci.....	1072
Vpád do Sovětského svazu.....	1078
Kryptoanalytici v Bletchley Parku	1095
Déprussification	1098

KAPITOLA XII

BENEŠ V DRUHÉM EXILU 1100

Ve službách SSSR?	1102
Role Beneše v aféře Tuchačevského	1108
Začátky v emigraci	1113
Uchopení moci	1115
Úsilí o uznání exilové vlády a zneuznání Mnichovské smlouvy	1122
Teorie kontinuity československého státu	1131
Beneš a spojenecké vojenské operace	1134
Setkání s Rooseveltem.....	1138
Ochotně do sovětského chomoutu.....	1141
Beneš a Slovenské národní povstání	1161
Sovětský tlak na Beneše ke konci války ..	1163

KAPITOLA XIII

POZADÍ ATENTÁTU NA HEYDRICHA

A ELIÁŠOVY SMRTI..... 1165

Odveta za atentát.....	1166
Diletantismus československého zahraničního	

odboje	1171
Zpackaný pokus o atentát na Emanuela Moravce	1178
Možné příčiny atentátu na Heydricha....	1179
Nejasný osud dětí z Lidic a Ležáků.....	1187
Benešova pomsta na Eliášovi a dalších ...	1196

KAPITOLA XIV

ČESKOSLOVENSKÉ VOJENSKÉ JEDNOTKY NA VÝCHODĚ 1202

České a slovenské legie v Polsku.....	1202
Československé jednotky na Středním východě	1205
1. československý samostatný prapor v SSSR	1207
1. československý záložní pluk a 1. československá samostatná brigáda	1214
2. československá paradesantní brigáda .	1218
1. československý armádní sbor	1219

KAPITOLA XV

VOJENSKÉ JEDNOTKY VE FRANCII A VELKÉ BRITÁNII 1221

Odvozy k Luftwaffe a vypuzování letců z protektorátu	1222
Českoslovenští vojáci ve Francii.....	1227
Cholmondeley Park	1232
Letci v Royal Air Force.....	1237

Sestřelení v německém zajetí	1252
1. československá smíšená brigáda	1254
Československá samostatná obrněná brigáda	1257
Povolávání do československé armády .	1259
Zastoupení národností v československých zahraničních armádách	1261

KAPITOLA XVI

ČEŠI V NĚMECKÝCH OZBROJENÝCH SILÁCH

..... 1262

Kdo byl Čech a kdo ne	1262
Nabývání německé státní příslušnosti....	1265
Německý národnostní soupis – Deutsche Volksliste.....	1270
Počet Čechů ve Wehrmachtu a SS.....	1274

KAPITOLA XVII

PROTEKTORÁTNÍ ODBOJ 1281

Povstání, jež nevypuklo	1282
Organizace odboje	1284
Zpravodajství	1292
Sabotáže.....	1294
Parašutisté	1301
Okolnosti domácího odboje	1308
Jaltský mýtus a demarkační linie.....	1322
Povstání na konci války	1325
Britské zhodnocení českého domácího odboje	1329

KAPITOLA XVIII

VLIV PROTEKTORÁTU NA ČESKÉ MYŠLENÍ

..... 1331

Začátek protektorátu	1335
Iluze v českých myslích.....	1342
Obranná opatření.....	1347
Protektorátní realita.....	1350
Přesídlování.....	1354
Fašistická uskupení, získávání konfidentů	1355
Víra v sovětské Rusko	1358
Kultura za protektorátu.....	1363
Česká porodnost a nasazení v říši	1365
Studium na vysokých školách	1366
Nenávist vůči Němcům	1369
Mechanismy psychických změn	1372

KAPITOLA XIX

KARL HERMANN FRANK 1377

Frankův vztah k Čechům.....	1379
Snaha o stejné zacházení s Čechy a Němci	1381
Spory s NSDAP	1386
Budování vlastní politiky.....	1391

KAPITOLA XX

**JAK TO BYLO S PLÁNOVANÝM VYHUBENÍM
ČECHŮ .....** 1394

Německá národně socialistická ideologie

a národnost.....	1394
První úvahy	1396
Hitlerovo zásadní rozhodnutí.....	1400
Heydrichův nástin nakládání s Čechy....	1406
Plány SS.....	1410
Sudetští Němci v Gestapu.....	1420
Pozdější představy	1423

KAPITOLA XXI

SOVĚTSKÁ INFILTRACE ČESKOSLOVENSKA 1428

Co obnáší sovětizace.....	1430
Emigrace z Ruska	1440
Zapouštění kořenů.....	1441
Udržet vše v tajnosti	1448
Česká lhostejnost	1453
Poslední možnosti pro změnu názoru...	1454
Bolševická připravenost	1455
Protektorát a „osvobození“ Československa.....	1458
Poválečná repatriace do SSSR	1463

KAPITOLA XXII

ČESKOSLOVENSKÉ OBĚTI – ALE ČEHO? ... 1468

Československé oběti rasového pronásledování.....	1471
Kdo byl židem a kdo ne.....	1473
Odhady a metodologické chyby.....	1476

KAPITOLA XXIII

HOLOCAUST..... 1481

Co předcházelo	1487
Vývoj německých úmyslů jak naložit s židy	1491
Kdo přikázal vyhlazování židů?	1498
Popírání holocaustu	1502
Podíl Neněmců na židovském šoa	1507
Způsob zbavování se židů v dalších zemích	1513
Počet obětí holocaustu.....	1527
Důvody falšování počtu obětí	1531
Exodus z Polska	1534

KAPITOLA XXIV

SNAHY O ÚZEMNÍ ZISKY..... 1536

Česká územní nenasytnost.....	1536
Vládní návrhy k připojení nových území	1544

KAPITOLA XXV

POVÁLEČNÉ REPARACE A RESTITUCE 1549

Reparace pro Československo	1549
Falšování podkladů.....	1552
Další československé podvody v reparacích	1560
Restituce československého majetku	1563

KAPITOLA XXVI

TŘETÍ REPUBLIKA – NACIONÁLNĚ SOCIALISTICKÝ STÁT 1945–1948..... 1566

Karpatská Ukrajina.....	1570
Postoje USA.....	1578
Nedemokratičnost poválečného státu...	1580
Retribuční soudnictví	1586
Poválečná realita	1589
Změny, které českým politikům nedocházely	1599
Závěrečné dějství.....	1605

KAPITOLA XXVII

POVÁLEČNÉ VYHÁNĚNÍ ČESKOSLOVENSKÉHO OBYVATELSTVA 1617

Přeměna domácích Němců v cizáky a přistěhovalce	1618
Tlak domova na vyhnání Němců	1627
Souslednost dalších událostí.....	1640
„Divoký odsun“ – první fáze vyhánění organizovaného vládou.....	1670
Konference v Berlíně známější jako postupimská	1689
Které státy své Němce vyhnaly a které ne	1694
Právní závaznost postupimské konference	1698
Tzv. organizovaný transfer a právní postavení vyháněných	1702
Kolize vyhánění s retribučním soudnictvím	

.....	1706
Zacházení s vyhnanými v Německu a Rakousku	1709
Počet obětí mezi československými Němci	1712
Počty obětí z řad dalších Němců	1723
Zacházení s československými Maďary .	1724
Hledisko mezinárodního práva	1729
Vyhánění jiných národnostních skupin v rámci státu.....	1732
Klíčová role KSČ a Beneše	1734

KAPITOLA XXVIII

DEVASTACE POHRANIČÍ..... 1738

Poválečná migrace	1739
Likvidace živností a průmyslové výroby	1747
Demolice a odliv obyvatelstva	1750

KAPITOLA XXIX

MÝTUS O PRAŽSKÉM JARU 1968..... 1758

Málo známé výchozí předpoklady	1759
Sovětský agent selhal	1763
Vojenské memorandum coby spouštěč invaze?.....	1765

KAPITOLA XXX

ROZPAD TÁBORA MÍRU 1768

Zásadní role Karola Wojtyły.....	1768
----------------------------------	------

Ekonomické vlivy	1769
Politika vytlačování	1771

KAPITOLA XXXI

ZVLÁŠTNOSTI ČESKÉ POVAHY ANEB CO JSME NAKRADLI, NEVYDÁME..... 1772

Kdo je Čech?	1772
Byl Josef Švejk inteligentní člověk, nebo blb?	1774
Zlaté české ručičky	1776
Egalitářství, závist, povýšenost	1778
Sebehodnocení	1781
Vztah k Němcům, nutnost odčinění křivd	1784
Nacionalismus, neúcta k vlastnímu státu, česká jedinečnost	1786
Okrádání bližního svého	1793
Národní ochotnictví	1795
Čas pro změnu zástavy?	1797

KAPITOLA XXXII

MÝTY KULTURNÍ..... 1799

Česká kuchyně	1799
Neblahé stravovací zvyklosti	1804
Mýtus báječných českých piv	1810
Přivlastňování si zásluh	1814
Italský kulturní vliv	1820

KAPITOLA XXXIII

JAK DÁL?	1825
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	1828
JMENNÝ REJSTŘÍK	1901
ZKRATKY.....	1941

SLOVO VYDAVATELE

Dostáváte do ruky dosud nejrozsáhlejší výčet českých dějpraveckých lží a dezinterpretací v jedné knize, které jsou jinak rozptýleny v mnoha historiografických publikacích v různých jazycích.

Některé z nich jsou k nalezení v předchozích autorových knihách a člancích. V této publikaci jsou rozšířeny o další, aby čtenář je měl vždy při ruce a mohl je kdykoliv pomocí počítačového vyhledávání podle příjmení, případně data ve standardizované formě rychle najít a případně použít. Vlivem e-bookového vydání, kde náklady nestoupají v závislosti na rozsahu knihy, bylo možné udržet všechny potřebné informace v jedné knize v cenově přijatelných mezích. Vyhledávání napomáhá jako všude jinde i pohled do obsahu knihy s názvy kapitol. Užitečný je i jmenný rejstřík, pokud k počítačovému vyhledávání použijete kmenů příjmení českou flexí se neměnicích. Například pro vyhledání Karla Čapka použijete kmen *čap*. Někomu se může jevit personální rejstřík pro počítačová vyhledávání zbytečný, ale některá příjmení obsahují hlásky v české abecedě neznámé, které se do češtiny převádějí jen přibližnými ekvivalenty a někdy i více způsoby, například Hoßbach nebo Wałęsa, kde kmeny neměnicí se flexí, do češtiny přepisované jako *hossbach*, *wales* nebo *walens* a zadané do vyhledavače nic nenaleznou. Bohužel, rejstřík předmětný nelze v češtině u víceslovných spojení vůbec vytvořit, protože víceslovné spojení byste museli do počítačového vyhledávání postupně zadat ve všech českých pádech.

Pro ty, kteří neradi čtou text na obrazovce počítače nebo čtečky a dávají přednost klasickému papíru, mají možnost

si text vytisknout. Například z formátu PDF na papír formátu DIN A4 tak, že na jedné straně budou mít dvě stránky textu DIN A5. Odpovídající nastavení poskytuje ovladač každé tiskárny.

I když se najdou čtenáři s vývody a popisy událostí v této knize nesouhlasící, je záhodno si tuto knihu přečíst, zamyslet se nad předkládanými fakty a spojujícími je příběhy a vše dle libosti srovnat se školními dějepisnými kánony či jinými historiografickými publikacemi. Pokud se někdo více zajímá o určitou etapu dějin než o jinou, lze knihu číst na přeskáčku.

Tato kniha, rešerše o málo známých okolnostech většinou moderní české historie v mezinárodních souvislostech nemá ambici být dějepisem, nezabývá se tedy úplným výkladem událostí ze všech aspektů. Počítá se s tím, že tradiční český výklad dějepisů je každému víceméně znám ze školy, z publikací, z médií a autor tam, kde sám není schopen nalézt pravděpodobnější výklad události, na to upozorňuje a dává čtenáři příležitost si vybrat z několika možností.

Čtenář může přistupovat k textu knihy i předpojatě, to jest být přesvědčen, že se jedná o soubor propagandistických nepravd nepřítele České republiky nebo českého národa. Zde je třeba připomenout, že každý výklad dějin je, ba musí být konfabulován, protože listinné zdroje tvoří asi jen tři pětiny dějepisů, zbytek jsou historiky vymyšlené příběhy, které je propojují, zdůvodňují, o kterých se dějepisci domnívají, že souvislosti mezi událostmi vysvětlují. Že výsledky fabulace mohou být a bývají diametrálně rozdílné, je dáno dějepisem jako velmi nepřesnou vědeckou disciplínou. Historici nedokáží totiž určit, respektive vědecký obor

nazvaný historie nedokáže, které z událostí byly zcela rozhodující, směrodatné pro další vývoj, které méně a které vůbec ne. A hlavně se na nich neshodnou.

Dávné kroniky jsou kontaminovány z dnešního hlediska nadměrnou konfabulací a je radno z nich při výkladu dějin vycházet opatrně a omezeně. Obdobně málo spolehlivá jsou i očitá svědectví, protože neexistují dva jedinci vnímavší a zapamatovavší si danou událost naprosto shodně. Každý vnímá a zapomíná událost podle toho, nakolik je v souladu s jeho hodnotovým systémem. Když není, vnímá ji zkresleně a rychleji ji částečně či zcela zapomíná.

V knize se podává pravděpodobnější výklad určitých úseků dějin, než postulují oficiální historiografové. Bude-li čtenář o přečteném přemýšlet, porovnávat to s jinými informacemi, bylo účelu knihy dosaženo.

V knize je ponechán starší, logičtější způsob psaní slova *Žid* coby příslušníka židovského národa a slova *žid* coby osoby židovského vyznání či definované antropologicky, rasově. Ze stejných důvodů je ponechán starší způsob psaní slova *cikán*. Německé názvy *Gestapo*, *Wehrmacht*, *Abwehr* jsou s velkým počátečním písmenem, protože by bylo podivné, kdyby začínaly podle pravidel českého pravopisu malým, kdežto všechny ostatní německé policejní a vojenské složky s velkým. Originální citáty v češtině a slovenštině, pokud nejsou překladem z jiného jazyka, jsou v pravopisné formě v době jejich vzniku s výjimkou některých citátů starších, kdy porozumění textu by čtenáři mohlo činit potíže. V knize použitý dvojitý systém odkazů k literatuře byl vynucen tím, že nezanedbatelná část textu byla původně jednotlivými časopiseckými články již v exilových časopisech, u nichž obecně nebývá zvykem v textu odkazovat

ke zdrojům. Při jejich vřazování do knihy, která začala cílevědomě vznikat na přelomu tisíciletí, nezbylo nic jiného než se onoho systému v příslušných kapitolách přidržet.

Jiří Fiala, vydavatel

KAPITOLA I

MÍSTO PŘEDMLUVY

Žijeme ve dvojích dějinách, v těch, které se nám zdají, a v těch, jaké skutečně byly. (Karel Bartošek, historik)

Historická reflexe přísluší každému a rozpravy o dějinách jsou neoddělitelné od politického života a od otázek identity. (Pieter Lagrou, belgický historik)

Historik nesmí váhat, dokonce ani když v jeho knihách najdou pomoc a povzbuzení nepřátelé královny, ba dokonce společní nepřátelé lidstva. (Alan John Percivale Taylor, britský historik)

Otevřeli jste knihu, která není dějepisem, protože nepopisuje historické děje v úplnosti, z mnoha aspektů a úhlů, nýbrž přibližuje pouze fakta dějepisci vylhaná, zamlčovaná a překrucovaná, počítá s tím, že laskavý čtenář zná dějepis alespoň v rozsahu, jak se učil v československých a učí v českých školách. Tento přístup byl zvolen proto, aby fakta, na které kniha chce upozornit, v záplavě jiných informací nezapadla natolik, že by si jich téměř nikdo při běž-

ném čtení nepovšiml, a také, aby kniha svou délkou neodrazovala od čtení. Výběrem témat se zaměřuje na období, jejichž falešný výklad ovlivňuje českou mentalitu.

Knihla vznikla převážně rešeršemi historiografických publikací, méně zkoumáním originálních listinných pramenů, neboť jejich rozsáhlejší studium by bylo pro jednoho člověka-neprofesionála časově a finančně nesplnitelné.

PŘÍSTUPY K DĚJINÁM

Dějepis se píše tak, aby vlastní národ nebo stát vypadal hezky. Ale i nepříjemné historické pravdy by měly být každým národem nebo státem sebereflektovány, diskutovány, protože schopnost otevřeného vyrovnání se s nimi je nezbytným atributem každé standardní civilizované společnosti.

V tomto ohledu mají Češi po více než jednom a půl století tradovaných nepravdivých výkladů historie, dějepisných mýtů, bludů a lží obrovské manko. Historiografie vycházející z tezí Jungmannových a Palackého slouží českému národu bez ohledu na pravdu, navíc od roku 1918 dějepisci plní požadavky českého národního státu – jsouc jím živeni – nepříjemná fakta nechávají bez povšimnutí, vynechávají, dezinterpretují, a když je potřeba, tak se uchylují i k vysloveným lžím. Dodnes.

Mladí historici po roce 1989 s oficiální interpretací dějin občas nesouhlasí, leč dobře si uvědomují, že oponovat zavedenému státnímu (národnímu) výkladu dějin znamená riskovat své uplatnění v oboru, doživotní ostrakizaci, takže

jejich připomínky a výtky jsou umírněné. Je třeba českým historikům stále připomínat jimi vyřčená slova, byť teprve v roce 2006: „Učme se žít s tím, že některé prameny čteme a interpretujeme rozdílně, že se naše závěry... mohou rozcházet“ [Pešek – Tůma – Kittel – Miller].

Ale takový přístup k dějinám si může dovolit jen člověk na české oficiální historiografii nezávislý. Ostatně nechme o tom promluvit jednoho z historiků placených státem, Jana Křena, který si před lety výjimečně dopřál luxus být v této věci upřímný: „Vášnivé, úporné a nezištné hledání pravdy, zejména v rizikových tematikách, nepatří, žel, k předním ctnostem (českých) státních historiků, kteří jsou povětšinou vědeckou a občanskou odvahou vybaveni dost skromně. Mnozí z těch nejschopnějších – a jsou mezi nimi vynikající odborníci – uplatňují svou brilanci hlavně v tématech, která nejsou tak brizantní a žhavá; kolem těch nejpálčivějších, na něž veřejnost nejvíc čeká, jako by stále měli nastaveny ukazatele s nápisem ‚Objížďka‘“ [Křen 1990].

Existuje i názor Boženy Vikové-Kunětické z doby mezi světovými válkami: „Nikdo nemá právo bráti národu illuse, ať jsou jakékoliv; vžitá illuse jest jedním ze sloupů, na nichž spočívá národ; v takových případech není dovoleno klásti si otázku pravdy; pravda jest v citu.“ Takový náhled na dějiny přežívá v české společnosti dodnes. Dnešní česká společnost svým vnímáním historie se nikdy nezbavila romantismu, nevymanila se ze způsobu myšlení z druhé poloviny 19. století, dějiny českých zemí a českého státu jsou jí dodnes mylně považovány za dějiny českého národa a zcela se opomíjí zásada, že zveřejněním nepříjemných historických pravd se národ, stát a jeho vývoj nedehtonují ani nedevalvují. Je nutné mít vždy na mysli výrok českého, později německého historika Františka Grause, že „dějepisectví

může selhat i při zachování všech vědeckých pravidel“.
[Graus 1969]

Britský historik Tony Judt upozorňuje i na fenomén, který se uplatňuje se železnou pravidelností. Vyzýváme-li nějakou živou či mrtvou osobnost, stavíme-li jí pomníky, zvětčujeme-li ji na malířských plátnech, na poštovních známkách, tedy ji povýšíme na veřejně uctívaný symbol, musíme pak zamlčet její negativní stránky. Jinak by to nefungovalo. Obdobně je tomu i s historickými ději a mytickými momenty, mají-li sloužit jako oslavné dějinné události, takže například záporný husitství se Čechům dodnes úspěšně zatajují.

Čeští historici se zřetelně řídí zásadou *cuius regio eius historia, čí země, toho dějiny*. Před vydáním česko–německé publikace, sborníku Německé menšiny v právních normách 1938–1948 [Pešek – Tůma – Kittel – Miller] v roce 2006 se čeští historici-autoři nedokázali dohodnout s nečeskými na společné předmluvě jen kvůli tomu, že českým se zdálo v knize popsané poválečné zacházení s československými Němci ve srovnání s nakládáním s nimi v ostatních evropských státech vylíčeno jako kruté. Není čemu se divit, ČSR vyhnala Němců, kteří měli mezi válkami občanství vyhánějícího státu s velkým odstupem nejvíce (Poláci jich vystěhovali více, ale většinu z nově Polsku přidělených německých území, Němců s polskou státní příslušností bylo v Polsku méně než v ČSR). Čeští historici tedy žádali po nečeských spoluautorech, aby některé pasáže v jimi zpracovaných kapitolách o zacházení s Němci v jiných zemích upravili, nebo aby popsali vyhánění i z jiných států, dosud ve sborníku chybějící, aby česká praxe nebyla tolik na očích. Konkrétně, aby se v knize zabývali i vyhnáním Němců z Rumunska, Nizozemí, Itálie – z Holandska vyhnáno celkem

3691 domácích Němců z celkového počtu 120 000 až 170 000 v zemi, z Rumunska nebyli vyháněni, kdo z rumunských Němců zemi opustil, nesměl zpět – a protestovali proti zařazení studie o vracení italského občanství Jihotyrolanům odešlým za války do Německé říše.

Následkem rozkolu vyšla kniha v Německu a v ČR se zcela odlišnými předmluvami, protože v nich byla vyjádřena stanoviska autorů k vyhánění z jednotlivých evropských států. Text knihy zůstal nezměněn kvůli tomu, že historické výzkumy v něm obsažené byly již zaplacené a to nejen z českých peněz. Češi si nicméně v předmluvě k českému vydání této publikace poprvé veřejně, pouze pro omezený okruh odborné veřejnosti přiznali, že závěry učiněné dějepisci ze stejných pramenů se mohou rozcházet (viz citát uvedený výše). Bylo to od nich jen předstírané a zcela neupřímné, protože fakt, že čeští historici falšují dějiny, musí být zákonitě zřejmý každému českému dějepisci od samého počátku jeho profesionální kariéry. A od té doby dodnes se v této věci nic nezměnilo.

DĚJEPISCI COBY LITERÁTI, NEPRAVDIVÉ VÝKLADY DĚJIN

Historie se skládá, jak se obvykle uvádí, zhruba z 60 % z listin. Zbývajících 40 % je fabulace toho či onoho dějepisce, který dodává k faktům a listinám vysvětlující příběh. Oněch příběhů může být tolik, kolik je historiků. Je to dáno metodologickými problémy jakékoli interpretace historie. Dějiny totiž nepodléhají zákonům jako vědy přírodní, tedy

za stejných podmínek se opakovatelně nedocílí téhož výsledku, i když Edvard Beneš si byl jist, že učiní-li za určitých podmínek v politice to či ono, dostaví se určitý, jím předvídaný výsledek. Nikdo nemůže s jistotou tvrdit, že právě ta či ona událost byla spouštěcí k prudké, lavinovité změně stavu, dokonce i tehdy, vypadá-li něco jako spouštěč nanejvýš pravděpodobně. Typickým příkladem budiž začátek první světové války – dodnes nikdo nemůže tvrdit, která z událostí spustila náhlou lavinu dalších, k válce již vedoucích. Seriózní historici ji při zpětném zkoumání předválečných podmínek a událostí neidentifikovali, ba tvrdí, že světová válka vlastně za dané konstelace podle všeho vzniknout neměla.

Existuje i přístup málo obvyklý a prakticky neznámý, kdy dějepisci nevytvářejí jakékoli spojovací příběhy, nepodávají žádná vysvětlení, nýbrž jen prezentují holá fakta, tedy listiny a události, s tím, že si každý nějaký příběh k nim vytvoří sám.

Problémem kterékoli historiografie je, co si počít s fakty, která nezapadají do požadovaného výkladu dějin, nebo mu dokonce protirečí. Taková fakta se většinou zamlčí, nebo, jsou-li příliš známá, aby mohla být pominuta, se překroutí. Historik musí zvažovat míru souvislosti různých dějů a faktů, k čemuž má k dispozici jen svůj rozum a pak už jen *cosi*, co Němci nazývají *citem v konečcích prstů* (Fingerspitzengefühl).

Pro úplnost dodejme, že existuje i orální historiografie, která pracuje pouze s ústními svědectvími, třeba i písemně zachycenými. Metoda je ale mimořádně nepřesná, neboť svědci vnímají skutečnost přes svůj hodnotový systém, tedy zkresleně, tj. svědectví dvou jedinců o téže události se mo-

hou lišit, i diametrálně, být falešné, aniž svědci budou vědomě lhát. Hodnotový systém pozorovatelů určuje, že události, které jsou s ním v rozporu, dotýčný obtížně vnímá, zapamatovává si, snadno je vytěsni ze svého vědomí, dříve na ně zapomene, případně je nahradí vlastní vymyšlenou či zkreslenou verzí pozorovaného.

S pluralitou výkladů souvislostí mezi událostmi je nutné se smířit, hlavně si zvyknout na jejich existenci. Potíže nastávají, nejsou-li dějepisci nezávislí. Zejména nesmí být historik ekonomicky či profesně závislý na někom, kdo má zájem na určitém způsobu výkladu dějin, protože pak začne historii zkreslovat nebo podávat nepravdivě. V českojazyčném prostředí, kde český stát a národní společenství takový zájem mají a velmi, ba extrémně silný, kde historiky platí stát přes jím zřízené historiografické ústavy, se mohou dopídit pravdivějšího výkladu dějin a zveřejnit jej pouze historici-amatéri nebo historici-cizinci.

V českém prostředí vykonává silný tlak na historiky celé národní společenství, které žije ve falešných představách o minulosti tradovaných od začátku 19. století, zejména však od jeho poloviny. Neustále jsou utvrzováni v představě, jací byli a jsou Češi báječným a mírumilovným národem. A když náhodou Češi takovými nebyli, nebo být nemohli, tak to vždy zavinili jiní, ne oni. České národní prostředí zjeování historické pravdy vůbec nepřeje, ba všemi prostředky mu snaží zamezit. Dodnes.

Oproti obecně vžitému přesvědčení české veřejnosti neobsahují díla zjevně prorežimních historiků poplatných národně socialistické, fašistické, bolševické nebo nacionalistické ideologii pouze nepravdy, nýbrž i informace pravdivé. To je způsobeno tím, že některé události se nedají zapřít a nezbyvá nic jiného, než z nich vyjít a dle potřeby je

„správně“ ideologicky vysvětlit, případně dezinterpretovat. V horší pozici jsou fakta veřejnosti méně známá nebo neznámá, která bývají z takových výkladů dějin účelově vypouštěna, jejich existence pomíjena, zatajována. Popsaným způsobem si počíná každá historiografie v určité míře, česká a některé východoevropské lžou a dezinterpretují dějiny přímo velkolepě.

Shora zmíněných přibližně 40 % dějepisu přenechaných historikům k vymyšlení si spojovacího vysvětlujícího příběhu umožňuje též (dez)interpretovat historii – nakonec i současnost – jako výsledek spiknutí určité skupiny nebo skupin, což bývají tajné služby, korporace, mezinárodní organizace, tajné spolky, vlády, představitelé určitých národů či náboženství nebo i mimozemské civilizace. Vyvracet takové teorie spiknutí nelze, prokazujte nepravdivost něčeho, co neexistuje, nebo sice v nějaké formě existuje, ale vazby na další děje jsou zcela nebo převážně smyšleny. Není čím to vyvrátit.

Pravdivější obrázek o historii si každý, kdo chce, sestaví z mnoha zdrojů i cizojazyčných, ze střípků fakt rozptýlených v historických studiích bohužel většinou ve velmi nízkých koncentracích. Proto také na konci této knihy naleznete neobvykle rozsáhlý seznam použité literatury.

Vlastní názor si člověk vytváří na základě kolize odlišných interpretací dějin, tedy – měl by si ho vytvářet. Jenže Čechům péčí všeobklopujícího jedině správného českého národního (státního) výkladu historie jiné interpretace dějin scházejí, jsou potlačovány, obtížně dostupné, často od nich dělí čtenáře jazyková bariéra. Češi se rychle dohodli, podporování obroditeli, později československým státem, jaký výklad dějin bude jedině správný, a ten jim

umožňuje se domnívat, že jsou nejskvělejším národem alespoň Evropy, když už ne světa. Čeští historici byli a jsou bdělí, placeni ze státních prostředků označují výklady dějinných jevů lišících se od přijatého usu jako nepravdivé, pomlouvačné, revizionistické, českému národu nepřátelské, podvrtné a jejich autoři jsou jimi označováni jako protičeští, seabemrskáčtí, popřípadě o nich rovnou tvrdí, že jsou placeni nepřáteli, (sudeto)německými revanšisty.

Podle usu zavedeného Palackým nebyla v české historiografii a dodnes není vytyčena hranice mezi historií českého státu a dějinami českého národa. Češi výmysly svých historiků vlivem nevzdělanosti, národního nedostatku schopnosti kriticky uvažovat, lenosti myslet nebo společenského tlaku bez odporu přebírají, což je i dnes patrné zejména v mizerné úrovni českých sdělovacích prostředků a z argumentace v internetových diskusích.

Vytváření si vlastního názoru na dějiny z odlišných, často si protiřečících interpretací dějin je stav nadmíru žádoucí. Pokud jsou ovšem ony různé interpretace ne odborné veřejnosti dostupné. Někdy ale vznikne nutnost smířit se s tím, že nelze ani jednomu výkladu dané dějinné události přisoudit pravdivost nebo považovat jej za pravdivější, případně za méně vylhaný než jiné. Pak musí nastoupit odlišný modus vivendi – naučit se s rozdílnými výklady historie žít, tj. snášet stav, kdy se nemůžete dopídit pravdy. Dá se to zvládnout, i když to není nic příjemného. Člověk přitom nejen pozbyde víru v historická axiomata dosud zprostředkovávaná tradicí, příbuznými, státem, médií, národním společenstvím, nýbrž se často musí začít potýkat i se ztrátou vlastního národního ukotvení, když se jeho národ nebo stát *via facti* už neukazuje být tak sličným, skvělým a bezúhonným, jak mu bylo doposud líčeno. U postav

z historie sloužících mu dosud jako národní vzory najednou vyjde najevo jejich nečestnost, pochybná morálka, nebo také, že zcela či z větší části patřily do jiného národnostního okruhu, takže nemohou být dále národními vzory podle definice novodobého českého národa z 19. století na bázi jazyka, protože to byli de facto cizinci.

Výstižně popisuje dnešní stav interpretace českých dějin František Graus: „Česká mysl takřka ideálně spojuje hned několik mýtů: víru v přímý pokrok, brzděný jen zlými, vnějšími silami, víru ve vrozený demokratismus lidstva a zejména českého národa, přesvědčení o vysoké hodnotě národa jako takového. Tyto mýty bytněly tím více, čím pevněji se spojovaly s pověrou o slovanské holubičí povaze, čím pevněji se opíraly o specifickou strukturu českého národa. Ze schématu českých dějin, které Češi přijali za svoje, se ztratily všechny negativní rysy českého národa, zbyl mytický český lid, který byl dobrý a bodrý. Špatní byli zrádci a odrodilci, kdo byl špatný, byl eo ipso i zrádcem a odrodilcem. Z uměle vytvořené idyly plné jasu a pohody zmizely všechny skvrny a stíny, české násilí, krutost, hrubost, lakota, závist, utlačovatelem byla vždy cizácká vrchnost nebo cizí dynastie, dnes bychom řekli: cizí vlivy. Dokud si neuvědomíme, že i roduvěrní Češi se v minulosti chovali leckdy s neslýchanou krutostí, zvůlí a surovostí, dokud nepochopíme, že do českých dějin nepatří jen hrdý odboj, ale i zbabělá kolaborace morální i fyzická, ba i přímá zrada – zkrátka dokud nepoznáme, že české dějiny netvoří žádnou světlou výjimku v moři běd postihujících lidstvo, budeme vlastní minulost neustále přibarvovat a zkreslovat. Opakuje se nám neustále, že máme být na svou minulost hrdí, ale stejně oprávněně lze říci, že se jí máme děsit.“

Připomeňme hned, že být hrdý na vlastní dějiny nepřisluší nikomu, neboť to v naprosté většině případů znamená újmu, strádání nebo utrpení pro jinou zemi, pro jiný národ, jiné etnikum, jinou skupinu lidí. A to právě Češi s dějinami zemí koruny svatováclavské s oblibou činí. Navíc Češi a Srbové vytvořili i specialitu jinde v Evropě nevídanou: přičkli kladnou hodnotu i prohře a údajnému následnému národnímu utrpení, viz bitvy na Bílé hoře, na Kosově poli a období po nich. Takové závěry jsou naprosto zvrácené, protože utrpení zůstane utrpením a prohra prohrou. Navzdory tomu má národní utrpení v české historiografii dodnes svou nezastupitelnou a kladnou roli.

Cenzura první republiky, zákon na ochranu republiky z roku 1923, potřeba mezi válkami *bránit český živel proti domácím Němcům*, což je kompenzace národního českého komplexu méněcennosti, protože logicky se přece brání menšina většině, ne naopak (sic), a následná období totality diskurs o českých dějinách znemožnily. K národnímu diskursu dodnes nedošlo kvůli českému agresivnímu nacionalismu, který nepřipouští, že by Češi někdy fatálně chybovali nebo se chovali nečestně. Takový český postoj je nehodný dospělých jedinců, je typický pro děti, což Čechům nevadilo a nevadí, žijí dodnes spokojeně ve vybájených a infantilních (dětinských) představách o sobě, o minulosti své a svého státu, a co je horší: vytvářejí si v tomto nedospělém duchu neustále nové.

Obrozenecký panslavismus v Češích přežívající zamezil za první republiky obdobným způsobem i jinému, velmi potřebnému diskursu, a to o sovětském teroru, táborech a zvláštních sídlištích GULAGu. ČSR byla mezi válkami jediný stát střední Evropy, kde se o těchto faktech veřejně nemluvilo a nediskutovalo.

Pak je tu další pro Čechy nepříznivá okolnost – obligatorní přivlastňování si kulturních výtvorů nečeských společenství žijících v zemi, vydávání jich za plody lidí s mateřským jazykem českým. Nechme na tomto místě konstatovat historika Jana Křena: „Velké a klíčové problémy českých dějin, středověké tržní hospodářství a města, novověká industrializace, nemluvě o sféře kulturní a duchovní, jsou bez nich (Němců českých zemí a židů, poznámka v originálu) nepochopitelné a zkreslené... To všechno není jen pouhá odborně historická chyba, ale i závada mravní a kulturní, jestliže nám, dnešním Čechům, připadlo celé historické dědictví těch, kteří už mezi námi nejsou – téměř každý kraj a průmysl i celý náš duchovní život nese jejich stopu a kdekerý Čech má mezi svými předky Němce či žida... Nevšímavost k Němcům a židům, která je pro (českou) oficiální historickou produkci charakteristická, je také nacionalismem a antisemitismem svého druhu. Největší část našich dějin není přece jen nacionálně česká, ale je – aby se užilo pojmu v běžné češtině ne běžného – bohemistická, Němci a židé jsou její integrální částí.“ [Křen 1990]

Prostě a jednoduše řečeno: Češi, vycházející z tezí J. Jungmanna a F. Palackého, převzatých od německých filozofů J. G. Herdera a J. G. Fichte, že národ je dán jazykem, kmenovými zvyky, si usurpovali Regnum Bohemiae (nesprávně přeložené jako Království Čech nebo volněji, ale taktéž chybně, jako Království české), Königreich Böhmen (nesprávně přeložené jako Království Čechy nebo volněji, ale taktéž nesprávně, jako Království české) a jeho dějiny zcela pro sebe, jako kdyby v něm žili pouze sami. Název Království české, Království Čech, Království Čechy je od okamžiku, kdy se definuje český národ na bázi jazykové, holý nesmysl, protože v tomto státním útvaru nežili

pouze česky mluvící v takové zdrcující početní převaze, aby se mohli vydávat prakticky za jediné obyvatele a následkem toho Regnum Bohemiæ, Königreich Böhmen, Království Bohemie, Království bohemské považovat za svůj, tj. národnostně český stát patřící jen česky mluvícím. Podrobněji o tom v subkapitolách Zmatení češtiny po babylonském způsobu a Ne všichni Češi jsou Češi.

Svobodná diskuse o vlastní minulosti je možná od konce roku 1989, ale české historické mýty, tedy nepravdivé příběhy, a bludy již přešly natolik do povědomí Čechů, že společenský diskurs je odsouzen k nezdaru, přestože podvědomě tuší, že jejich národní identita je budována na nepravdách. O to více se diskursu brání a drží se usilovně a křečovitě osvědčených lží o národní minulosti, nemajíce se o co jiného opřít, což je výrazný znak infantilnosti společnosti. Dobře to vystihl nedávno zesnulý německý historik Arnulf Baring tvrzením, že „česká společnost se vyznačuje takovou měrou národní hysterie, kterou neznáme u žádného sousedního státu“.

Text knihy je jen faktografickým doplňkem knih a učebnic zabývajících se historií, jakýmsi antidotem pajánů o slavné české historii. Najdou se i čtenáři, kteří jim dosud neznámý pohled na dějiny odmítnou, zůstanou u verze předkládané českými školami a dějepisci, odlišný výklad historie je bude emocionálně zatěžovat, ba iritovat a obviní autora této knihy z kálení do vlastního hnízda, ze šíření (sudet)německé nebo revanšistické propagandy, což je omyl, zásadní chyba v logickém uvažování, protože vyvracení českých mýtů a iluzí o minulosti neznamená názorový přechod do tábora „odvěkých nepřátelů českého národa“. Kdo kritizuje a boří české národní mýty, není ipso facto „zrádce národa“ ani nepřítel „národa holubičích povah“.

Pro úplnost poznamenejme, že o období komunistické nadvlády čeští dějepisci již líbivé mýty nevytvářejí s výjimkami událostí 1968, 1989 a rozpadu SSSR. K výkladu událostí listopadu 1989 nemáme dodnes k dispozici potřebná nejdůležitější fakta.

KTERÉ HISTORICKÉ MÝTY ČESKÉ SPOLEČNOSTI NEJVÍCE ŠKODÍ?

Všechny české mýty obecně škodí, protože jsou to z větší nebo menší části nepravdivé příběhy. Působí různými cestami. Jen menšina Čechů tuší nebo dokonce ví, že český výklad historie pravdě ne zcela odpovídá, ale z obav před společenskou nebo profesní ostrakizací mlčí. Národní bludy a mýty o historii pak ovlivňují způsob chování a jednání Čechů nejen přes povědomí, nýbrž i přes podvědomí. Ze zahraničního pohledu se Češi se svými představami o sobě a o své historii jeví přinejmenším jako podivíni.

Podle historika Jana Tesaře je toho příčinou „slaboduchý návrat ke kořenům, primitivní nacionalismus typu Jungmannova, pro nějž je hezké vše a právě jen to, co je české (resp. slovanské, poznámka v originálu) – od této křižovatky vede již přímá cesta k českému vyčlenění se z Evropy – v podstatě dobrovolnému.“ [Tesař 2000]

Pokusme se tedy vybrat bez nároku na úplnost mýty, které deformují českou psychiku tak, že civilizovaný svět počínání Čechů nerozumí, v lepším případě je pokládá za výstřední a nepatřící do civilizované západní Evropy. Zde jsou: Království české patřilo a patří jen obyvatelům, jejichž

mateřtinou je čeština. Husitské hnutí bylo národnostně české a protiněmecké, jeho přínos byl jednoznačně kladný. Jan Žižka byl národní hrdina a demokrat, Zikmund Lucemburský liškou (šelmou) zrzavou a málo schopným panovníkem. Po bitvě na Bílé hoře nastala tvrdá germanizace českých zemí. Němci byli a jsou vzpurní, agresivní, Češi mírní, mírumilovní a čistotní. Česká šlechta a většina vzdělanců nepatřila a nepatří do českého národa, protože nechtěla mluvit česky. Český jazyk je posvátné dědictví po předcích. Němci českých zemí byli jen kolonisté, přistěhovalci, přišli do země, kde již od pradávna sídlili Slované-Češi. Rakouské mocnářství bylo žalářem národů, kde Češi a jiné národy trpěli. Československá republika byla mezi roky 1918 a 1938, mezi válkami, „ostrůvkem demokracie v Evropě“. Západní spojenci nás v roce 1938 zradili, „o nás bez nás“ vydali v Mnichově naše pohraničí Německu, odkud pak byli Češi vyhnáni. V létech 1945–1948 byla ČSR demokratickým státem. V roce 1968 si český a slovenský lid sám udělil volnost, která musela být potlačena vojenskou invazí Varšavské smlouvy. V roce 1989 si český lid demonstracemi a cinkáním klíči sám vybojoval svobodu. K tomu všemu lze lapidárně podotknout: všechno jsou to nepravdy.

Zejména dva české bludy dodnes a každodenně výrazně ovlivňují chování Čechů. V 19. století se vlivem národních buditelů začalo Čechům jevit rakouské císařství jako cizí usurpující státní útvar, takže začali ignorovat státní règlements, porušovat s odkazem na cizovládu zákony rakouské říše, tedy i své vlastní, zemské zákony, obcházel je, poškozovali veřejný, státní majetek, ničili ho, kradli z něj, protože podle výkladu národních buditelů byl rakouský, habsburský, cizí. Ovlivnění nacionalismem zcela opomněli,

že státní, zemský, obecní majetek je také jejich, že vznikl i za jejich peníze, že vlastně poškozují i sami sebe.

Když se v roce 1918 ustavila republika, nestačil se tento blud a zažitý nešvar vymýtit, vymizet z českých myslí a s krátkou přestávkou protektorátu se začal opakovat hned po válce vůči zanechanému sudetoněmeckému a arizovanému majetku, které přešly do vlastnictví československého státu. Pak tento zlovyk skvěle petrifikovala po čtyři desítky let trvající bolševická éra, protože vrchnost byla z hlediska obyvatelstva dosazená a udržovaná u moci jiným státem, tedy cizí, a všeobecný nedostatek zboží míru kradení z obecního a státního jen podporoval.

Za více než tři desetiletí po roce 1989 se v tomto směru příliš nezměnilo, jen se krade ve větším rozsahu než kdykoliv v minulosti – připomeňme jen tunelování. Dodnes se též nesmyslně poškozuje, ničí obecní majetek a odcizuje se vše, co patří sice konkrétnímu člověku, ale kterého dotyčný osobně nezná. A to i takové věci, které jsou běžně na trhu k mání, takže motiv nedostatkového zboží z éry bolševismu odpadá.

Druhým velmi škodlivým bludem, který vsugerovali národní buditelé Čechům v 19. století, a jehož důsledky vidíme i dnes, je značně rozšířená představa o české národní výjimečnosti. Původně jím sledovali kompenzaci české kulturně civilizační nedostatečnosti oproti Němcům, kterou český národ vytvořený začátkem 19. století na jazykovém základě začal péčí národních buditelů vnímat. Mýtus se vyvinul do následující formy: „V symbolickém sváru Světla a Temnot byli Čechové dítkami Světla, jejich boj si žádal a žádá trnové koruny i oběti jako byla kostnická hranice,

staroměstské popraviště, Havlíčkovo vyhnanství a podobně. Češi jsou národem vyvoleným, jsou šlechtou mezi ostatními národy.“ [Podiven]

Nebo: „Za dvacet meziválečných let jsme předhlonili výstavbou a organizací státu všechny sousedy, zavedeným sociálním systémem a českým pojetím demokracie dokonce okolní státy ohrozili. Cizí politici se českých vymožeností báli, neb měli strach před vrstvami obyvatelstva vlastních zemí, které právem mohly poukázat na docílený pokrok v ČSR. Češi přerostli svým pokrokem i demokracii západních států. Z toho plyne, že Češi byli a jsou nejskvělejším národem Evropy.“ [Zeman 2002]

Není snad nutné připomínat, že dějinné události tomu odporovaly. Pro mnohé bude překvapivé, že Češi byli mezi válkami nejméně oblíbeným národem Evropy [Klimek 2002] a svou národnostní nesnášlivostí ztratili část území státu ve prospěch Německa, Polska, Maďarska, Slovenska a pak na šest let svou samostatnost. Muselo tedy nastoupit nějaké dodatečné vysvětlení, proč se vše tak zhatilo, když český národ a stát byl přece tak skvělý! Nalezlo se v konejšivém bludu o strhávání skvělých Čechů z nastoupené cesty Pokroku nepřáteli, tj. Germány, Němci, když ne Němci, tak cizáky, případně římsko-katolickou církví, šlechtou, bolševiky, nejnověji zahraničními koncerny, Evropskou unií. Ó, kde by Češi mohli být, čeho by mohli dosáhnout, kdyby jim nebylo bráněno! Prostě: „Češi za nic nemohou, to vše způsobily vnější vlivy.“ Do toho zapadá též blud o zradě spojenců na konferenci v Mnichově koncem září 1938. Navzdory tomu, že nic z toho není pravda, tak odhadem alespoň 95 až 98 % Čechů je o tom dodnes přesvědčeno.

ZMATENÍ ČEŠTINY PO BABYLONSKÉM ZPŮSOBU

Od začátku 19. století byly z knih a článků v cizích jazycích převáděných do češtiny záměrně vynechávány celé pasáže a překládány některé termíny tak, aby překládaný celek vyzníval ku prospěchu Čechů definovaných jazykem. Dalším, skrytým úmyslem buditelů národa a překladatelů bylo, aby Češi neporozuměli bez znalosti cizích jazyků mimočeskému světu. Proč? Mohli by rozpoznat svou kulturní a civilizační zaostalost oproti obyvatelstvu západní Evropy, což by je mohlo odrazovat od snahy dosáhnout vyšší kulturní úrovně, vytvoření fungujícího národa na jazykovém základě. Hlavně nemohli by pak být udržováni v iluzi vytvořené národními buditeli o skvělé české národní výjimečnosti a o údajné převaze češtví nad národy sousedními i vzdálenějšími mluvícími jiným jazykem. Kdyby zjistili, jak je tomu ve skutečnosti, ztratili by zřejmě elán pro vytváření všech nezbytných atributů charakterizujících vyspělý národ.

Domov, vlast byly obrodiči Čechům romanticky představovány a líčeny jako kvetoucí a sličná zahrádka, protože ta bývá na rozdíl od svého okolí upravená, často oplocená, kdežto vně bývá nepořádek, plevel a býlí. Čechům se i tímto způsobem sugerovalo, že vše české uvnitř oplocení je hodné následování a skvělé, cizí, vně oplocení, nikoliv.

O zmatení pojmů obdobnému biblickému příběhu o zmatení jazyků při stavbě babylonské věže se zasloužili Josef Jungmann svou definicí českého národa na jazykové bázi, chybným překladem několika výrazů z němčiny a pak František Palacký prostřednictvím českého vydání prvního dílu Dějin národu českého v Čechách a na Moravě v roce

1848, čímž zpřístupnil první díl vydaný německy s odlišným textem a názvem i čtenářům neznajícím řádně německy, čili méně vzdělaným česky mluvícím vrstvám.

Predběhněme. Latinské *natio*, znamenající *místo narození*, přibralo později i význam *veškerého usedlého obyvatelstva daného státního útvaru*. Tímto způsobem dodnes chápají národ Anglosasové a je třeba připomenout, že i prezident USA Thomas W. Wilson, který v roce 1918 usiloval ve svých 14 bodech pouze o autonomii národů ve smyslu obyvatel jednotlivých zemí rakouského soustátí a bez ohledu na jazyk.

Josef Jungmann v první třetině 19. století ve svém slovníku záměrně přeložil *Volk* z němčiny do češtiny jako *lid* a současně i jako *národ*, i když němčina měla již tehdy a má dodnes pro *národ* výraz *Nation*. Jungmannovi stačilo též nerozlišit přídavná jména či příslovce *böhmisch* a *tschechisch*, pro které zavezl v obou případech ve svém slovníku pouze jeden výraz a to *český* nebo *česky*, aby zmatení významů pojmů bylo dokonáno a přetrvalo dodnes, protože název království i svým názvem *Königreich Böhmen*, případně *Regnum Bohemiae*, se vztahuje k veškerému tam usedlému obyvatelstvu, tedy k *Böhmen* (přeloženo: k Čechům), a ne pouze k tamějšímu obyvatelstvu mluvícímu česky, k *Tschechen* (přeloženo: k Čechům).

To umožnilo národním buditelům po roce 1806 (od roku zveřejnění Jungmannovy teze o českém národě), hlavně však po roce 1848 vlivem vydání prvního (1848) a dalších dílů Palackého *Dějin národu českého v Čechách a na Moravě* v češtině pomocí v nich obsažených polopravd a lží relativně rychle imprimovat do českých myslí blud, že výhradně Češi, tj. obyvatelé *Regna Bohemiae*,

Königreichu Böhmen s mateřským jazykem českým mají nárok na celé království, kdežto německy mluvící obyvatelé téhož království jsou v něm jen přistěhovalci, kolonisty, přivandrovalci, nepůvodními obyvateli. Obsah pojmu *národ* se Jungmannovou definicí změnil – do roku 1806 byl v *Königreichu Böhmen*, v Království Bohemia česky mluvícími terminus technicus *národ* chápán jinak než poté. Péči školního dějepisu a českých historiků si to Češi dodnes neuvědomují.

Dalším, již pozdějším důsledkem bylo, že fašistická česká hnutí za první republiky a v protektorátu vykazovala silný český nacionalismus a šovinismus navzdory tomu, že nacionalismus byl u fašistických hnutí vlastně protimluv. Ne, že by fašistická hnutí mimo ČSR nepoužívala pojem *národ*, ale pouze ve smyslu veškerého usedlého obyvatelstva státu.

Kupodivu Němci i přes svůj velký příklon k tezí filozofa Johanna G. Herdera shodně jako Češi – *národ* definován tradičními kmenovými zvyky a jazykem – v rozhodujících okamžicích neselhali vyloučením jinojazyčných etnik z politického *národa*. Poprvé v roce 1848, když přípravný parlament ve Frankfurtu nad Mohanem rozhodl o svolání Spolkového shromáždění (*Bundesversammlung*) zemí Německého spolku (*Deutscher Bund*), kam patřily rakouské země i Království bohemské (*Königreich Böhmen*) a to na základě všeobecných voleb. Cílem Spolkového shromáždění ve Frankfurtu měla být přeměna spolku států (*Staatenbund*), tedy *Deutscher Bund* ve spolkový stát (*Bundesstaat*). Zvací dopis Čechům zaslaný Františku Palackému nikterak nežádal, aby se Češi rozplynuli v německém národním státě, nahlížel na Čechy jako na část německého politického, nikoli etnického *národa*. A pak podruhé v roce 1871, kdy vznikla Německá říše dodnes platnou definicí:

„Němec je ten, kdo má německou státní příslušnost.“ I tato definice je s učením J. G. Herdera v naprostém rozporu.

Horší je, že Češi vůbec netuší, že kdysi zneužití národními buditeli jsou až do dnešních dnů českými politiky a dějepisci zneužíváni, že řídí své počínání národními nepravdivými příběhy (mýty) a bludy zcela nevědomky. A pak se diví, že jim civilizovaný svět nerozuměl a nerozumí – mluvili-li se, nebo přešli-li se zahraničí o voze, tak Češi mnohdy míní, že je to o koze. A vice versa.

KAPITOLA II

CO V ČESKÝCH UČEBNICÍCH DĚJEPISU NENAJDETE

Múza dějepisectví Kleió je skrz naskrz prolezlá lží jako pouliční děvka syfilidou. (Arthur Schopenhauer, německý filozof)

České dějiny byly a jsou chápány jako hrdé dědictví předků, varování před nesvorností a národní zradou. Jsou to dějiny národa, ne země, kterou obývá, a sdělují, že Čech může být na svůj národ pyšný a také, že má vůči němu veliké závazky. Zamlčeny byly veškeré události a jevy, které této idealizaci odporovaly. České dějiny jsou tedy „pohádkovým zrcadlem národa, které mu potvrzuje, že je daleko široko nejkrásnější“. Idealizace minulosti je v tak zjevném rozporu se současností, že „heroizace dějin“ musela být hnána do extrému. Přitom si byli všichni jen trochu myslící lidé ve skrytu duše velmi dobře vědomi toho, že jde o idealizaci, byť by si za nic na světě tuto skutečnost nepřiznali. Z tohoto skrytého, ale přece jen jasného povědomí falešnosti vyplývá na jedné straně křečovitě velikášství, nehorázně přeceňující vlastní význam a namlouvající si báchorku v podstatě tak lichotivou pocitu vlastní méněcennosti, že celý svět sleduje, co se v Čechách, srdci Evropy děje. Na

straně druhé je pocit vlastní malosti a ubohosti, vzápětí upadající do druhého extrému, paušálního odsudku všeho domácího. (František Graus, český, později německý historik)

Správný muž by měl milovat své přátele a svou zemi a měl by s nimi sdílet nenávisť, již pocítují, stejně jako být věrný tomu, čemu jsou věrní oni. Když se ale člověk chopí úlohy historika, musí všechny podobné ohledy zavrhnout. Bude muset často hovořit pozitivně o svých nepřítelích a dokonce jim vyslovit nejvyšší chválu, pokud si to jejich činy zaslouží, a na druhé straně kritizovat a nalézat chyby u svých přátel, ať již jsou mu jakkoli blízcí, pokud jejich chování a omyly naznačí, že je to jeho povinností. Pokud je totiž jako živá bytost zbaven schopnosti vidět, stává se zcela bezmocným – a podobně, pokud jsou dějiny zbaveny pravdy, zůstane nám jen planá, neúčinná historika... Musíme se proto odloučit od hrdinů příběhu a přiznat jim pouze taková tvrzení a soudy, jaké si jejich chování zaslouhuje. (Polybios, starověký řecký politik a historik)

Vůbec prvním doloženým panovníkem na území budoucího státu Regnum Bohemiæ (Království Bohemie) byl v létech 9–6 před Kristem až do roku 18 po Kristu král Marbod (též Marobod, Marobud, latinsky Maroboduus). Byl to Markoman, tedy Germán, a jako král vládl nejen svému kmeni v Čechách a na severní Moravě, nýbrž i dalším germánským kmenům, Hermundurům, Lugierům, Semnonům, Silingům, Gótům, Langobardům sídlícím v prostoru mezi Vislou, Baltským mořem, Labem, Dunajem a Drávou. Germáni si tehdy podrobili keltské obyvatelstvo žijící na území pozdějších státních útvarů Regna Bohemiæ, Königreichu

Böhmen (Království Bohemia), České republiky, splynuli s ním. Po pádu Marobudova kmenového svazu vznikaly na tomto území a zanikaly různé germánské mocenské útvary [Richter]. Latinský název země byl Boiohaemum (Boiohemum), později Bohemia, v pragermánštině Baiahaim (doloženo zápisem z roku 535 po Kristu), později též Boenheim, všechny ve významu Země Bójů podle jednoho z germánských kmenů zde tehdy sídlících [Richter].

Nový výzkum ústavu Maxe Plancka pro výzkum historie lidstva a evoluční antropologii v Jeně a pražského Archeologického ústavu Akademie věd ČR zveřejněný v druhé polovině roku 2021 zjistil, že složení předkeltského obyvatelstva v budoucím Království Bohemie mnohem pestřejší, než se předpokládalo. Teamy z obou ústavů zkoumaly genomy z kosterních pozůstatků 271 lidí žijících na území Čech od šestého do asi druhého tisíciletí před Kristem. Výsledky svědčí o nejméně třech dosud zcela neznámých migračních vlnách [kar].

„Jak známo, tak se DNA současných evropských populací skládá ze tří hlavních haplotypů. Tou první je DNA lovců a sběračů, kteří tady žili před deseti až patnácti tisíci lety. Tou druhou je DNA lidí, kteří sem přibyli z Anatólie s neolitickou revolucí, se vznikem zemědělství, někdy v šestém tisíciletí před Kristem. A ta třetí, nejzásadnější, začínající se vyskytovat kolem roku tři tisíce před Kristem, představuje takzvaný stepní podíl v DNA evropských populací“.

[kar]

Vědcům z ústavů v Jeně a v Praze se podařilo zcela nově navíc zaznamenat i další dvě dosud neznámé migrační události mezi příchodem neolitického obyvatelstva z Anatólie a populace se stepním podílem DNA.

K poslední se pojí takzvaná kultura se šňůrovou keramikou. U ní je zajímavé, že na jednom místě jsou pohřbeni nejen nově příchozí z této kultury, nýbrž i původní obyvatelé, kteří nemají v DNA žádný stepní haplotyp, což znamená, že původní obyvatelé jsou pohřbeni habitem (způsobem) nově příchozích. To se dá vysvětlit pouze tím, že byli do komunity nově příchozích integrováni.

Ještě zajímavější je, že genetický profil nositelů kultury šňůrové keramiky se podle výzkumu obou ústavů s časem výrazně změnil – zásadně totiž poklesl počet mužských rodových linií. Po příchodu této populace do Čech bylo lze rozeznat nejméně pět různých mužských příbuzenských linií, aby později po letech sdíleli její mužští příslušníci téměř výhradně linii jedinou (sic). Jinými slovy: až na výjimky byli všichni muži potomky jediného, geneticky nepříliš vzdáleného předka. To se dá vysvětlit jen tím, že jen omezená skupina mužů v tehdejší společnosti měla právo nebo možnost plodit potomstvo. Jak takový omezující systém konkrétně fungoval, se můžeme jen dohadovat. Dá se toho dosáhnout i důsledným vybitím nebo vykastrováním mužů ostatních genetických skupin, jenže zůstává nezodpovězeno, jakým způsobem by byli bývali rozlišeni od ostatních. Násilné metody jsou v rozporu s faktem, že původní obyvatelé byli na jedné straně pohřbíváni habitem nově příchozích, což svědčí o splynutí nově příchozích s původním obyvatelstvem, aby na druhé straně najednou překročili ke genocidě všech rodových linií s výjimkou jediné? Nebo muži všech rodových linií s výjimkou jediné podlehli nějaké epidemii, která se vyhnula právě jediné, přeživší rodové linii? Nevíme.

Ono zamezení rozmnožování se určitým skupinám mužů vedoucí v důsledku k redukci počtu příbuzenských linií se vyskytovalo ještě silněji v populacích spojených s následnou (z našeho hlediska mladší) kulturou zvoncovitých pohárů. Doposud každý (sic) jedinec-muž z této kultury zkoumaný oběma teamy náležel k jediné (sic) a zcela nově se objevivší mužské příbuzenské linii, naprosto jiné než předtím. To dokazuje příchod nového klanu do území budoucích Čech v období někdy po roce 2500 před Kristem, který rychle nahradil dosud existující mužské rodové linie. De facto nastala dokonalá výměna stávajícího obyvatelstva za nově příchozí. Jakým způsobem se to mohlo stát, opět nevíme. Nejsnadněji důsledným vybitím všech mužů původní populace.

Velmi překvapivá pro vědce byla i další zcela nově z znamenaná migrační událost spadající do starší doby bronzové. O únětické kultuře, která vznikla kolem roku 2200 před naším letopočtem, se dosud předpokládalo, že vznikla domácím vývojem z podhoubí kultury zvoncovitých pohárů. Nyní se podařilo prokázat, že velká část této populace musela přijít odjinud, protože 80 % mužských rodových linií pocházejících ze severovýchodní Evropy se v té době objevuje v tomto prostoru zcela nově, což překvapilo všechny. „Určitě jsme neočekávali, že doklady nějakého genetického zlomu na přelomu eneolitu a starší doby bronzové budou tak výrazné a že zasáhnou podstatnou část zdejší populace. Kontakty k Pobaltí doložené archeologicky se objevují sice ještě v době bronzové, ale o dost později, kdy Pobaltí hrálo klíčovou roli například jako zdroj jantaru, importovaného odtud do střední i jižní Evropy“. [kar]

Tvrzení, že Češi, podle české definice slovanští obyvatelé pozdějšího království Regnum Bohemiæ používající praslovanštinu, pračeštinu, mají coby původní obyvatelstvo na tato území výhradní právo, neboť již po několik staletí v nich sídlili, když Němci (německy mluvící) začali ve 12. století na pozvání panovníků Königreichu Böhmen přicházet ve velkém množství do země, je ve světle faktů neudržitelné, směšné, patří do říše pohádek, líbivých českých historických bludů. Původním obyvatelstvem budoucího království Regnum Bohemiæ, Königreich Böhmen byli po polovinu tisíciletí před příchodem Slovanů (asi v 6. století) Germáni přišedší před začátkem našeho letopočtu a namíchaní s původním keltským obyvatelstvem, které zde předtím sídlilo již několik století. Ti pak přešli asi od poloviny tisíciletí na staroněmčinu a po 6. století částečně i na staroslovanštinu importovanou, jak bude vysvětleno níže, zřejmě malými skupinami slovanských bojovníků.

Se zmínkami o Slovanech se v řeckých a latinských textech se lze setkat od 5. století. Kulturní národy Říše římské a Předního východu nepovažovaly Slovaný za barbary a lupiče bezdůvodně – takoví před dávnými lety skutečně byli. Řecké a arabské listiny popisují, jak Slované útočili nejen na své sousedy, nýbrž se bili i mezi sebou. Drancování zaujímaló v životě nejstarších Slovanů stejně čestné místo jako obchod či zemědělství [Zubov 2014]. Od arabských cestovatelů se dovídáme, že hlavními vývozními artikly Slovanů byly kožešiny, vosk, med a zejména otroci. Každý slovanský rod žil z obchodu s otroky, kteří se dali získat prakticky výhradně z řad slovanských sousedů, nebo ze zbídačených příslušníků vlastního kmene. Též kvůli otrokům se Slované se mezi sebou přepadávali, takže žili ve dvorcích

nebo sídlištích obehnání dřevěnými palisádami, valy a příkopy coby ochranou proti sobě navzájem (sic). Arabové ve svých líčeních Slovanů nejednou označovali jako „lidi zvířecích mravů“ [Zubov 2014].

Letopisy o tom mlčí, ale ruský historik Andrej B. Zubov předpokládá, že Slované se mezi sebou vraždili ne kvůli úrodné zemědělské půdě, které byl dostatek, nýbrž převážně kvůli otrokům (sic). Arabští cestovatelé podávali zprávy o tom, že Slované si nedůvěřují, lest mezi nimi jen kvete, a když se někomu podaří získat sebemenší majetek, ať rodný bratr či druh, hned začínají závidět a usilují, jak ho zabít a okrást. Tělesná nevázanost Slovanů byla taková, že letopisec, který by byl ony mravy rád popsal a odhalil, se omezil pouze na slova: „O takových věcech ani hovořit nelze.“ [Zubov 2014]

Vlivem dominantního slovanského obchodování s otroky, kdy téměř každý otrok prodávaný v Evropě nebo prodaný z ní mimo Evropu byl Slovan, přičemž prodávající byli taktéž Slované, se v mnohých evropských jazycích vytěsnil přejatý původní latinský výraz pro otroka *servus* a nahradil se slovem označujícím Slovana nebo z názvu Slovan vycházejícím (v latině *slavicus* = slovanský), například *slave* v angličtině, *esclave* ve francouzštině, *Sklave* v němčině. Dokonce to přešlo i do názvu celého území – v roce 962 se Svatá říše římská rozdělená v roce 843 na Říši západo-, středo- a východofranskou se měla opět sjednotit a to ze čtyř celků: Germanie, Gallie, Itálie a *Sclavenie*, proti čemuž se postavil kníže Boleslav I. [Richter].

Kdy se Slované v tzv. českých zemích objevili, nelze určit s vyhovující přesností, předpokládá se, že to mohlo být někdy v druhé polovině 6. století. Dnes i čeští dějepisci pomalu opouštějí obrozeneckou představu, že se jednalo

o příchod a postupné usazování se mírumilovných slovanských zemědělců. Na základě srovnání s písemnými prameny, které popisují tehdejší slovanské nájezdy na Balkán, předpokládají, že se tak stalo vojenskou invazí [Zubov 2014].

Polská genetička Anna Jurasová zveřejnila v roce 2014 studii o biologické podobnosti DNA z kosterních pozůstatků lidí pohřbených ve středním Polsku v době železné, v období 200 let před naším letopočtem až 500 let po Kristu, a z koster středověkých obyvatel pohřbených mezi léty 1000 až 1400 v okolí původního nálezu z doby železné, což vypovídá o kontinuitě osídlení přetrvávající už z doby železné, tedy nikoliv o tom, že by místní populace zanikla nebo byla vytlačena jinou, slovanskou. Kdyby tomu tak bylo, tak kromě potvrzení toho via DNA by archeology nalezená sídliště vypadala jinak, jejich podoba by svědčila o zániku původní kultury z doby železné a příchodu jiné kultury s odlišnými sídelními zvyklostmi. A to archeologické výzkumy nepotvrdily.

Že dnešní slovanské národy mluví podobnými jazyky, se vysvětluje takzvanou teorií elit, kterou používá například známý archeolog Colin Renfrew. Vychází z toho, že v minulosti nemuselo docházet k rozsáhlým přesunům velkého počtu lidí na velké vzdálenosti. Už z logistického hlediska by bylo takové stěhování národů obtížné, navíc nejsou pro ně věrohodné důkazy. Teorie elit předpokládá, že místní populace byla ovládnuta elitou cizího původu, malými skupinami bojovníků z východu, kteří zabili místní muže, vzali si jejich ženy a postupně získali v širokém okolí dominantní roli včetně toho, že původní populace postupně převzala jejich slovanský jazyk a zvyky [Kerles].

Archeogenetik Jaromír Beneš říká o 4. až 6. století našeho letopočtu, že se po rozpadu Západořímské říše běžně po Evropě pohybovaly etnické skupiny převážně z mladých bojovníků. „Obsazovali nejrůznější území, migrovali, vrátili se a jejich oblíbenou ekonomickou činností byla loupež a drancování... Přibližně takto si lze představit příchod Slovanů do centra české kotliny. Dnes nejenže víme, jaká je biologická historie české populace, ale víme také, že pokud naši předkové přišli, tak z velmi krátké vzdálenosti, odkudsi z Polska.“ Známa pověst o příchodu praotce Čecha a jeho dvou bratrů byla pravděpodobně inspirována biblí – silně připomíná Mojžíšův příběh a hledání země zaslíbené. Tato představa je těžko vymýtitelná z povědomí českého obyvatelstva [Čihák – Kluge]. I Velkopolská kronika ze 13. století líčí, jak bratři Čech, Lech a Rus kdysi odešli z rodné Panonie (zhruba nížina mezi Drávou a Dunajem), aby pro své kmeny našli nové místo k životu [Slánská 2021].

Většinově jsou Češi podle Jaromíra Beneše Středoevropané s nikterak velkou, ale přece jen převládající afinitou k západní než k východní Evropě. „Česká populace má většinové kořeny v pravěké populaci, tedy v předslovanské. Jsme tedy biologicky většinově předslovanské obyvatelstvo.“ Starší předci Čechů přišli do Čech zhruba mezi lety 2400 a 2000 před naším letopočtem ze západu. „Je vysoce pravděpodobné, že skupiny bojovníků, které pronikaly do české kotliny, vytvářely sídliště, která jedno, dvě století žila vlastním životem. Bojovníci pak expandovali a postupně si podmaňovali okolní obyvatelstvo, které s vysokou pravděpodobností přežívalo. Skupinky bojovníků většinou splývaly s původním obyvatelstvem.“ [Čihák – Kluge]

Nejstarším archeologicky doloženým písmem u Slovanů už není od zveřejnění v únoru 2021 hlaholice, uměle vytvořená a importovaná Cyrilem a Metodějem a jeho skupinou a pak zmizevší, nýbrž starogermánské runy (sic), které archeologové našli v roce 2017 na zvířecím žeburu vykopaném v lokalitě Lány u Břeclavi spolu s keramikou pražského typu, která je se Slovany spojována. K analýze kosti vědci použili nejnovější genetické a radiokarbonové metody, stáří nápisu potvrdila také traseologická metoda a elektronová skenovací mikroskopie – kost pochází z tura domácího, který žil okolo roku 600 našeho letopočtu – a vyryté znaky jsou runy, písmo, které používalo germánsky mluvící obyvatelstvo střední Evropy od 2. do 7. století našeho letopočtu.

Nález rázem zpochybňuje Čechy zdůrazňovanou kulturní odlišnost mezi germánským a slovanskou osídlením Evropy, protože dokládá, že Slované museli být s Germány na území budoucího Regna Bohemiae v přímém kontaktu. Též hypotéza o tehdejší stěhování národů z tohoto území – Langobardi, Bójové odešli, Slované přišli – je tímto popřena. Jedinými dalšími schůdnými, ale pouze ryze teoretickými hypotézami je, že keramika pražského typu je germánská, nebo že se jedná o naprosto ojedinělý, dále se neopakující přenos záznamu germánských run do slovanského prostředí.

Poslední implicitně zpochybňuje poznámka bulharského staroslověnského mnicha Chrabra, který žil na přelomu 9. a 10. století a náležel k preslavské literární škole. Chabr ve spisu O písmenech zaznamenal, že Slované jako pohané sice neměli písmo, ale počítali a věštili „črtami a zářezy“, čímž mohl mít na mysli právě runovou abecedu [Slované před hlaholicí znali germánské runy].

Čeští historici přímo zarytě mlčí a vůbec nepřipomínají, že Slované neměli písmo v době, kdy už ho Germáni měli, v hodinách školního dějepisu se nesmělo a nesmí dodnes o tom ani špitnout. Že archeologický nález nejstaršího slovanského písemného projevu v runách je pro český výklad dějin nanejvýš nepříjemný, implicitně dosvědčují i čtyři roky uběhlé mezi nálezem a jeho zveřejněním (sic).

CO ŘÍKAJÍ GENETICKÁ ZKOUMÁNÍ

Donedávna měl každý za to, že Němci jsou geneticky Germány a Češi mluvící češtinou, slovanským jazykem, geneticky Slované. Jenže zkoumání DNA tuto představu vyvracejí. Podle jazyka, kterým mluví, sice zůstávají Němci Germány, Češi Slovany, též Francouzi a Španělé Romány, přičemž ale většina francouzského a španělského obyvatelstva jsou Germáni, kdežto v německém obyvatelstvu nejsou Germáni zastoupeni ani z poloviny (sic). Obdobně se to týká Čechů, kde z nich jen přibližně třetina jsou Slované, třetina Germány.

Genetické výzkumy se týkají jen mužů, neboť jsou dány sledováním chromozomu Y děděného z otce na syna, tedy předků a potomků pouze po meči. Mateřské rodové linie nemohou rozlišovací znaky příslušných haploskupin ovlivnit. U žen lze analýzou mitochondriální DNA identifikovat geografické lokality, odkud pocházejí, nelze však u nich zjistit etnicitu.

Germánská haploskupina R1b, nazývaná i germánsko-keltská, je v Evropě rozšířena převážně v její západní části.

Že 90 % irských mužů v sobě nosí ony germánsko-keltské geny a že naopak v Polsku je 58 % mužů s genetickými kořeny slovanskými s haploskupinou R1a, nepřekvapí. Němečtí muži mají jen ze 44,5 % germánskou haploskupinu R1b (jiné zdroje udávají 43 %), což vynikne ve srovnání s Francouzi, kde 58,5 % francouzských mužů má germánsko-keltský gen R1b, a se 69 % španělských mužů s toutéž germánskou haploskupinou R1b [Slánská 2020]. Směrem na západ od Rýna počet mužů majících R1b obecně stoupá, v jižní Anglii jsou zastoupeni 70% podílem v populaci, v severní a západní Anglii, Walesu tvoří až 90% většinu a ještě v Portugalsku mají 50% zastoupení.

Francouzi, Španělé, Britové a Irové germánsko-keltského původu jsou převládající většinou mužské populace, germánští Němci však tvoří menšinu Němců. Ke svým germánsko-keltským genům přišli dnešní Francouzi romanizací germánských Franků během existence Říše franské, alespoň se to tak předpokládá, jak k nim přišli Španělé, Portugalci, Britové a Irové, není zcela jasné.

V populaci ČR podle českých zdrojů není žádná výrazně převládající genetická skupina zastoupena, slovanské prapředky, haploskupinu R1a, má jen 33,8 % mužů (jiný zdroj udává 36,8 %), přičemž přibližně srovnatelně početnou skupinu 23,6 % tvoří muži (podle jiných zdrojů 25,6 nebo 28 nebo 35,6 %) s genem R1b, tzv. germánským (germánsko-keltským). Zbytek české populace má původ ve Skandinávii, Středomoří, ale také třeba v Mezopotámii [Slánská 2020]. Vysoký podíl haploskupiny R1b u Čechů podporuje tezi, že Slované po příchodu do českých zemí původní germánské obyvatelstvo nevytlačili a nenahradili, nýbrž s ním splynuli. Vylučuje to též hypotézu o příchodu mírumilovných slovanských zemědělských kmenů odněkud z východu

nebo z jihovýchodu. Došlo jen k výměně elit a původní germánské obyvatelstvo, navíc namíchané s ještě dřívějším obyvatelstvem budoucího království Regnum Bohemiae, Königreich Böhmen, Království Bohemie keltského původu, bylo poslovanštěno malými skupinkami slovanských bojovníků.

Mužská populace z jihozápadních Čech vykazuje větší afinitu k bavorskému obyvatelstvu, zatímco z mužské populace z východních Čech má blíže k Polákům, Slovákům, k moravské populaci a taktéž ke Slovanům, které charakterizuje haploskupina R1a [Čihák – Kluge].

Srovnáním údajů ve Wikipedii v různých jazykových mutacích zjistíme, že nečeské práce o rozšíření haploskupiny R1b po Evropě udávají vyšší údaje pro českou mužskou populaci než česká mutace Wikipedie. Rozdíly jsou zřejmě způsobeny výběrem mužů pro relativně nákladnou DNA-analýzu většího množství vzorků. Výsledky ve prospěch vyššího podílu slovanské haploskupiny R1a mohou ve vzorku značně ovlivnit muži původem z východní části Království Bohemie a vice versa. Wikipedie v nečeských variantách relativně často udává, že 35,6 % Čechů (českých mužů) má germánskou haploskupinu R1b, ale jen 16,4 % Poláků a 13,3 % Maďarů. To vypovídá hodně o germánském původu Čechů.

Hypotézu o malých skupinkách slovanských bojovníků, kteří splynuli s původním obyvatelstvem – původní populace přitom nebyla nahrazena slovanskou, vyměnily se jen elity – potvrzuje i skutečnost, že dnešní slovanské národy jsou vždy geneticky bližší sousedním neslovanským než geograficky vzdálenějším národům slovanským (sic), což je naprosto neobvyklé [Slánská 2021]. Mělo by tomu být přece naopak.

Téměř 18 % mužských obyvatel Česka náleží k prapůvodním obyvatelům Evropy, kteří na kontinentu žijí už 35 tisíc let a jsou tedy potomky dávných lovců mamutů. Zbývající jsou v podstatě potomci pozdějších přistěhovalců. Přes šest procent mužů-Čechů má geneticky blízko k Albáncům a zároveň k severoafrickým Berberům, skoro čtyři procenta jsou geneticky spřízněná s dnešními Gruzíny, 35 procent mužů-Čechů má germánské geny a jen každý třetí je Slovan [Šírová].

MEZI AVARSKÝM KAGANÁTEM A FRANSKOU ŘÍŠÍ

O takzvané Sámově říši vědí historici v podstatě jen to, že se asi mezi lety 624 až 659 nacházela kdesi mezi Franskou říší, na jejíž východní část později, ve století devátém, přešel název Svatá říše římská, a avarským kaganátem, společenstvím Avarů v Pannonii. Sámova říše byla volným svazkem slovanských kmenů pod vládou Sáma, které se dočasně spojily proti vládě Avarů. O její existenci se zmiňuje jen jediný zdroj, Fredegarova kronika *Historia Francorum* ze 7. století. Z této kroniky pochází údaj, že Sámovi lidé přepadli, okradli a pozabíjeli skupinu franských kupců, za něž Říše franská pak požadovala finanční kompenzaci, která byla odmítnuta, což vyvolalo roztržku a následnou franskou vojenskou trestnou výpravu, která skončila pro Sámova vojska vítěznou bitvou u Wogatisburku v roce 631 nebo 632. Jenže *Castrum Wogatisburg*, podle názvu trvale opevněné místo (*castrum* je latinsky tvrz, hrad), nebylo do dnes lokalizováno. Předpokládá se, že mohlo existovat

v severozápadních nebo jižních Čechách, v Bavorsku, v Dolním Rakousku, na jižním Slovensku, ve Štýrsku, na Moravě a v Dolní Lužici. Značně široké vymezení.

Frankové byli Germáni, Avari byli buď turkického, nebo mongolského původu, jejich řeč patřila do turkické jazykové skupiny. Archeologické nálezy ale napovídají, že Slované se snažili Avary napodobovat, takže avarský kaganát byl v poslední fázi své existence již výrazně poslovanštěný. Po vítězném franském vojenském tažení proti kaganátu v roce 803 a následné porážce slovanských kmenů sídlících mezi kaganátem a Franskou říší v roce 805 hledal franský král Karel Veliký (Carolus Magnus, Charlemagne) od roku 800 císař Říše římské, což byl romanizovaný Frank, tedy Germán, někoho, komu by po pádu avarského kaganátu mohl svěřit do správy pohraniční území na východě své říše. Ona území v roce 805 volně, vazalsky připojil ke Království Franků, k Franské říši a knížata na území budoucího Království Bohemie pak od roku následujícího odevzdávala panovníku Franské, později Východofranské říše roční tribut za zachování míru.

Poznámka. Tribut(um) *pacis*, *poplatek za mír*, *mírová daň* je finanční, naturální nebo smíšená platba, většinou roční, poskytovaná závislým vládcem jinému panovníku, *lennímu pánu*. *Léno* je podmíněná držba půdy, nebo úřadu, *lenní pán* je panovník, který léno někomu poskytl, většinou král nebo císař.

O Velké Moravě se přesně neví, kde se vlastně rozkládala, avšak se ví, byť se o tom téměř nepíše, že knížata v jejím čele po celou dobu její existence (sic), to jest v létech 833–907, odevzdávala Říši franské, pak východofranské tribut a že území, nad nimiž vykonávali moc, byla pouhou markou (pohraničním územím, neplnoprávným hrabstvím)

Franské říše, po jejím rozpadu v roce 843 říše Východofranské.

Velká Morava dostala název podle řeky jí protékající, jenže potíž je v tom, že v Evropě jsou dvě řeky stejného názvu a u dalších dvou lze jejich dnešní název etymologicky z názvu Morava odvodit. Za Bělehradem v Srbsku se vlévá do Dunaje řeka Morava, u rumunského města Cenad (Csanád) několik málo kilometrů od hranice s Maďarskem u řeky Mureș (Máros) vlévající se nedaleko Szegedu do Tisy (Tisza) se v 9. století (podle zmínek v listinách z 11. a 12. století) rozkládalo dosud nenalezené město Civitas Marouwa (město Morava), později Marosvár. Podle názoru dalších historiků je třeba hledat centrum Velké Moravy v dnešní Bosně.

Žádné prameny z 9. století – tedy během existence Velkomoravské říše mezi lety 833 až 907 – název Velká Morava neobsahují (sic), poprvé se listiny o ní zmiňují po jejím zániku až v roce 950 s tím, že se nacházela na Balkáně, jižně od Dunaje. Nejnovější srovnání písemných pramenů, i mimoevropských, ukázalo, že první dvě po sobě vládnoucí moravská knížata, Mojmir I. a jeho synovec Rastislav (822–870), měla centrum moci na sever od Dunaje někde ve Velké uherské nížině ve městě Morava (Civitas Marouwa, Marosvár) poblíž Szegedu, kdežto třetí moravské, původem ale bosensko-slavonské kníže (sic) Svatopluk I. (též Sventopulk, 871–894), synovec Rastislava, měl mít centrum své moci naopak jižně od Dunaje, někde v Bosně. Vojenskými výboji pak rozšířil Svatopluk I. svou moc až k ústí Dyje a proti toku Moravy až po Karpaty. Jeho dosud neobjevené sídelní sídlo v severních územích se dnes předpokládá v blízkosti Bratislavy [Eggert].

Velkomoravská říše (Velká Morava) je vylhaná konstrukce sloužící pro odůvodnění potřeby společného státního útvaru Čechů a Slováků v roce 1918 navazujícího po staletích na společný stát existující mezi lety 833 až 907. Proč? Inu, pro zdůvodnění potřeby samostatného a společného státu po první světové válce chyběly Čechům a Slovákům, uměle vytvořenému národu československému, společné dějiny – takže se zkonstruovala Velkomoravská říše (Velká Morava), aby se mohlo tvrdit, že Češi a Slováci již v minulosti společný stát měli, což neměli, a že byl nezávislý, což nebyl.

Svým údajným rozsahem – veškerá území severně od Dunaje, Čechy, Morava, celé Slezsko, Horní Lužice, Sasko, Slovensko, část dnešního Rakouska na východ od linie Krems an der Donau (Kremže) – Graz (Štýrský Hradec), celé dnešní Maďarsko, část dnešního Srbska, část dnešního Rumunska na sever a jih od Dunaje až po Železná vrata – sloužila Velkomoravská říše též k podpoření československého požadavku získat co největší státní území na úkor jiných. Důsledně se zamlčuje, že panství moravských a českých knížat nepřetržitě od roku 805 a dále i přes vznik, existenci a zánik Velkomoravské říše byly pouze karolínskou markou, tj. pohraničním vazalským územím Franské říše, později Říše východofranské, ještě později Svaté říše římské, vazalským územím – knížata odevzdávala tribut Říši (východo)franské a Svaté říši římské – byť disponovala jistým stupněm volnosti pod dědičnou vládou mojmírovských a slovanských knížat, jejichž primát legitimizovala křesťanská víra a bohatství plynoucí z výnosného obchodu s otroky, se kterými se ve střední Evropě běžně obchodovalo až do konce 11. století, v Pannonii i ve století 12.

Poznámka. Markou bylo pohraniční území ve formě nižší politické jednotky při hranici říše, kde bylo umístováno vojsko, sloužící coby nárazníková zóna znemožňující překvapivé napadení nitra státu. Hlavní správce marky se v románské oblasti nazýval markýz (marquis, marchese, marqués), v germánské markrabí, markrabě (Markgraf). Nutno poznamenat, že v románských zemích se později titul markýze coby držitele vladařské funkce, vládce závislého území změnil na pouhý šlechtický, udělovaným panovníkem. Z názvu Moravy coby Markrabství moravského (Markgrafschaft Mähren) plyne, že po roce vzniku 1182 bylo markou (vazalským, závislým pohraničním územím) Svaté říše římské, od roku 1197 markou státního útvaru Regnum Bohemiae, Königreich Böhmen a to do konce Království Bohemie v roce 1918.

Trh s otroky propojoval východ Evropy s jihem a západem, pro moravské Mojžírovce měly zásadní význam Benátky, odkud otroci jimi prodávaní byli loďmi převáženi do Španělska, Tunisu, Egypta a na Blízký východ. V posledních letech odhalili archeologové na několika místech v Polsku značné množství sekaného stříbra a arabských dirhamů, řádově desítky tisíc kusů. Dirhamy nebyly podle původního předpokladu archeologů raženy Araby ve Španělsku, nýbrž ve střední Asii, kde tamní stříbrné doly těžily nejvíce stříbra právě mezi 8. a 10. stoletím a závisely na přísunu pracovní síly-otroků. A těmi byli hlavně Slované prodaní do otroctví Slovany.

Není doloženo, že by se Mojžírovci, po nich Přemyslovci přímo podíleli na lovu otroků, spíše si k tomu najímali slovanské sousedy, nebo jim ukládali tribut, který zahrnoval také otroky – Mojžírovci čerpali své otroky v Pověslí a Karpatské kotlině, Přemyslovci na Bugu. Největší zájem

byl o mladé muže a ženy mezi dvanácti a dvaceti lety [Kuncová].

Slovanské elity se chtěly podobat franským, ale náklady na pořízení obdobné zbroje, oděvů, šperků byly vysoké. Nákladný byl i tehdy obligatorní obdarovávací rituál, kdy host musel obdarovat hostitele cenným darem – zbraní, šperkem, kožešinou. Když hostitel dar přijal, znamenalo to, že host je vítán a v bezpečí. Na oplátku obdržel host při loučení dar obvykle ještě cennější. Výměnou darů se host i hostitel stávali spojenci a zároveň se rozšiřovala moc panovníka. Vyvážet tehdy se toho dalo málo, takže víceméně jediným dostupným zdrojem většího bohatství bylo obchodování s otroky.

Tímto způsobem se slovanští předáci relativně rychle vyrovnali svým jměním franským protějškům, nicméně byli i nadále coby pohané vykazováni ze sakrálních rituálů, při společných hostinách museli sedět na podlaze, což bylo pro ně ponižující. Jejich takto dotčená důstojnost, respektive touha po vlastní důstojnosti byla zřejmě hlavním motivem, který moravské a české velmože donutil se nechat pokřtít [Kuncová].

Po svržení Mojžírovců nahradili výpadek v obchodu s otroky Přemyslovci, což dokládá zpráva známého židovského kupce Ibráhíma ibn Jákúba, který popsal državu českého knížete Boleslava I. Jeho slovům dávají za pravdu též nálezy sekaného stříbra a arabských dirhamů v českých zemích, byť jich zde nebylo nalezeno tolik jako v Polsku.

Po porážce slovanských kmenů Karlem Velikým v roce 805 se od následujícího roku 806 odváděl Franské říši tribut, vyměřený dohromady i všem českým klanům. Jejich předáci se tedy museli scházet a dohadovat se, kolik, kdo

a čeho dodá, aby byl naplněn, protože někde byl kraj úrodnější, jinde chovali především dobytek nebo rýžovali zlato. Místo konání pravidelných dohodovacích sněmů muselo být neutrální, zároveň je však někdo musel uspořádat a zajistit pro rokující bezpečnost, přenocování a dostatek zásob. Oním sněmovištěm byl pravděpodobně hřeben nad obloukem Vltavy, území chráněné vodním tokem ze tří stran, pozdější Pražský hrad. Protože nejbliže sídlili Přemyslovci, stali se zřejmě z tohoto důvodu organizátory sněmů a tak začala narůstat jejich společenská a mocenská role [Kuncová].

Česká knížata a skládala slib věrnosti do rukou franských králů a postupně se zařadila k vysoce postaveným vazalům. Panovníci Regna Bohemiæ, Königreichu Böhmen patřili od samého počátku, tj. od roku 1198 do sboru kurfiřtů, což byla nejdříve čtveřice, pak sedmička říšských volících knížat a arcikancléřů (arcibiskupů), jež volila římskoněmecké krále, císaře Svaté říše římské. Přemyslovci tak měli přístup na dvorské sjezdy, kam je doprovázely skupiny velmožů z českých zemí. Ti se stávali svědky velkolepých dvorských rituálů, obdivovali tamější chrámy i paláce a po čase se viděné pokoušeli doma napodobit [Kuncová].

Rozhodující předěl nastal kolem poloviny 12. století v souvislosti s tažením Vladislava II. do Lombardie. V dnešní severní Itálii se Češi setkali s jednou z nejvyspělejších forem středověké latinské civilizace a domů se vraceli jí nadšení, okouzlení. Tehdy se urychlil a prohloubil dialog se Západem, což umožnilo modernizaci království ve 13. století. V roce 1197 se vlády v zemi chopila dvojice bratrů, Přemysla Otakara I. a Vladislava Jindřicha. Oba věděli, jak vypadá moderní správa země, vytvořili prostor pro kohokoli, kdo byl ochotný v království podnikat. Aby přilákali

řemeslníky a zemědělce ze zahraničí, zaručili jim do té doby nevídaná práva [Kuncová].

ŘEKOVÉ COBY „SLOVANŠTÍ VĚROZVĚSTOVÉ“

Kolem roku 831 přijal velkomoravský kníže Mojmír I. křest z rukou pasovského (Passau) biskupa Reginhara, v roce 845 pokřtili v bavorském Řezně (Regensburg) čtrnáct českých pánů, kteří pak svoji novou víru šířili ve svých kmenech. Obyvatelé budoucího království se přijetím křesťanství přihlásili do společnosti kulturních států západní Evropy. S křesťanstvím přišla víra ve věčnost, v duchovní život, pod římskou duchovní vládou se latina stala dorozumívacím prostředkem, organizaci zprostředkovávala církev.

V roce 862 si vyžádal moravský kníže Rastislav u římského císaře v Konstantinopoli (Cařihrad, dnes Istanbul) vyslání učitelů křesťanství z Říše východořímské (oficiální název: Říše římská). Konstantin (řeholní jméno Cyril), Metoděj a je doprovázející skupina pomocníků, přišedší na Moravu v roce 863, byli Řekové, dovedli ale dialekt staroslovanštiny, kterým se mluvilo v okolí Soluně (Thessaloniki) a pro misijní účely vytvořili umělou liturgickou řeč a písmo – *staroslověnštinu* a *hlaholici*. Představa, že to byli *slovanští věrozvěstové* podporující nacionální aspirace Čechů proti Němcům, kteří se do českých zemí tlačili od západu, přinášejíce s sebou křesťanství, je smyšlenka. Tehdy se jednalo za stavu počínajícího rozkolu mezi východní a západní církví, o církevní ovládnutí Pannonie, což je přibližně území mezi

Dunajem a Drávou, na západě včetně dnešní Vídně a až po dnešní Štýrský Hradec (Graz), k níž církevně patřila i Morava. Papež pro tuto oblast, která již po dlouhou dobu patřila pod správu německých (zemsky, nikoli národnostně) biskupů, tehdy biskupů Říše (východo)franské, jmenoval Metoděje arcibiskupem.

Hlavní důvod povolání Cyrila a Metoděje na Moravu byl však mocenský. Předáci rodových klanů, stejně urození a bohatí, se knížeti nechtěli příliš podřizovat. A tak křesťanská víra napomáhala, aby se smířili se skutečností, že od nich panovník může vybírat daně, soudit je, jim vládnout. Církev legitimizovala výlučné postavení vládnoucí dynastie, církevní hierarchie tedy pomáhala nastolovat stabilnější systém světské vlády. Mojmírovci požádali o vlastního biskupa, aby si tím zvýšili autoritu své knížecí moci [Kuncová].

Křesťanský vliv na Slované v Česku zprostředkovávala západní církev latinským liturgickým jazykem hlavně z diecéze v Pasově (Passau) v dnešním Bavorsku, ale i z Itálie a pobřežních dalmátských měst. K nim patřila i slupina kolem Cyrila a Metoděje podléhající církvi východní. Mimoliturgická misie a kázání byly ze strany kněží z pasovské diecéze v západoslovanském dialektu (staročestíně), respektive byly do něho tlumočeny pomocí tlumočnicků. Navzdory tomu se v českých historiografických pojednáních často vyskytuje nesmysl, že tito kněží mluvili k lidu v jemu nesrozumitelném jazyce – latinsky.

Staroslověnštinou, uměle vytvořeným liturgickým jazykem vytvořeným Konstantinem (Cyrilem) a Metodějem se ale nikde na světě předtím nemluvilo, ani se nikde nepsalo v jimi rovněž uměle vytvořeném písmu, v hlaholici.

Slovní zásoba staroslověnštiny byla sice převážně slovan-ská, slovanské byly i flexe a odvozování slov pomocí před-pon a přípon, nicméně to byl jazyk uměle vytvořený pro církevní a literární potřeby. V každém případě se čeština ani částečně nevyvinula z této staroslověnštiny, které slo- vanské obyvatelstvo českých zemí v podstatě rozumělo, nýbrž ze západoslovanského nářečí.

Emanuel Rádl píše, že slovanští věrozvěstové neměli jiný zájem než šířit sympatie k církvi východní a antipatii k ně- meckým (zemsky) biskupům, antipatii církevní, nikoli naci- onální. Že šlo o vlastenecký boj protiněmecký, se jim snažili – společně s tvrzením, že čeština se již tehdy vyrovnala la- tině – podsunout až čeští národní buditelé a nacionalisté v 19. století [Rádl].

U biskupů se znalost místního jazyka nevyžadovala, zá- padní církev vycházela z toho, že Bůh se dá ctít všemi ja- zyky, takže důvod, který měli tzv. slovanští věrozvěstové pro zavedení slovanské bohoslužby, byl tento: „Je to prý lid tvrdé šíje, a proto je prý třeba povolit jeho hlouposti a mluvit k němu slovansky a ne latinsky.” [Rádl] Papež do- volil po dobu kultivace Slovanů v Čechách a na Moravě používat slovanský jazyk jako liturgický jazyk, ale zakázal jej, jakmile ohrozil jednotu církve. Liturgickým jazykem se v českých zemích opět stala latina, která plnila i funkci psá- něho jazyka.

Cyril a Metoděj východní křesťanský ritus, kulturně slabý, neprosadili. Metoděj byl ponechán v biskupském úřadě do své smrti, jeho následovníky z východní církve vypověděli ze země. Neodešlé Metodějovy žáky pak na pokyn moravského knížete pochytili a prodali je do otroc- tví židům, z Evropy byli expedováni obvyklou trasou přes Benátky [Wihoda].

PRVNÍ BISKUPOVÉ V ČECHÁCH, VLIV RYTÍŘSTVÍ

V rámci jednotné církevní organizace, kterou bychom dnes příhodněji nazvali státem, se začaly ve středověku utvářet zárodky států světských, uznávajících sice papežovu svrchovanost, ale uplatňujících čím dál více svou – vlastní – světskou. Německé feudální zřízení vedlo k počátkům státního života v Evropě, vše na východ od něj leželo mimo rámec evropského kulturního rozvoje. Ve vývoji států v Evropě lze vysledovat jasnou linii: z církevního státu vznikají státy světské, z nich pak tehdejší národy, coby usedlí obyvatelé státu bez ohledu na jazyk. Jen německý filozof Johann Gottfried Herder (1744–1803) líčil tento vývoj obráceně: nejdříve byl kmen (národ), pak teprve národní stát jakožto nejvyšší meta daného kmene-národa, což mělo ve 20. století nedozírné následky.

Pokřtění většiny obyvatel dnešního Česka se dělo hlavně ze Solnohradu (Salzburg) a Pasova (Passau). Z těchto diecézí přicházeli misionáři, většinou cizinci, kteří hlásali víru latinsky jako v celé Evropě, a přes tlumočníky v místní řeči. Rychle si vychovali žáky znalé domácího jazyka a na misionářských školách se začaly vyučovat jazyky zemí, do kterých měli misionáři odejít. Misionáři nepřinášeli jen víru, kulturu a vzdělanost Západu, ale také znalosti např. o pěstování ovocných stromů a o používání léčivých rostlin. Též reformovali místní mravy. Praha (respektive sídliště na jejím území) byla v té době otrokářským tržištěm, v zemi panovalo mnohoženství, běžné byly knížecí bratrovraždy a veřejné popravy knížecích dětí. Jaké mravy musel mít potom prostý lid? [Rádl]

První biskup na území Prahy byl Němec Dietmar (Thietmar, Dětmar), pocházející z Magdeburku, tehdejšího centra slovanské mise, mluvící též česky, druhý byl jazykově Čech: svatý Vojtěch. Ze 17 biskupů do konce 12. století bylo sedm Němců (jazykově) a deset Čechů (jazykově). Obecný lid byl asi bez zájmu, ale panstvo se učilo pilně německy, pokládalo německou kulturu právem za okno do kulturního světa. Při instalaci prvního biskupa v Praze zpívali čeští páni německy, jako by to byla nejpřirozenější věc. Kulturně nestálo proti sobě němectví a slovanství (češství), nýbrž církev východní a západní. Historik František Palacký tehdejší církevní spor zcela opomněl [Rádl].

V druhé polovině 12. století se během tažení Vladislava II. do Lombardie seznámili šlechtici z Regna Bohemiæ, Königreichu Böhmen, Království Bohemie v dnešní severní Itálii s jednou z nejvyspělejších forem středověké latinské civilizace a byli jí okouzleni. Začali přejímat nejrůznější projevy rytířského života ze Západu a to výrazně od 30. let 13. století. Nechávali si navrhovat erby, stavěli si četné hrady, jimž dávali německé názvy, uspořádávali první rytířské turnaje, zejména zvali do svých sídel německé básníky a literáty. První zprávy o pobytu německých básníků na přemyslovském dvoře spadají taktéž do 30. let 13. století. Do té doby v Království Bohemie tvořily literaturu latinské kroniky a legendy o zemských světcích tradované téměř výlučně v církevním prostředí. Veřejný přednes německých lyrických a epických skladeb na knížecích dvorech byl tehdy významnou společenskou událostí, důležitou formou stavovské reprezentace. Němčině nemuseli všichni šlechtici dobře rozumět, ale to nebylo překážkou jejich zájmu umělecká vystoupení, protože při poslechu zpívaného textu není nutné rozumět do všech podrobností a u epiky

byla velká část z nich schopna zhruba sledovat děj. Účast na těchto uměleckých vystoupeních byla pokládána za výraz sounáležitosti se zahraničním světem rytířstva [Bok].

Pěstování německé literatury na přemyslovském královském dvoře trvalo do 14. století. Němečtí básníci psali oslavné básně na panovníky Království Bohemie a podle výskytu zmínek o nich i v tvorbě básníků, kteří do království nikdy nezavítali, opatrovali jim takto proslulost a slávu i daleko za hranicemi. Ve 14. století dochází k rozvoji literatury psané česky adaptací děl latinské a německé tvorby, ale současně se v češtině vytvářejí i díla zcela originální. Jediné, co chybí, je originální česká rytířská epika [Bok].

CIVILIZAČNÍ VLIVY

Známá poučka říká, že kultura a civilizace se nešíří přeskakováním území, nýbrž z geografického pohledu postupně jakoby ze středu, z kulturního zdroje, podobně jako vlny vyvolané pádem kamene do vody. Nejdříve jsou civilizováni sousedé – sousední kmeny, státy – a ti pak předávají své nově získané civilizační a kulturní návyky dalším, svým sousedům vzdálenějším než oni od kulturního centra. Proto obyvatelé zemí Království Bohemie byli civilizováni kulturou latinskou a křesťanskou hned po Románech a Němcích, respektive jejich prostřednictvím. První kulturní expanze vycházela z dnešní severní Francie s její římskou minulostí. Jako první větší státní útvar byla civilizována nově vytvořená Svatá říše římská z Říše franské. Prvním korunovaným římským císařem se stal Karel Veliký (Carolus

Magnus, Charlemagne), který nejraději sídlil v Cáchách (Aquæ Granni, Aix-la-Chapelle, Aachen).

Svatá říše římská tehdy sloužila všem Evropanům. Z její západní části pronikaly přes německy a latinsky mluvící novoty a civilizační vlivy do Čech a na Moravu prostřednictvím přistěhovalců německého jazyka a osazenstva zde nově zakládaných klášterů. V důsledku prostředníků-Němců byli obyvatelé Regna Bohemiæ civilizováni kulturou latinskou a německou. Pozdější civilizačně kulturní vlny vycházely z klášterů dnešní severní Itálie a do Království Bohemie se dostávaly z jihu přímo nebo prostřednictvím alpských Němců v rakouských zemích.

Exkurs. Římské císařství (Imperium Romanum) vzniká roku 800 korunovací franského krále Karla Velikého papežem v Římě na římského císaře, čímž se římské panství přenáší na Franky (translatio imperii, přenos říše), a tak vzniká na západě Evropy opět římské císařství po více než třech stáletích po svržení posledního římského císaře v dnešní Itálii v roce 476. I nadále se nová říše, považovaná za nástupkyni Říše římské, oficiálně nazývala Regnum Francorum, Království Franků, též Franská říše, protože Říše byzantská, taktéž Říše východořímská coby zbytek Říše římské po rozpadu její západní části si ponechala název Imperium Romanum (Říše římská). Používání stejného názvu pro novou říši římskou rozkládající se na západě Evropy by bylo protiprávní.

Karel Veliký říši rozčlenil na hrabství, v pohraničí říše zřídil místo hrabství marky (politické jednotky u hranic říše) v čele s markrabími a s vojáky, kteří měli za úkol bránit říšské území před útoky zvenčí.

Středisky říšské správy byly královské dvorce s palácem a falci (statky), rozmístěné v různých částech státu. Říše tehdy neměla stále sídlo panovníka nebo hlavní město, protože

král (císař) i se svou družinou byl nucen se po říši přesouvat – při tehdejší malé úrodnosti jeho dvůr rychle spotřebovával zásoby potravin i píce z širokého okolí svého pobytu a musel se po čase přemístit jinam, aby v lokalitě nevyvolal hlad.

Říše franská se rozdělila smlouvou Verdunskou v roce 843 na Říši západní, střední a východofranskou. Říše západofranská se stala pak základem Francouzského království, z Říše středofranské se vyvinulo Království burgundské a Velkovévodství lotrinské. Od roku 1070 se pro *Regnum Francorum Orientalium* (Království východních Franků) začal používat též neoficiální název *Regnum Teutonicum* (Království německé) nebo *Regnum Teutonicorum* (Království Němců). Od roku 1080 se vlivem společného základu jazyka, pomíneme-li dialekty, začali Alemanni, Bavoři, Frankové a Sasové považovat za německé kmeny, za Němce. Od roku 1157 se ze státu *Regnum Teutonicum* stala Svatá říše (*Sacrum Imperium*) a od roku 1184 Svatá říše římská (*Sacrum Romanum Imperium, Heiliges Römisches Reich*). Rokem 1486 a zcela oficiálně pak rokem 1512 se její název rozšířil na *Sacrum Romanum Imperium Nationis Germanicæ, Heiliges Römisches Reich Deutscher Nation*, Svatou říši římská národa německého. Až do svého rozpuštění v roce 1806, kdy se rakouský a současně římský císař František II. zřekl říšské koruny a ponechal si jen rakouskou jako František I., byla Svatá říše římská národa německého v čele s římským císařem coby panovníkem a Říšským sněmem se zástupci říšských stavů mnohonárodnostním státem, volným svazkem asi třech stovek (sic) suverénních území ve střední Evropě – království, vévodství, knížectví, hrabství, biskupství, klášterů, svobodných říšských měst coby říšských stavů. *Regnum Bohemiæ* vzniklé 1085 korunovací Vratislava II.

bylo od samého svého počátku až do konce v roce 1806 její součástí.

Cizinci přicházeli do území Království Bohemie ze západu od nepaměti, převažovali Germáni ze sousedství mluvící německy. Ve 12. a 13. století se Němci začali stěhovat do království ve velkém, protože panovníci Regna Bohemiæ je začali do země zvat, což souviselo s jejich neustálým nedostatkem finančních prostředků, někdy například neměli čím zaplatit ani dluhy obyčejným obchodníkům zásobujícím je a jejich dvůr potravinami. Nedostatek financí nepostihoval jen bohemské krále, to byl jev u středověkých panovníků zcela běžný. Příchozími byli vzhledem k zeměpisné blízkosti především německy mluvící, včetně těch ze vzdálenějších zemí, z dnešního Nizozemska a Vlámka (nazývaného též Flandry), rozprostírajícího se tehdy až za Dunkerque ve směru ke Calais a jižně pod Lille, kde se tehdy mluvilo německy. Přinášeli s sebou řemeslnické dovednosti, znalosti hutnictví a stavby kamenných domů.

Poznámka. Rozšíření dolnoněmčiny (Niederdeutsch, název podle dolních toků řek Německem z jihu na sever, též Plattdeutsch, volně: „němčina z rovin“, kde se jí mluvilo, platt = plochý) bylo ve středověku dáno i činnosti *Hansy* (Deutsche Hanse, dolnoněmecky Düdesche Hanse), což byl v době jejího největšího rozkvětu svazek asi dvou set převážně německých měst (Städtehanse, městská hansa) s funkcí obchodních center, z velké části přístavů podél Severního a Baltského moře. Hansa si monopolizovala práva na zprostředkovatelský obchod mezi Anglií, Nizozemím, Skandinávií, Livonskem a Rusí, především lodní. Svoje dvory (faktorie) měla po celé severní Evropě, např. v Novgorodě, Londýně, v Bruggách, Bergenu, Stockholmu nebo v Kaunasu. Ze zemí východní Evropy se vyvážely přírodní

produkty a potraviny (obilí, kůže a kožešiny, med, vosk, dřevo, sledi), ze západu sukna, kovové výrobky, vína, přepykové předměty z Itálie a jižní Francie. Hansa přivážela na sever Evropy i po pevnině koření a další zboží z Orientu. Neoficiálním centrem Hansy byly Bruggy (Brugge, dnes v Belgii).

Do Čech nepřicházeli pouze německy mluvící, nýbrž i Románi a Irové. Nově příchozí se stávali poddanými českého panovníka, na jazyku nezáleželo. Národnostní povědomí tehdy vůbec nebylo, nikdo tehdy ani netušil, co by to mohlo být (sic), existovalo jen místo narození a poddanost danému panovníkovi. Ti, kteří se přistěhovali do Království bohemského, se za cizince nepokládali, ani za ně nebyli považováni. Překladatel Dalimilovy kroniky do němčiny například pečlivě rozeznával Němce-cizince, které neměl rád, od domácích Němců, poddaných bohemského krále. Na smyšleném rozporu mezi slovanskými a germánskými obyvateli Königreichu Böhmen, Království Bohemie byla Františkem Palackým zkonstruována mylná filozofie českých dějin. „Stýkání a potýkání“ s Němci se pak začalo v českém jazykovém milieu vykládat jen jako soupeření, ba nepřátelství mezi německy a česky mluvícími a nejhorší bylo, že Palacký a další buditelé národa proti této zjednodušené interpretaci nevystoupili, nepokusili se o nápravu. Takže v českých myslích to dodnes přetrvává jako národní blud. Blíže k tomu v subkapitole Vzájemný kulturní vliv obou zemských kmenů.

Ve 12. století Němci přicházeli do Regna Bohemiae, Königreichu Böhmen, Království bohemského ze západu a z jihu, z Bavor a z dnešního Rakouska, později z Franků, Durynska, Saska, Porýní, Vestfálska a dalších zemí, a nakonec ve století třináctém po německé kolonizaci Slezska i ze

severovýchodu. Usazovali se především v neobydlených částech království. Byli lákáni a získáváni ve svých původních bydlištích tzv. lokátory, jakýmiisi kolonizačními podnikateli, kteří z pověření majitele území podnikali s vlastním kapitálem. Když území osídlili, dostali za odměnu dědičný úřad rychtáře, výčepní právo nebo velký pozemek. To je například zaznamenáno v pověsti o krysaři z vestfálského Hamelnu, v níž lokátor-krysař zlákal na východ podnikavé mladé hochy a děvčata. Jména lokátorů přežívala v místních názvech, například Kunzendorf (dnes Kunčice nad Labem), Heinrichsgrün (dnes Jindřichovice), Hermannseifen (dnes Rudník) a podobně [Rogall].

Hlavním důvodem přistěhovalectví byl spor mezi vládnoucími Přemyslovci a zemskou šlechtou o podíl na moci. Aby panovníci posílili svou moc a oslabili zemskou šlechtu, zvali do své země cizince ve velkém. Přistěhovalectví vyvolalo celou řadu změn, obzvláště v zemědělství. Místo volů se začali používat jako tažná zvířata koně, zavedl se čtyřkolový vůz s pohyblivou ojí, chomout, železné pluhy, brány, kolečko neboli trakař, kosa nahradila srp. Vznikla možnost obdělávat větší plochy, produkce obilí rapidně stoupla, s rostoucí potravinovou základnou se začal počet obyvatelstva Regna Bohemiae českého zvyšovat. Klučily se lesy, odvodňovaly se bažiny, začalo se s těžbou nerostných surovin. Ve velké části Čech (Bohémie) musel les v nížinách a ve středně vysokých polohách ustoupit orné půdě. V nehostinných pohraničních územích zakládaly řady cisterciáků a premonstrátů kláštery proslavené mýcením lesů, přiváděly s sebou osadníky z německých zemí; z řady klášterů jmenujme např. Doksany, Litomyšl, Teplou, Milevsko, Hradisko u Olomouce, Strahov, Sedlec, Nepomuk a Plasy [Rogall].

Bohemští králové ve středověku měli zájem o znalce práva a vyspělých technologií, kteří uměli těžit stříbrnou rudu a zpracovávat ji, znali vyspělejší řemeslné postupy a dovedli účinněji obdělávat půdu. Jejich znalosti obratem přejímali místní obyvatelé. A německým právem se neřídili pouze příchozí německy mluvící, nýbrž i místní obyvatelstvo. Ze Svaté říše římské tak proudily do království západoevropské znalosti, dovednosti a inovace. Zásadním civilizačním pokrokem byla proměna mentality obyvatel Království bohemského osvojením si západního způsobu myšlení, které bylo a je založeno na předvídatelném právním jednání. Nejen urozeným, nýbrž i měšťanům se vyplatilo investovat a uzavírat smlouvy, protože měli jistotu, že se dovolají práva. S právními jistotami šly ruku v ruce i změny ekonomické povahy. Sasové začali v českých zemích s těžbou stříbra a pravidelný přísun drahého kovu umožnil ražbu mincí. Peníze byly předpokladem pro stabilizaci platů a cen. Důvěryhodná měna provázala Königreich Böhmen obchodně se zahraničím. Vše dohromady v průběhu století nenápadně značně změnilo společnost v království [Kuncová].

Exkurs. Nepřímé důkazy postupného šíření civilizace a kultury bez přeskokování území. 20. 5. 1474 se zřítíl už téměř dostavěný chrám Zesnutí Bohorodičky v Moskvě (Uspenskij sobor). Panovník posílá do Benátské republiky pro architekta, do Moskvy zamířil architekt Aristotele Fioravanti. Chrám se musel rozebrat do základů a postavit znova. Rusové nezvládali ani výrobu pevnějších cihel, takže Fioravanti nejdříve musel nechat postavit cihelnu. Za kameníky byli pozváni alespoň Pskované, protože byli znalí „německého řemesla“ (kamenictví).

Italové a Němci pak stavěli knížecí dvorce a chrámy (moskevský Kreml navrhli a postavili Italové i pod vedením Fioravantiho), sloužili jako vojenští odborníci u dělostřelctva i pěchoty, pracovali jako lékaři a překladatelé. Rusové je nebyli schopni ani po čase nahradit, nebyli s to dohnat rychle se rozvíjející renesanční Evropu [Zubov 2014].

Očitý svědek Sergej Šmeman napsal v 80. letech 20. století o poměrech na ruském venkově: „I přes všechny změny uskutečňované ve venkovském prostředí bylo v předvečer revoluce jeho obyvatelstvo stále nekulturní a zaostalé. Většina obyvatel byla negramotná. Pouze polovina hospodářství měla železné pluhy, při sklizni se stále používaly srpy (ve střední Evropě se kosy používaly již ve středověku)... Průměrný výnos obilovin z rolnické půdy byl jen nepatrně vyšší než na anglických panstvích ve 14. století.“ V době první světové války dovedlo v Rusku číst jen asi 10 % populace a v politice, dějinách a zeměpise se orientoval málokdo. [Zubov 2014]

JAK SE V REGNU BOHEMIAE MLUVILO?

Musíme si tuto otázku položit, protože čeští dějepisci se dodnes snaží tvrdit, že nejdříve praslovansky, její západoslovanskou variantou, staročesky, pak česky, protože Češi byli podle nich původním (autochtonním) obyvatelstvem. Pak teprve od 12. století se podle nich začali přistěhovávat německy mluvící a následkem toho docházelo k rozšíření němčiny jako dorozumívacího jazyka.

Slované, později podle dnešního usu jazykoví Češi, ale nemohli být původním obyvatelstvem, když za prvního doloženého panovníka na území budoucího Regna Boemiae, Markomana, tedy Germána, Marboda na začátku letopočtu zde sídlily germánské kmeny, které si předtím podmanily stávající keltské obyvatelstvo sídlící zde ještě před Kristem a splynuly s ním. Slované se zde tehdy ještě půl tisíciletí, až do 6. století po Kristu nevyskytovali (sic).

Pragermánštinou (starogermánštinou) se mluvilo již na přelomu letopočtu v Evropě na územích od Atlantiku a od jižních částí Skandinávie na jih až po tok Dunaje, tedy i na územích pozdějšího Königreichu Böhmen, na východě až po Vislu a někde i dále za ní východním směrem.

Po objevení se slovanského obyvatelstva v prostoru budoucího Království bohemského, snad v druhé polovině 6. století a zřejmě v nevelkém počtu, se zde vedle pragermánštiny začínající přecházet již do starohornoněmčiny začalo mluvit i praslovanštinou.

Sporadické nápisy v runách, starogermánská jména osob v latinských textech a pak ve starofranštině (poznámka: název odvozen od germánských Franků, nikoliv od Francie), v jazyku odvozeném ze starogermánštiny, kterým se mluvilo kolem Rýna přibližně od Met (Metz) a Trevíru (Trier) na sever a západně od něj, jsou doloženy v 5. a 6. století. Podle listinných dokladů je v 7. století doložena starohornoněmčina, coby další samostatná verze němčiny vycházející ze starogermánštiny, ve stejném období se oddělila od starogermánštiny i staroangličtina. Starohornoněmecky se pak mluvilo i na území budoucího Království Bohemie. Pozdější listiny z 9. až 13. století dokládají vznik řady dal-

ších evropských jazyků vyšlých ze starogermánštiny: staroseverštiny (staronordičtiny), starofrízštiny, starosasštiny, staronizozemštiny.

Přeměna Germánů na Němce je etymologicky doložena v roce 700 ve staroangličtině termínem *theodisc* a v latinských listinách od roku 786 výrazy *theodiscus* a *diutiscus*, aby do starohornoněmčiny přešly ve formě *diutisc*, což ve všech případech znamená *příslušný k (vlastnímu) lidu*, čímž se odlišovali germánští mluvčí východně od Rýna, tj. z Říše východofranské, od staroanglických, latinských nebo starofranských mluvčích. Z toho pak vznikly v němčině výrazy *deutsch* (německý, německy), *Deutscher* (Němec). (Vlastně vznikl gramaticky jen jeden *terminus technicus*, protože Němec v němčině je přídavné jméno zpodstatnělé.)

Výraz Němec ve slovanských jazycích se zřejmě vyvinul z přídavného jména *němý*, které značilo nejen němého člověka, nýbrž snad i toho, kdo vydává nesrozumitelné zvuky, tj. mluví cizím jazykem. Vůči Slovanům to byli především jim geograficky nejbližší sousedé: Němci.

Bohemia coby název území budoucího státu *Ducatus Bohemiae*, *Regnum Bohemiae* je v latinských listinách doložen jako *Boiohaemum* (Země Bójů) již v 1. století po Kristu, ve starogermánských později, v roce 535 jako *Baiahaim*, později *Boenheim* ve stejném významu, z čehož vzniklo nakonec *Böhmen*, *Königreich Böhmen*. Bójové byli jeden z germánských kmenů zde sídlících [Richter].

Pro vznik termínů český, Čech ve slovanských jazycích existuje vícero hypotéz, ale ani jedna není dostatečně pravděpodobná, aby stála za citování.

Máme k dispozici tehdejší písemné prameny ve formě listin a záznamů v latině. Na rozdíl od starověké Říše římské

(Imperium Romanum), jejíž západní část zanikla v 5. století, nám ale chybějí nápisy prostým lidem hojně vyrývané do zdí, na nich kreslené, ze kterých by se dalo usoudit, jakým(-i) jazykem(-y) se v zemích budoucího Království bohemského převážně mluvilo. Proč? Na rozdíl od dob zaniklé Říše západořímské nedovedlo obyvatelstvo středověké Evropy s výjimkou kněží a mnichů psát (sic), ani nejvyšší šlechta ne. Psaní bylo svěřeno církevním osobám a hlavně písařům.

Poznámka. V této souvislosti byl pozdější císař Svaté říše římské Karel IV., současně bohemský král Karel I. ve své době raritou – dovedl sice stejně jako většina ostatních panovníků číst, ale jako jeden z velmi mála z tehdejších světských pánů i psát (sic).

Po Marbodovi byl druhým historicky doloženým panovníkem v českých zemích Bořivoj I., Přemyslovec – knížat do té doby na území budoucího království byla celá řada, jenže jejich existence není věrohodně doložena – který byl i se svou ženou pokřtěn Metodějem někdy mezi léty 882–885. Jenže zde nám servírují čeští historici zjevnou nepravdu. Rod Přemyslovců si zcela vymyslel (sic) a nazval jej Přemyslovci až František Palacký v 19. století, Přemyslovci se takto sami nenazývali, ani ve své době nazývání nebyli, byla to pouze knížata (vévodové), panovníci Knížectví nebo Vévodství Bohemie (Ducatus Bohemiæ). To by ještě nebylo nic neobvyklého, ex post pojmenovávali panovnické rody i jiní historici, ale Palacký a s ním i všichni pozdější čeští historici tvrdili a dodnes předstírají, že Přemyslovci byli slovanskou (českou) panovnickou dynastií, což pravda není.

Z ostatků přemyslovského knížete Spytihněva I. (asi 875–915), prvorozeného syna Bořivoje I., se v roce 2013

zjistilo, že měl germánsko-keltskou haploskupinu R1b. Z toho plyne, že germánský, neslovanský původ, s nejvyšší pravděpodobností německý musel mít i jeho bezprostřední předek po meči, jeho otec Bořivoj I. a nakonec i všechna, byť historicky nedostatečně doložená přemyslovská knížata v přímé linii před ním.

Česká historiografie se zdráhala to potvrdit genetickými testy ostatků dalších Přemyslovců po Spytihněvovi I., protože by pak musela přepsat dějiny 430 let vlády Přemyslovců s tím, že přemyslovská dynastie byla neslovanská a vyvrátit axiomatický blud o vládě slovanských, jazykově českých panovníků nejdříve v Ducatu Bohemiæ, pak v Regno Bohemiæ až do roku 1306. Jedině pokud by jedna jediná manželka přemyslovského panovníka se spustila se Slovanem a podvrhla mu tak následníka, tak by se dnešní jazykoví Češi mohli dětinsky těšit ze slovanské přemyslovské panovnické linie.

K čemu nenašli čeští dějepisci odvahu, učinili genetici z University of California v Santa Cruz, kteří prokázali, že všechny zachované pozůstatky přemyslovských panovníků od prvního doloženého přemyslovského knížete Bořivoje I. až po posledního přemyslovského krále Václava III. včetně mají haploskupinu R1b, tedy germánsko-keltskou (sic) a nemají tedy slovanský původ. To na veřejnost v Česku proniklo až devět let (sic) po DNA-analýze Spytihněvových ostatků, v únoru 2022 [Samuely], což je přímo skandální zpoždění. Následkem toho se Češi musejí smířit s faktem, že ani svatý Václav nebyl Slovan (sic).

Z druhé strany je tento fakt doložen dochovanými listinami z té doby. Listinné prameny z přemyslovského dvora jsou po celou dobu jeho existence psány pouze v latině

a teprve ve 13. století se začínají vyskytovat i zápisy v němčině. Kdyby Přemyslovci byli Slované, (jazykoví) Češi, tak by se přece k listinám přemyslovského dvora přidružily k latinským jako první listiny v češtině, ne v němčině! Dokonce mohli být jen svým přesvědčením Slované, protože se mohli kdykoliv za ně prohlásit – stačil by jen jediný panovník z nich bez ohledu na svůj germánský původ, který by tak učinil. Ale takový se nevyskytl.

Pokud by tomu přece jen tak bylo, tak by pak latinu Přemyslovci, mluvící staročestinou, nahradili v písemných záznamech svého dvora nejdříve češtinou. Leč latinské zápisy přemyslovského dvora postupně nahrazovala němčina a teprve se značným zpožděním i čeština.

Poznámka. Ptáme-li se, který ze panovníků Regna Bohemiae v posloupnosti králů až do roku 1918 byl Čech podle pojetí českého národa od 19. století dodnes, tedy ve smyslu kmenovém (pokrevním) a jazykovém, tj. jehož předci mluvili česky, a který měl převážně, když už ne cele, český pokrevní (kmenový) původ, dojdeme k závěru, že těmto kritériím mohl, ale také nemusel, vyhovovat jen Jiří z Poděbrad. Co z toho plyne? Češi podle své vlastní definice národa měli tedy mezi panovníky Regna Bohemiae za celou dobu jeho existence nejvýše jednoho zástupce, ostatní byli podle této pokrevní a jazykové definice českého národa cizinci. Dá se tedy tvrdit, že Češi si nikdy sami sobě nevládli, protože na trůně Království Bohemie se, s výjimkou snad Jiřího z Poděbrad, nacházeli vždy Nečeši nebo osoby s nadpolovičním podílem nečeské krve. Jenže toto tvrzení je v Česku značně nepopulární, protože to tvrdili již Němci.

Obdobná situace jako u Přemyslovců se v přibližně stejnou dobu řešila i u ostatků Tomáše G. Masaryka, kdy se jeho potomci i český stát brání zuby nehty DNA-srovnání

s ostatky rakouského císaře Franze Josepha I., případně i Nathana Redlicha, protože existují důvodné hypotézy, že Masaryk byl buď císařovým levobočkem, nebo nemanželským synem Redlicha, obchodníka z Hodonína, u kterého matka Tomáše Masaryka Theresia Kropaczek v inkriminované dobu sloužila. I zde čeští dějepisci stáhli ocas mezi nohy, protože český stát, jejich chlebodárci, si DNA-analýzu Masarykových ostatků nepřeje, protože potřebuje zachovat národní modlu neposkvrněnu.

Co lze doložit? Na počátku letopočtu se na území budoucího Regna Bohemiae Slované nevyskytují, objevují se tam někdy v druhé polovině 6. století a jak dokládají vykopávky a genetické testy, bylo nejpravděpodobněji původní neslovanské obyvatelstvo poslovanštěno malými skupinami ozbrojených slovanských nájezdníků, ne však přistěhováním se velkého počtu osob. Do jaké míry bylo poslovanštění původních obyvatel dotazeno, jaký podíl z původních obyvatel převzal staroslovanštinu (staročestinu), o tom údaje chybějí.

Cyril (Konstantin) a Metoděj na své misi používali jako liturgickou řeč jimi uměle vytvořenou staroslověňštinu a uměle vytvořené písmo – hlaholici. Mluvenému textu ve staroslověňštině poslovanštělé obyvatelstvo v knížectví v zásadě rozumělo, protože rozdíly mezi jednotlivými variantami slovanštiny, dnes slovanskými jazyky, byly tehdy mnohem menší. Etymologickými rozbory je ale dokázáno, že staroslověňštinu Cyrila a Metoděje nepoužívali, protože jinak by musela ve slovní zásobě češtiny zanechat stopy. A ty se nenašly. Čeština jednoduše vznikla ze západoevropské verze (dialektu) slovanštiny.

Jak se živé jazyky tehdy vlastně prosazovaly? V Evropě se mimo země budoucího Království Bohemia objevují

první zmínky o starohornoněmčině v latinských listinách v 7. století, první německý literární útvar, báseň pochází z roku 790. První česky znějící jména osob zapsaná v latinských dokumentech se vyskytují na začátku 13. století. Německy, respektive česky psané dokumenty se vyskytují od 13. resp. 14. století, takže tehdy byly dorozumívacími jazyky obyvatelstva zemí Království Bohemie latina, staročestina (staroslovanština) a staroněmčina. V jakém poměru se jazyky v zemi používaly k ústnímu dorozumívání, není známo. E. Rádl k tomu podotýká, že „kmenová dvojítoť obyvatelstva nebyla v tehdejších dobách nic zvláštního; národního vědomí nebylo a smíšenost jazyková byla tehdy normálním zjevem v státech evropských; obyvatelstvo dnešní Anglie bylo tehdy jazykově ještě smíšenější a také obyvatelstvo říše Franků a později i obyvatelstvo Francie bylo jazykově nejednotné" [Rádl, Richter]. Čeští historici s oblibou tvrdí, například Karel Richter, že až do začátku zvaní Němců ve 13. století a později bohemskými panovníky do království „neexistovalo nikde v Čechách a na Moravě rozsáhlejší území souvisle osídlené Němci“. [Richter] Je to ale tvrzení, které nelze věrohodně doložit, spíše se jedná o zbožné přání.

Zachované písemné prameny z prostředí dvora vládnoucích Přemyslovců (vymřeli roku 1306) jsou nejdříve psány výhradně v latině, ve 13. století se přidružují texty v němčině a teprve na počátku 14. století některé listiny i ve staročestině [Dvořáčková-Malá – Zelenka]. Z toho lze vysoudit, že buď (1) obyvatelstvo Regna Bohemiae mluvilo ve 13. století německy, případně mrtvou latinou a ve 14. století již oběma živými jazyky a latinou, či to (2) potvrzuje skutečnost, že německy mluvící obyvatelé království pociťovali

potřebu podchytit něco písemně dříve než jejich slovanští spoluobytelé. Vyberte si.

Rytíř Seifried Helbling, žijící v Nußdorfu v Dolním Rakousku popisuje ve svých básnických sbírkách vzniklých mezi lety 1290–1300 tehdejší dobu i těmito slovy: unser friunde grüezen „tobroytra“ des morgen (naši přátelé zdraví ráno „dobré jitro“) [Eisner].

Tvrzení českých historiků, že se v zemích budoucího Království českého mluvilo jen česky a pak teprve, ve 12. století, přibyla vlivem rozsáhlého přistěhovalectví němčina, vyhovuje sice českému nacionalismu, ale je to nedokazatelné a zřejmě nepravdivé. Starogermský mluvící obyvatelstvo před příchodem Slovanů zde již sídlilo. Po příchodu slovanských bojovníků se určitá část z nich poslovanštila, nevíme však, jak velká část to byla.

Panovníci Regna Bohemiæ, Königreichu Böhmen, Království Bohemie spravovali stát ve středověku, soudě podle listin, v latině, pak i v němčině, češtině a v románských jazycích. V průběhu dalších století, ve století 15. a 16., se vlivem rozvoje obchodu a řemesel čím dál více v Regnu Bohemiæ uplatňovala němčina, protože řemeslnické dovednosti včetně názvosloví používaných v jednotlivých řemeslech byly vnášeny do Království Bohemie ze západu, později i z jihu, ale téměř vždy prostřednictvím německy hovořících. Prudce se rozvíjející mezinárodní obchod s královstvím zajišťovali hlavně obchodníci z německy mluvících zemí. O této přirozené germanizaci se čeští dějepisci pro jistotu nezmiňují a tvrdí, že nastala teprve až po porážce českých stavů na Bílé hoře, což je pravda jen do té míry, že poté český jazyk strádal vlivem nedostatku vzdělanců, kteří by o něj pečovali. Hlavně po následující třicetileté válce český jazyk rapidně upadal až do nepoužitelnosti – chybělo

názvosloví pro nové reálie a nové pracovní postupy – a na jeho místo se vtačoval zcela zákonitě jazyk stále modernizovaný, němčina, protože po třicetileté válce bylo chybějící obyvatelstvo Bohemského království nahrazováno převážně z blízkých zemí, tedy z německy mluvících a to včetně vzdělanců. Za války zemřelé česky mluvící obyvatelstvo a hlavně po bitvě na Bílé hoře emigrovavší českojazyčné vzdělance nebylo kým nahradit, vně království s výjimkou pobělohorských exulantů česky mluvící nežili.

Používání češtiny a němčiny v Království Bohemie v té době ale neznamená, že zde panoval česko-německý bilin-gvismus známý z 19. a 20. století, kdy hodně jedinců přecházelo dle potřeby z jednoho jazyka do druhého. Bilin-gvismus existoval, především u vzdělanějších vrstev, ale ten byl česko-latinský nebo německo-latinský (sic) [Nekuda].

Na přelomu 18. a 19. století „mluví německy většinou celá společnost“ Bohemského království (sic) [Mertlík]. Němčinou se především vyjadřovaly vzdělanější vrstvy, protože vyšší vzdělání bylo v latině nebo v němčině a němčina se vlivem každodenní potřeby modernizovala, vytvářelo se i nové výrazivo. I šlechta patřila mezi vzdělané. Když češtinu coby z větší části umělý jazyk (termíny převzaty a dosazeny do českého jazyka z cizích řečí) začali obrodíci vydupávat ze země a preferovat ji a když pak se následkem revolučních událostí v roce 1848 rozešli v království česky a německy mluvící obyvatelé, začali si jazykoví Češi intenzivněji všímat, kdo podle Jungmannovy definice českého národa z roku 1806 po většinu dne hovoří česky a kdo německy. Pokud tak nečinil česky, do českého národa nepatřil. Začalo být též zřejmé, že češtinu používají méně vzdělané a ekonomicky méně úspěšné vrstvy obyvatelstva,

což bylo dáno i mechanismem vzniku měst a rozvojem řemesel (viz níže v subkapitole Zakládání měst). Podpořil to i výmysl národních obroditelů, že (jazykově) český národ pochází z malých chudičkých chaloupek. Vzniklé egalitářství členů (jazykově) české národní společnosti, ono rovnostářství jim imprimované do mysli národními buditeli se stalo účinnou brzdou pro velkopodnikání jazykovými Čechy, protože v souladu s tímto dogmatem se pojilo i přesvědčení, že podnikat ve velkém je cosi nenárodního. Zůstává dodnes nezodpovězeno, co národní buditele k vymyšlení tohoto bludu vedlo. Nakonec to mohla být i jejich snaha o zdůvodnění již tehdy nepřehlédnutelných sociálních a vzdělanostních rozdílů mezi česky a německy mluvícími, též mezi venkovem a městy v Königreichu Böhmen. Nevíme. Vyberte si. U česky mluvících se časem s prohlubováním národního uvědomění zákonitě dostavila závist a s ní i nevraživost vůči bohatším německy mluvícím.

Důsledkem českého národního rovnostářství („všichni Češi pocházejí z malých chudičkých chaloupek“) bylo, že třetina obyvatel Království bohemského mluvící německy měla v roce 1911 v rukou kapitálově asi 80 % veškeré ekonomiky království a česky mluvícím, tvořícím dvě třetiny obyvatel, příslušelo jen kolem 20 % [Dudek], což byla převaha přibližně osminásobná nad jazykovými Čechy (sic). Při vysvětlování tohoto jevu nepomohou žádné výmluvy na „utrpení českého národa po Bílé hoře“, na „dobu temna“, na „pobělohorský útisk českého národa“, na „vliv cizáků“ apod.

Rozdíl pokračoval i za první republiky a to přes všechny zásahy státu a zvýhodňování Čechů, respektive znevýhodňování Němců. Ještě v prvním pololetí roku 1938 tvořily

odevzdané daně Němců z Čech, Moravy a z československé části Slezska 61 % celkových daňových odvodů těchto zemí (sic). Přičemž tvořili jen jednu třetinu obyvatelstva.

Zbývá jen vysvětlit, jakým způsobem převládli v Köni greichu Böhmen v druhé polovině 19. století česky mluvící, když rozdíl v natalitě sice existoval – česky mluvící měli o něco vyšší porodnost než německy hovořící – ale zdaleka ne o tolik, aby se tím dal vysvětlit zvrát v poměru národností během několika desetiletí až jednoho století. Průmysl a řemesla byly především ve městech a v 19. století se výroba, především průmyslová, začala nebývale prudce rozvíjet. Nejdříve se hledalo a nabíralo osazenstvo továren a dílen v německy mluvících městech, pak v blízkém okolí, aby se nakonec dělníci museli shánět i ze vzdálených oblastí na venkově. Ve městech se od jejich založení ve středověku mluvilo německy a nyní do podniků v nich ve větší míře začali přicházet dělníci a zaměstnanci ze vzdálenějších oblastí, převážně českojazyční, protože na venkově se mluvilo převážně česky. Též podíl německy mluvících v království se rázem snížil v roce 1742 odstoupením většiny Slezska Prusku. Dělníci se do měst za prací přistěhovali i s rodinami. Někteří členové jejich rodin německy neznali nebo nedostatečně, takže městští prodejci a obchodníci, u nichž si kupovali zboží denní potřeby, se jim snažili vyjít jazykově vstříc. Buď si vzpomněli na jazyk někdy v minulosti používaný, nebo se česky kvůli nim v dostatečné míře naučili. Ve sčítacích arších obyvatelstva rakouského mocnářství (od 1869 každých deset let) musel každý uvést ne svůj mateřský, nýbrž obcovací jazyk, tj. jazyk, který většinou používá. A od určité frekvence stýkání se s česky mluvícími zákazníky začali obchodníci udávat dle pravdy jako svůj obcovací jazyk místo němčiny češtinu. Svě učinil i velký tlak národních

buditelů na všeobecné a co nejširší používání češtiny v království.

Obdobný účinek pro převážení české národnosti v Praze mělo rozšíření území města o předměstské obce mající českou většinu, takže se mezi dvěma sčítání lidu v druhé polovině 19. století, tj. během deseti let (sic), se stala Praha s převážně německým obyvatelstvem najednou městem s převahou česky mluvících. Stejná metoda pro záměrné počesťení měst byla použita po první světové válce připojením okolních obcí k Brnu a Olomouci. Jinde aplikována být nemohla, protože městům by ani nově připojené okolní obce nezjednaly převahu česky mluvících. Větší města v království s převahou obyvatelstva s obcovací řečí českou byla před první světovou válkou jen tři (sic): Praha, Plzeň a Budějovice.

Při meziválečných dvou československých sčítání lidu se uváděl mateřský jazyk. Jednoznačným cílem státu bylo tím zvětšení podílu osob československé národnosti v obyvatelstvu, čemuž nasvědčují i značně tvrdé trestní sankce za nepravdivé údaje. To společně s podvody sčítacích komisařů, národnostně Čechů, kteří bez vědomí sčítaných je podle přání československého státu přiřazovali k národnosti československé, způsobilo, že německé strany volilo hned v prvních poválečných volbách o 220 000 voličů více, než bylo v ČSR Němců s volebním právem (sic) [Seibt]. Například v jedné obci, kde podle prvního československého sčítání lidu žilo pouze sedm osob německé národnosti s volebním právem, bylo při volbách pro německé strany v ČSR odevzdáno 114 hlasů, což by národnostně čeští voliči nikdy neučinili [Gebel].

Údaj o mateřském jazyce však nic neprozrazuje o používání jazyka daným jedincem v pozdějších letech, ani o jeho

národnosti. K čemu je pro určení národnosti mateřská řeč, zatím nikdo racionálně nezdůvodnil. Příklad. Rodiče mluví se mnou do čtyř let života česky, pak přejdu do prostředí mluvícího většinou třeba německy, češtinu přestanu používat, nejčastěji ji také skoro celou zapomenu. Jsem pak coby dospělý národnosti české nebo německé? Vyberte si.

„NE VŠICHNI ČEŠI JSOU ČEŠI“, JUNGMAUNŮV A PALACKÉHO PODVOD

Volky nevolky se hned na tomto místě musíme zabývat nedokonalostí českého jazyka. Zdánlivě nesmyslný výrok v titulu této podkapitoly je překladem německého úsloví *Nicht alle Böhmen sind Tschechen*, protože Jungmann v češtině záměrně nevytvořil odlišný výraz pro usedlé obyvatele země zvané Bohemia, Böhmen, případně celého Regna Bohemiae, Království Böhmen bez ohledu na jazyk. Čeština tedy péčí Jungmanna nerozlišuje mezi Čechy, příslušníky národa definovaného českým jazykem a Čechy coby usedlími obyvateli Čech, Bohemie nebo Regna Bohemiae, Königreich Böhmen, Království Bohemie, Království bohemského bez ohledu na jazyk. Aby ono německé úsloví v názvu subkapitoly dávalo v českém překladu smysl, musí se opisným způsobem přeložit, například takto: „Ne všichni autochtonní obyvatelé Bohemie nebo Království Bohemie jsou Češi definovaní českým mateřským jazykem a kmenovou příslušností (krví).“

Z téhož důvodu ale přídavné jméno *český* v názvu *Království české* (Königreich Böhmen) znamená významově

něco zcela odlišného než přídavné jméno v termínu *český národ* (tschechische Nation)! *Český národ* definovaný jazykově nemá pranic společného s *Královstvím českým*, kromě toho, že království obývaly i osoby mluvící česky vedle jiných osob tam usedlých a češtinu nepoužívajících. V latině se království nazývalo *Regnum Bohemiæ*, tedy česky správně: *Království Bohemie* (genitiv), v němčině *Königreich Böhmen*, tedy česky doslovně: *Království Bohemia* (nominativ). Další korektní možností je z toho odvozený název *Království bohemské*. Jenže žádný takový název si čeština nevytvořila, takže si budeme muset v dalším výkladu vypomáhat oněmi cizojazyčnými nebo uměle vytvořenými názvy.

Rex Bohemiæ, *král Bohemie*, *König von Böhmen*, *král bohemský* je, pokud jsou Češi jako národ definováni používáním *českého jazyka*, chybně a nesmyslně nazýván *král český*. Panovníci Regna Bohemiæ, Königreich Böhmen neměli češtinu coby mateřský jazyk, někdy ji ani neovládali. Od roku 1198 byl král bohemský též říšským *kurfiršem* (Kurfürst, princeps elector imperii, volící kníže), protože *Regnum Bohemiæ*, *Königreich Böhmen* bylo hned od svého vzniku součástí *Svaté říše římské* nazývané z počátku ještě pár desítek let *Říší východofranskou* či *Královstvím německým*. Kurfirštové byli od roku 1198 čtyři vysocí šlechtici – král bohemský, falckrabě rýnský, vévoda saský, markrabě braniborský – později jich bylo celkem sedm, z toho tři *arcikancléři* (arcibiskupové), všichni s právem volit *císaře Svaté říše římské*. Ještě později jich bylo devět a ke konci existence říše deset. Král Bohemie byl mezi nimi říšským *arcičíšníkem* (*Erz-Mundschenk*, *archipincerna*), což byla prestižní ceremoniální říšská dědičná funkce přidělená králům Bohemie, a občas, byli-li zvoleni, se pak stávali i císaři Svaté

říše římské, od roku 1512 nazývané *Svatou říší římskou národa německého*.

Poddaní *krále bohemského, krále Bohemie* (rex Bohemiae, König von Böhmen) se latinsky nazývali *Bohemi* (plurál, psáno též *Boemi*, singulár: *Bohemus*) a mluvili česky nebo německy. V němčině se jim všem dohromady říkalo *Böhmen* (singulár: *Böhme*), přičemž jedni mluvili *böhmisch* (česky), druzí *deutsch* (německy). Výrazy Němci, Češi se již ve středověku relativně brzy ustálily, avšak za Čechy byli do začátku 19. století míněni vždy *Bohemi*, *Böhmen*, tj. usedlí obyvatelé *Königreichu Böhmen*, *Regna Bohemiae*, *Království Bohemie*, *Království bohemského* bez ohledu na jazyk (sic).

Až ke konci 18. století vznikla potřeba je občas rozlišit na *Deutschböhmen*, na Čechy mluvící německy (v 19. století se jim v češtině říkalo *Čechoněmci*) a poněkud etymologicky nepřesně na *Stockböhmen*, na Čechy mluvící česky, Čechy definované používání češtiny. Doslovně na *kmenové Čechy*, protože *Stock* znamená v němčině *hůl, kmen, kládu, pařez*, odtud pochází přeneseně obrat *Čech jako poleno*; výraz *Stockböhme* se též používal coby označení pro hloupého, vzpurného, tvrdohlavého člověka, ťulpasa [Adelung]. Ve století devatenáctém se v němčině ustálil pro *jazykového Čecha* název *Czeche*, podle pozdějšího pravopisu *Tscheche*. Odvozené přídavné jméno s postupně vyvíjejícím se pravopisem bylo *čechisch, czechisch, tschechisch* a do latiny byl uměle implantován adjektiv *czechicus*. Pojmenování *Böhme* zůstalo zachováno pro *obyvatele Bohemie* (jako země) nebo pro *obyvatele Königreichu Böhmen* (celého království) bez ohledu na jazyk.

Josef Jungmann český výraz pro usedlého obyvatele Čech do svého pětidílného česko–německého slovníku vydaného v letech 1834–1839 nezahrnul záměrně (sic), odlišné české ekvivalenty k německému *Böhme* a *Tscheche*, *böhmisch* a *tschechisch* nevytvořil. Pro obé podle něj v češtině odpovídalo jediné podstatné či přídavné jméno, příslovce a to *Čech*, *český*, *česky*, takže z *Königreichu Böhmen* nebo z *Regna Bohemiæ* se v češtině stalo *Království české* nebo *České království*. Uznáme-li, že překlad z němčiny nebo latiny *Království české* je věcně v pořádku, pak termín *český národ*, pokud je ono společenství definováno jazykově, je zákonitě chybný a zcela nesmyslný. A vice versa. Jedno jazykové společenství sídlící ve státě si nemůže na úkor druhého tamního jazykového společenství celé království přivlastnit, jako kdyby odjakživa bylo jen jejich.

František Palacký se Jungmannův lexikální podvod nesažil uvést na pravou míru. Oba vytvořili a upevnili v česky mluvícím obyvatelstvu mylný, ale kýžený dojem, že *Königreich Böhmen* patří pouze jim, protože se jmenuje stejně jako oni coby národ, což je etymologický nesmysl a v rozporu s pravdou. Nutno dodat, že zatímco Jungmann od roku 1806 mátl vědomě veřejnost svou definicí českého národa, kdo všechno do něj patří a kdo ne, Palacký tak činil jen nepřímo vydáním *Dějin národu českého v češtině*, protože ještě v roce 1868 prohlásil, že „národ český jest již drahně času národem dvojjazykovým“ (sic) [Richter]. Jeho teze o „stýkání a potýkání se s Němci“, zejména ono „potýkání“ umožnily považovat německy mluvící za nepřátele. Nepřímo to Palacký podpořil výkladem husitství coby hnutí „českoslovanského národa“, v podstatě protiněmeckého. Od skutečnosti, že mezinárodní křižácké výpravy pronikaly do Bohemského království přes německy

mluvící země, byl jen krůček k dezinterpretaci, tvrzení, že křížácké výpravy byly německé, což obrodiči s radostí využili.

Též se traduje, že na nesprávném překladu termínů *Bohemia*, *Böhmen* do češtiny měla vliv francouzština, mezinárodní dorozumívací jazyk 19. a první poloviny 20. století, kde existují vzájemně si podobné výrazy: *bohème* (chudý umělec, bohém, chudá kulturní a umělecká scéna, bohéma, bohémství, bohémský), *bohémien* (cikán, cikánský, Čech, český), *Bohême*, *bohême* (Čechy, český). Výše uvedené výrazy jsou dodnes ve francouzské slovní zásobě, leč v souvislosti s Čechy se dnes používá převážně *Tchèque*, *tchèque* (Čech, český).

Etymologický vztah mezi cikány a Čechy vznikl tím, že v dubnu 1423 udělil král Zikmund Lucemburský ve Spíši cikánskému vojvodovi Ladislavovi glejt, zaručující jemu a jeho skupině královskou ochranu na cestách, a oni s ním došli až do dnešní Francie. Protože glejt podepsal bohemský král, král Bohemie, francouzsky *roi de Bohême*, začali francouzsky mluvící nazývat cikány i obyvatele Regna Bohemiae stejně: *bohémiens* [Klimek 2003–2].

Jungmannova definice českého národa z roku 1806 coby lidí mluvících česky s vyloučením všech obyvatel, kteří toho nebyli ochotni nebo schopni, v češtině nezavedený termín označující obyvatele Čech (Böhmen) coby jedné země království a Království Bohemie (Königreich Böhmen) bez ohledu na jazyk, pak Palackého adorace husitského hnutí s tím, že bylo hnutí národní, československé, umožnily Čechům definovaným jazykově (kmenově) podle teze Johanna G. Herdera zprostředkované Jungmannem, že nejvyšší metou národa je národní stát, se domnívat, že celé království patří jen jim, a vznášet svůj nárok na veškerá

jeho území [Klimek 2003–2]. Příznačná v tomto směru je i změna názvu Palackého *Geschichte von Böhmen* (Dějiny Bohemie, podle zažitého překladového usu Dějiny Čech) v původním německém vydání na Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě v o 12 let později vydané verzi české.

To vše jazykovým Čechům umožnilo pohlížet na německy mluvící jako na alochtonní obyvatele (pocházející odjinud), kteří nemají v českých zemích právo původních (autochtonních) obyvatel navzdory tomu, že v království jejich předci žili mnohá staletí, rozhodně déle než slovanští Češi, a nakonec založením republiky v roce 1918 odkázat veškeré jinojazyčné obyvatelstvo do pozic trpěných menšin navzdory tomu, že jazykoví Češi netvořili ani polovinu obyvatelstva československého státu (sic).

Po celé 19. století až do konce meziválečné republiky ve 20. století bylo rozlišení mezi Čechem zemským a jazykovým krajně nežádoucí, protože by se tak Němcům v království, republice implicitně přiznalo, že jsou zde doma. Po jejich vyhnání se české země staly prakticky jednonárodnostní a potřeba rozlišovat odpadla. Že takové rozlišení lze zavést do jazykové zásoby dodatečně, ukazuje ruština: *ruskij* (česky *Rus*, v ruštině je to přídavné jméno zpodstatnělé) označuje etnického Rusa, *rossijanin* státního příslušníka Ruské federace bez ohledu na národnost, čeština pro něj jednoslovný výraz nemá.

Jiné jazyky na rozdíl od češtiny rozlišují nebo rozlišovaly mezi zemským a jazykovým pojetím adjektiva český, mezi Čechem daným českým jazykem a Čechem určeným zemí svého bydliště. Pro rozlišení obyvatel *Königreichu Böhmen* lze sice uplatnit i státoprávní hledisko, ale k ničemu to ne-

vede, protože usedlí Němci v *Království českém* (pro názornost zde používáme záměrně nesmyslný název) byli z tohoto hlediska Češi, a současně veškerí usedlí obyvatelé *Království českého v rámci Svaté říše římské národa německého* (*Sacrum Romanum Imperium Nationis Germanicæ, Heiliges Romisches Reich Deutscher Nation*), které bylo *Království české* součástí, zase Němci. Tedy z hlediska *Království českého* byli Němci v *Království českém* Čechy a současně Češi v *království z hlediska Svaté říše římské národa německého* zase Němci. Vyberte si.

Vše by šlo vyřešit přechodem na nové termíny: *Království Bohemia* (*Bohemia* je v nominativu) nebo *Království Bohemie* (*Bohemia* je v genitivu) nebo *Království bohemské*. *Čechy* by pak byly *Bohemia*. Za *Čechy* by se pak označovala jen část *Bohemů*, usedlých obyvatel *Království Bohemie* s mateřským jazykem českým. Něco takového je však v nedohlednu, chybí k tomu politická vůle, velkým problémem by též bylo, jak přesvědčit dnešní *Čechy*, aby nové názvy používali. Vzpomeňme jen, jak jednoslovný název republiky *Česko* vyvolal a dodnes vyvolává řadu protestů.

Ještě za první světové války žádal Milan Rastislav Štefánek po Francii vznik *Royaume tchèque de Bohême*, doslova *Království české Čech*. Název se nedá do češtiny smysluplně přeložit, a to ani opisně (sic). S novým názvoslovím by to bylo srozumitelnější: *Království české Bohemie* (*Bohemia* je zde v genitivu). Na rozdíl od výrazu *Češi česká* označení obyvatel dalších českých zemí – *Moravané, Slezané* – nic nevypovídají o mateřském jazyce nositelů.

Podvod Jungmannův a zavádějící dějiny Palackého nejen umožnily jazykovým *Čechům* se domnívat, že mají na celé *Königreich Böhmen, Království Bohemie* výhradní

právo, kde Němci jsou jen nežádoucím elementem, nýbrž i dnešním oficiálním českým historiografům lživě interpretovat historii. Pro zajímavost. Jungmann byl německé národnosti, zvolil si však jazykově českou. Palacký se podle matričního zápisu jmenoval Franz Pallatzky, což nemusí být rozhodující, doma, když si založil rodinu, však mluvil zásadně německy, tedy podle Jungmannovy definice českého národa z roku 1806 do něj nepatřil, sám se z něj tím vyloučil. Této kolizi s Jungmannovým výčtem, kdo patří do českého národa a kdo ne, se čeští historici vyhýbají. Při sčítání lidu mezi světovými válkami se podle německých zkoumání velká část Palackého příbuzných a potomků hlásila k německé národnosti a jako Němci byli po druhé světové válce z ČSR vyhnáni.

ZAKLÁDÁNÍ MĚST

V souvislosti s výše uvedeným přistěhovalectvím byly do českých zemí importovány městské systémy často kompletně – včetně obyvatel a městských práv – jako zboží. Města v českých zemích byla zakládána ve středověku a později zásadně podle jednoho z německých systémů městských práv.

Nutno zdůraznit, že města byla dána pouze svým statutem a právním rámcem – ve městě platily jiné právní předpisy než za jeho hranicemi – města tedy nebyla dána velikostí, počtem obyvatel, ani ohraničujícím opevněním či jinými stavebními znaky (sic).

Založená města byla tzv. královská, jejich statut povoloval panovník, obyvatelé měst byli svobodní měšťané (sic), disponovala právem tržním, berním, celním, soudním, hradebním, mincovním, várečným (vařit pivo), mílovým (v okruhu jedné míle od města se nesměl usídlit cizí řemeslník), hradebním (právem obehnat město hradbami) a... odváděla daně přímo králi. A panovníkům ve středověku, což je relativně málo známo, se neustále nedostávalo dostatečných finančních prostředků.

I šlechta a církve mohly s povolením panovníka zakládat města. Jenže jejich zájmem nebylo zřizování autonomních měst se svobodnými obyvateli mající pak různá privilegia bez toho, že by jim byli poddáni nebo podřízeni, takže zřizovali jen sídliště, která se pak stávala součástí buď panství šlechtice-zakladatele nebo příslušného biskupství. Historici ale dodnes rozdíl mezi městy a sídlišti dostatečně nezdůrazňují.

Tak se stalo, že téměř všechna města v Regnu Bohemiæ byla založena podle německých městských práv samotnými německy mluvícími nebo podle německých městských právních rámců. Hlavním rozlišovacím znakem (královského, svobodného) města od jiných sídlišť bylo, že jeho obyvatelé nebyli podřízenými biskupství nebo poddanými šlechty, nýbrž pouze panovníka, a byli svobodní, svobodnými měšťany, což byl v té době velký pokrok. Město řídila rada složená z konšelů, radních. Obce, které nezískaly statut města, řídil šlechtic nebo klášter prostřednictvím svého úředníka, kterému se říkalo rychtář, ve Francii prefekt.

Města odevzdávala daně pouze králi a výměnou za to byli města a jejich obyvatelé svobodní, řídili se vlastními zákony a podléhali přímo králi. Daně byl hlavní důvod,

proč panovníci podporovali zakládání měst. Z městské jurisdikce, z městského soudního systému byli vyloučeni pouze židé ve městě žijící, ti podléhali zvláštnímu židovskému rychtáři a přes něj přímo králi (ne tedy oklikou přes město). Onen židovský rychtář soudil jejich činy a rozhodoval žaloby křesťanů vůči židům. Naopak, žaloby židů vůči křesťanům soudil běžný městský soud. Vlastní soudnictví odlišné od městského mělo také duchovenstvo a členové univerzitní obce, pokud ve městě byla univerzita.

Čeští historici se snaží všemi silami zastříti rozhodující roli německy mluvících a německých městských práv při zakládání měst nejen v českých zemích, nýbrž v celé Evropě, a záměrně město definují vnějšími atributy: městskými hradbami, náměstím, kostelem (klášterem), radnicí, hospodou (krčmou) a podobně.

Jako první získal statut města v území Bohemského království podle magdeburského práva Freudenthal (Vrudental, dnes Bruntál) a to v roce 1213. Ve stejném roce se stala městem, rovněž podle magdeburského práva, i Mährisch Neustadt (dnes Uničov). Jiné zdroje udávají pro Bruntál a Uničov i rok 1223, případně pro Uničov 1223 s tím, že Bruntál v té době již statut města měl.

Města záhy vystřídávala již existující sídliště předměstského typu. Města se zakládala buď zcela nově – například Klatovy, Polička, Nymburk, České Budějovice – nebo poblíž sídlišť se slovanským obyvatelstvem, která pak rychle pozbývala na významu, až postupně s německými městy splynula – například Uničov, Frýdlant, Plzeň. Panovníci Království Bohemie právo zakládat města zaručovali pouze nově příchozím, což souviselo se stávající povinností již usedlého obyvatelstva odvádět daně zemské šlechtě, které by další daňové odvody králi neuneslo.

Města v Království bohemském se zakládala a spravovala hlavně dle jednotlivých jihoněmeckých, tj. švábských, bavorských a rakouských městských práv; podle norimberského práva byly založeny například Staré město (pražské), Cheb a Žatec, podle městského práva magdeburského např. Uničov, Bruntál, Přelouč, Hradec Králové, Litoměřice, Louny, Kolín, Kouřim, podle hlubčického, což byla modifikace magdeburského městského práva (název podle německého města Leobschütz, dnes Głubczyce v Polsku) například Hranice, Horní Benešov, Uherský Brod, Křenovice, podle vídeňského a enžského (Enns v dnešním Rakousku) například Brno, Kroměříž, Uherské Hradiště, podle vlámského (Vlámsko, též Flandry, dnes v Belgii byla tehdy německy mluvící země) např. Frývaldov, dnes Jeseník, Hranice, Horní Benešov. Výjimkou byl Hodonín, který převzal městská práva uherského Stoličného Bělehradu (Székesfehérvár v dnešním Maďarsku).

Později vznikala i města, která nepřevzala německá městská práva přímo z původních německých měst, nýbrž z jiného města Království Bohemie, které je již používalo, například magdeburské z Uničova, Opavy, Hranice, či norimberské ze Starého města (pražského).

Fyzickým založením města byl pověřen lokátor. Měl za úkol vybrat vhodnou lokalitu a po schválení panovníkem ji vyměřit, najít a v novém městě usídlit přistěhovavší se obyvatelstvo z ciziny, tedy kompletně zajistit faktickou i právní existenci nového města. Nově vzniklé město nebo stávající sídliště, kterému ve výjimečném případě sám král udělil statut města, bylo pak na město, odkud pocházel jím převzatý systém městských práv, po právní stránce vázáno a soud „mateřského“ města sloužil jako nadřízená soudní

instance, ke které směřovala odvolání od soudu v novém městě.

Později, po zákazu krále Václava IV. v roce 1387 se obracet na městské soudy v cizině, se našly bližší odvolací instance: města založená podle magdeburského práva se pak odvolávala místo do Magdeburku k soudu do Litoměřic nebo do Olomouce, pro města s jihoněmeckými městskými právy se staly odvolacími městské soudy ve Starém městě (pražském) a v Brně.

Civilizační dosah přebírání urbánních systémů z německy mluvících zemí vysvitne, uvědomíme-li si, že i tak vzdálená města jako Kyjev, Minsk, Vilnius a Kaunas byla založena podle magdeburského městského práva (sic).

PRAHA COBY PŘÍKLAD

Na přelomu tisíciletí vzniká v Poříčí (dnes mezi ulicí Na Poříčí, Revoluční, řekou Vltavou a Těšnovem) německé sídliště, ve 12. století zakládají němečtí mniši Kloster Strohnhof (Strahovský klášter), okolo roku 1230 zakládá lokátor Eberhard s jihoněmeckými přistěhovalci město Stadt des Heiligen Gallus (další názvy: Nova civitas circa sanctum Gallum /Nové město kolem svatého Havla/, Gallusstadt, Havelské město, Město svatého Havla, Město u kostela svatého Havla).

Pak teprve, někdy mezi lety 1235 až 1245 vzniká německé město Prager Altstadt (Altstadt, Pragensis civitas, Pražské město, Major civitas, Větší město, Antiqua civitas Pragensis, Staré město /pražské/, dnes Staré Město). Město

svatého Havla si zachovává do roku 1287 samostatnost, pak se připojuje k Pražskému starému městu.

Přemysl Otakar II. povolává Němce ze severního Německa a ti s lokátorem Pitrolfem zakládají Kleinseite (další názvy: Nova civitas sub castro Pragensi /Nové město pod pražským hradem/, Civitas Minor Pragensis /Malé město pražské/, dnes Malá Strana), která dostává statut města v roce 1257.

V roce 1320 na území dnešní Prahy vznikají Hradčany (Burgstadt, Hradní město, Hradschin) ne coby město, nýbrž jako sídliště a součást panství purkrabího Berky z Dubé. Tím bylo až do roku 1598, kdy bylo Rudolfem II. vyhlášeno královským městem. Za vlády Karla VI. bylo rozšířeno a vzato pod městské hradby Malého města pražského, dnes Malé Strany.

Města na území Prahy byla spravována podle norimberského – Staré město pražské, podle švábského – Nové město pražské (Prager Neustadt, Nova Civitas, Nova Locis, městem od roku 1348, dnes Nové Město) a magdeburského městského práva – Malá Strana.

Nové město pražské jako jediné z nich nebylo založeno příchozími Němci, nýbrž přímo Karlem IV., který ze slovanských sídlišť před hradbami a příkopy Prager Altstadt (jeden takový hraniční příkop, též pro pomalu odtékající splašky, vedl dnešními ulicemi Na Příkopě, pak Národní až do Vltavy) vytvořil královské město podle švábského městského práva, následkem čehož mělo jako jediné město království většinu česky mluvících obyvatel.

Praha jako město, tj. celek charakterizovaný statutem města, vzniká až v roce 1784 sloučením několika samostatných měst. Její název je přenesen z názvu Starého města pražského. Existují různé etymologické teorie

o názvu Prahy, ale žádná z nich se nedá uspokojivě doložit. Jednou z nich je teorie, že název je odvozen od říčního prahu, tj. brodu, který se nacházel někde u dnešního Karlova mostu. Nejdříve byly v roce 1518 sjednoceny Staré a Nové město pražské, aby se o deset let později zase rozdělily, spojit města na území Prahy se podařilo až v roce 1784 za Josefa II. ze Starého Města, Nového Města, Malé Strany a Hradčan coby součásti Malé Strany.

Pravděpodobná převaha německých příjímí – příjímí bylo neoficiální nedědičné doplňkové jméno, přízvisko, neustálené a nezávazné, jeden člověk jich mohl mít několik a během života si je měnit; dědičná příjmení byla zavedena až v roce 1780 – je v království doložitelná od druhé poloviny 16. století, s jistotou v druhé polovině 17. století [Müller 1943–2]. Sice tím nelze dokázat tehdejší převahu obyvatelstva německy hovořícího, nicméně je to silná indicie, že jazykoví Češi nemuseli mít v království většinu a z příčin uvedených výše už vůbec ne ve městech. Až do druhé poloviny 19. století byla Praha podle převažujícího podílu německy mluvících německé město, protože se ještě v roce 1856 hlásilo 73 tisíc obyvatel Prahy k obcovací řeči německé a 40 tisíc k české [Groulík, Jaksch 1990].

Poznámka. Až do vzniku republiky se při sčítání lidu nezjišťovala mateřská řeč, nýbrž řeč obcovací, tj. řeč používaná jedincem v každodenním styku, když ne výhradně, tak převážně.

V pozdějších letech se do Prahy a přilehlých předměstských obcí přistěhovalo především česky mluvící obyvatelstvo a ony obce byly připojovány k Praze. Následkem toho se poměr zvrátil ve prospěch česky mluvících, takže v roce 1869 při sčítání lidu žilo v Praze již 123 tisíc Čechů a 30 tisíc Němců [Heimann]. Úbytek

německy mluvících v Praze během 13 let nebyl způsoben tím, jak se někdy dodnes vykládá, že se česky mluvící osmělili i na veřejnosti mluvit česky, nebo se národnostně uvědomili, i když takové případy zřejmě existovaly, nýbrž vlivem osob z přičleněných obcí k Praze mluvících ve veřejném prostoru česky, takže bilingvní pražští „starousedlíci“ se jim přizpůsobili, konverzovali s nimi česky a pak v censu deklarovali ve shodě s definicí jako svou obcovací řeč, tj. řeč, kterou převážně používají, již češtinu. V roce 1900 bylo v Praze již 91 % obyvatel českého jazyka a jen 9 % německého [Pernes 2006]. Podle sčítání lidu v roce 1921 podle kritéria mateřského jazyka a pod hrozbou trestního postihu za nepravdivý údaj měla Praha již jen 7 % obyvatel nečeskoslovenské národnosti.

Připojování okolních obcí se použilo k záměrnému docílení převahy Čechů v některých městech s většinou německého obyvatelstva a to hned po první světové válce – příkladem budiž Brno a Olomouc. Ale u většiny měst s převahou německy hovořících se tento způsob počestění nemohl provést, neboť obce k městu bezprostředně přiléhající neměly tolik českého obyvatelstva, aby se jejich připojením národnostní poměry v daném městě zvrátily.

Mýtus o Praze coby slovanském městě pochází od Aloise Jiráska, z Libušíny věštby o slávě Prahy: „Město vidím veliké, jehož sláva hvězd se bude dotýkati. Tam v lese jest místo, třicet honů odtud vzdálí, Vltava řeka je obíhá. To na půlnoc ohrazuje potok Brusnice hlubokým ouvalem, na polední pak straně skalnatá hora vedle lesa Strahova. Tam když přijdete, najdete člověka prostřed lesa, an tesá práh domu. I nazvete hrad, jež postavíte, Prahou. A jakož knížata, vojvodové proti prahu klanějí hlavu, tak budou

se klaněti i proti městu mému. Budeť mu čest a chvála a bude slovuťno světu.“ [Jirásek]

PRAŽSKÁ UNIVERZITA VYNUCENÁ KRÁLEM

Kulturní pokrok si žádá vzdělání. V roce 1294 čeští páni zabránili králi Václavovi II. založit v Praze univerzitu, protože povolávání učenců z ciziny vede vždy k posílení vlády vzdělanců, tehdy duchovenstva, na úkor moci světských pánů. Pražská univerzita založená císařem Svaté říše římské Karlem IV., českým králem Karlem I., se nevyvinula jako ostatní doposud stávající univerzity, například pařížská, boloňská, oxfordská z vědecké tradice udržované intenzivní duchovní prací, z institucí daných potřebou místa, kraje a země, nýbrž zcela neobvykle pouze na příkaz panovníka dle zahraničního vzoru a hlavně bez domácího vědeckého zázemí (sic). Karel IV. přenechal budoucnosti, jak se obyvatelstvo Regna Bohemiae s existencí univerzity vyrovná. Univerzita byla sice první ve střední Evropě, avšak vytvořena bez společenské potřeby. Sluší se zmínit, že Praha byla tehdy periférií evropské vzdělanosti, zeměpisně i vzdělanostně mimo oblast středověké kultury.

Na středověkých univerzitách se vyskytovaly tzv. univerzitní národy s právem hlasovacím, což nebyly národy v dnešním slova smyslu, ani obyvatelé tehdejších politických celků, po nichž byly pojmenovány. Studenti z Bohemského království bez ohledu na jazyk a studenti z německých zemí se na pařížské univerzitě počítali k Angličanům,

aby po rozkvětu anglických univerzit, které odlákaly pařížské univerzitě mnoho studentů zejména z Anglie, tvořili většinu pařížského anglického univerzitního národa. Na pražské univerzitě byli studenti i profesori rozděleni do čtyř *univerzitních národů*: českého, polského, bavorského a saského, nazvaných podle politických celků v okolí univerzity, nikoliv podle jazyka nebo jejich bydliště – univerzitní řeč byla stejně latina.

Do *českého univerzitního národa* v Praze patřili studenti a profesori z Čech se Žitavskem (dnes v Německu a v Polsku) a Kladskem (dnes v Polsku), z Moravy, Uher a Sedmihradska (poslední dnes v Rumunsku). Do *polského univerzitního národa* se počítali studenti a profesori z Polska, Litvy, Lužice (dnes v Německu, menší část v Polsku, ještě menší v ČR), Míšeňska, ze Slezska (dnes převážně v Polsku, menší část v Česku a v Německu) a z Horního Saska. K *univerzitnímu národu saskému* patřili studenti a profesori z dnešního severního Německa, Dánska, Švédska, Finska a Livonska (dnes Lotyšsko a Estonsko); k *bavorskému univerzitnímu národu* studenti, profesori a docenti z Bavor, z Franků (dnes v Bavorsku), ze Švábska (dnes v Bavorsku a Bádensku-Württembersku), z Rakous, Korutan (dnes v Rakousku a Slovinsku, malá část v Itálii), z Kraňska (dnes ve Slovinsku), Tyrolska (dnes v Rakousku a v Itálii), ze Švýcarska, z Hesenska, Porýní, Vestfálska, z části Hannoverska a z Nizozemí.

Dekret kutnohorský, vydaný 18. 1. 1409, přiděloval nadproporční počet hlasů českému univerzitnímu národu na úkor dalších tří, a v podstatě učinil z říšské univerzity univerzitu lokální. Byl to ze strany krále Václava IV. výměnný obchod, protože potřeboval podporu univerzity na koncilu

v Pise, který jej měl jmenovat císařem Svaté říše římské [Holý].

Ještě rektor univerzity Johannes Jessenius (též uváděn jako Ján Jesenský, zde je patrná snaha českých historiků jej vydávat za Slovana), sám Němec z Uher, který česky neuměl, si více než dvě stě let po Dekretu kutnohorském stěžoval, než byl popraven jako český pán na Staroměstském náměstí, na utlačování univerzity od německých cizinců, ne nikoliv od domácích Němců.

Interpretace univerzitních národů je krátký, ale velmi spolehlivý test objektivity díla každého českého historika. Kdo nezdůrazní při výkladu Dekretu kutnohorského, kdo všechno do kterého univerzitního národa patřil, vykládá české dějiny eo ipso záměrně zkresleně, nacionalisticky.

Od Dekretu kutnohorského to pak šlo s pražskou univerzitou s kopce. Skončilo to ztrátou věhlasu, neúctou veřejnosti a obdobím, kdy profesorů bývalo více než studentů. V roce 1419 zanikla fakulta teologická, roku 1436 právnická. Zavřena byla i lékařská fakulta, zůstala jen fakulta filozofická, jak se tehdy říkalo, artistická. Světovost univerzity, úkol šířit nová poznání do celého světa, byl opuštěn. Cizina univerzitu neuznala, koncil ji prohlásil za zavřenou od roku 1416 [Rád]. Působila nicméně dále jako utrakvistická, ale její stav upadl během zbytku 15. století na ještě nižší, zpustlou a chaotickou úroveň.

Roku 1556 byla v Praze založena jezuitská kolej Klementinum, která během několika let dosáhla univerzitní úrovně. V listopadu 1622 podřídil král zbytky pražské univerzity pod správu jezuitského Klementina, a roku 1654 byla jezuitská fakulta teologická a filozofická s nyní restaurovanými a rekatolizovanými světskými fakultami spojena

v jednu Universitu Karlo-Ferdinandovu. Během druhé poloviny 18. století začala pronikat do světských fakult stále silněji jako vyučovací a vědecký jazyk němčina na úkor do té doby výhradní latiny.

Od roku 1848 se pozvolna prosazovala i ve vyšším školství čeština, někteří přednášející přednášeli česky, po reformě Polytechnische Anstalt (Polytechnického ústavu) v Praze v roce 1863 se v něm používala čeština jako zcela rovnoprávný vyučovací jazyk. Pražská polytechnika se rozpadla v roce 1868 na část německou (Deutsche Technische Hochschule Prag) a českou (Český polytechnický ústav). Ale až v roce 1882 došlo k rozdělení pražské univerzity na českou a německou část, přičemž obě dohromady i nadále tvořily Karlo-Ferdinandovu universitu (Universitas Caroloferdinanda).

Zajímavé je, že Němci z Königreichu Böhmen navrhovali v zemském sněmu (Landtag des Königreiches Böhmen, Zemský sněm Království Bohemie) rozdělení pražské univerzity již v roce 1866, jenže nebylo ještě v českých silách této příležitosti využít. Zřízení kýžené české univerzity „spotřebovalo spoustu mravenčí práce organizační a zejména jazykové. Všechny obory musely pojednou disponovat úplným českým názvoslovím. Nebylo sil na nějaké koncepční inovace a nebylo ani osobností. Česká alma mater měla co dělat, aby vůbec jakž takž obstála ve srovnání s ostatními provinčními univerzitami Předlitavska (Cisleithania). Většinu učitelského sboru tvořili lidé prostředního formátu, snaživí sice, ale nedosti tvořiví. Po desetiletích duchovní stagnace nebylo možno očekávat více. Zavládl tam proto vrchnostenský duch, jak bylo tehdy zvykem; namnoze pak přetrvával ještě hluboko do příštího století.“ [Podiven]. Nicméně se Češi hned po rozdělení

pražské univerzity začali nesmyslně bránit zcela rozumnému požadavku, aby absolventi české právnické fakulty, kteří měli zaujmout postavení ve správním aparátu mocnářství, ovládali dokonale němčinu.

V nové republice byla česká část univerzity, přejmenována na Universitu Karlovu, stanovena za jedinou pokračovatelku tradice tohoto učení, přičemž německá část jako Karl-Ferdinands-Universität existovala v Praze až do roku 1945, kdy byla zrušena.

HUSITSTVÍ, JAN NEPOMUCKÝ

V přístupu k Janu Husovi se často objevují nacionalistické nebo marxistické bludy, kritická bádání však vidí Husa především jako reformátora tehdejší církve, nečiní z něj českého protikatolického svatého nebo dokonce protiněmeckého myslitele.

Jelikož žoldnéři křížáckého vojska byli též z německých zemí a křížové výpravy pronikaly do Čech většinou z Bavorska a přes jižní Moravu z rakouských zemí, vznikl v 19. století další blud o národnostním boji Čechů proti Němcům, který byl prezentován tvrzením o odvěkém boji s Němci, Čechy ohrožujícími. Je to tvrzení nepravdivé, protože šlo o boje, které měly náboženské a politické, nikoliv národnostní pozadí [Voříšek].

Husitské násilnosti po Husově smrti vykládají čeští historici coby česko-německý boj. Měli k tomu usnadněnu cestu i husitským vypalováním klášterů, kostelů, ničením kultur-

ních statků, zabíjením převážně ve městech, což zanechávalo silnější stopy v historickém povědomí než husitský teror na venkově vypalováním jednotlivých statků a usedlostí. Jelikož města v království byla s výjimkou Tábora, Nového města pražského a pár dalších založena a spravována Němci a podle německých městských práv, tak k falešné interpretaci husitského teroru jako protiněmeckého byl tedy jen krůček.

Bolševický režim vytvořil mýtus o husitství jako o všelidovém povstání proti církvi, jež bylo jakousi protokomunistickou utopickou revoltou, nevedenou však revolučním předvojem dělníků a rolníků, komunistickou stranou, a proto podle marxistické teorie předem odsouzenou k neúspěchu (sic).

Horší bylo, že husity za komunisty pokládal již před první světovou válkou i Tomáš Masaryk (sic). Přestože tehdy ještě ruský bolševický teror byl věcí budoucnosti, jsou jeho slova na pováženou: „Není náhodou, že první komunism novodobý byl český – naši Táboři jsou první novodobí socialisté. Socialism jest čistě český.“

Mezi další české bludy patří i tvrzení, že husité byli vlastně první demokraté ve střední Evropě [Klímek 1996].

O husitské éře se vyjádřil i Josef Jungmann a to takto: „Češi té doby byli postrachem všech národů, ale kvůli svým náboženským novotám se jevíli tak odporní, že byli po dlouhý čas považováni za nejhorší národ na světě.“ [Groulík]

Masaryk husitství glorifikoval, vytyčil heslo „Tábor jest náš program“ navzdory faktu, že běsnění husitských vojsk a bojůvek zlikvidovalo ve střední Evropě většinu kulturních statků, budovaných pracně po staletí. Například v Chomutově táborité vyvraždili 2500 mužů a všechny ženy a děti

upálili. Havlíčkův Brod úplně zničili, vše žijící zmasakrovali, v Prachaticích a v Ústí nad Labem taktéž nenechali nikoho naživu. Mnoho dalších měst zplundrovali a vypálili.

Odhaduje se, že husité vybili asi třetinu obyvatelstva českých zemí, ztráty v bitvách byly zanedbatelné. Vypálili stovky klášterů a kostelů. Husitství bylo i vleklou občanskou válkou, spojenou s rozsáhlým ničením a hromadným vyvražďováním. Hmotně i mravně zemi vyčerpalo. K tomu se musejí přičíst i zvěrstva během jejich spanilých jízd do okolních zemí. Jan Žižka, podle dnešní terminologie masový vrah, se stal národním hrdinou, a je s podivem, že Masaryk, vyzdvihující při každé příležitosti humanismus, převzal nelidské husitství do svého národního programu. A co je nejhorší, nikdo s výjimkou historika Josefa Pekaře se nad tím dodnes nepozastavil (sic).

Palacký a Masaryk vytvořili nimbus Božích bojovníků, který „zastřel duchovní mělkost husitství. Husovská teologie je nevypracovaná, radikálně utopická a rozporná. Je riskantní svou krátkozrakostí. Lehkomyslně vkládá osud církve do rukou světských, vydávajíc jej davové a náčelnické libovůli. Ohrožuje tím pracně dosaženou autonomii moci duchovní a světské, tedy jeden z principů, který učinil Evropu Evropou.“ [Podiven]

Češi se hlásí k mučedníku Janu Nepomuckému, generálnímu vikáři pražského arcibiskupství, aniž tuší, že to byl český Němec. Nebyl v roce 1393 z králova rozkazu usmrčen, protože odmítl prozradit králi obsah královniny zpovědi; to je mýtus, tentokrát katolický. Příčina jeho smrti (utloukli ho tupým předmětem do hlavy, tedy ho neutopili) byla prozaičtější: postavil se proti záměru krále Václava IV. zřídit v západočeských Kladrubech nové biskupství pro králova protégé.

SOUŽITÍ OBOU ZEMSKÝCH KMENŮ

Českému středověkému cítění, s výjimkou některých pánovníků, scházelo rytířské pojetí morálky rozšířené v západní Evropě – individualistický a etický názor na vlastnictví spojený s přesvědčením, že ve světě je třeba uskutečnit spravedlnost. Dodnes je Čechům, na rozdíl třeba od Maďarů a Poláků, cizí. Má to svůj důvod. Josef Jungmann v roce 1806 jako první vědomě rezignoval na podíl české šlechty v národě slovy, že „lid jest český“, „sedlák jest obyvatel země nejpřednější“ a „šlechta ať si mluví třeba chaldejsky, do národního života nepatří.“ [Hroch] To vše jen kvůli tomu, že šlechta v Königreichu Böhmen po většinu dne nemluvila česky, podle Jungmanna svatou památkou po předcích. Čeština byla tehdy, v roce 1806, jazykem požadavků doby již nevyhovujícím, zejména terminologicky.

Šlechtu tvořili většinou vzdělaní nebo vzdělanější lidé. Vyšší vzdělání v království bylo k dispozici v latině, posléze, od roku 1784, i v němčině, nikoliv ale v češtině. Ne, že by vzdělávání v češtině někdo bránil, ale na vině byla nedostatečnost češtiny, protože z velké části již byla obdobně mrtvým jazykem jako latina. Na rozdíl od němčiny neměla moderní výrazivo popisující realie a objevy posledních dvou století. Úkolu přizpůsobit češtinu požadavkům doby se v 19. století ujali národní buditelé, obrodiči, jenže tím v podstatě zbrzdili, spíše téměř zastavili kulturní a civilizační vývoj Čechů na jedno století, protože veškeré jejich úsilí směřovalo do obnovy nefunkčního jazyka. A na zvyšování vzdělanostní úrovně česky mluvícího obyvatelstva

jim nezbýval čas. Tím Němci, kteří takový problém neměli, získali či zachovali si náskok, který Čechy nebyl nikdy zcela dohnán a je dodnes pouze umně zastřen. Dnes se to projevuje zejména v odborném názvosloví obou jazyků.

Češi se od začátku 19. století – prvním byl Jungmann v roce 1806 – dovolávají konstrukce národa podle německého filozofa Johanna G. Herdera, podle něhož nejde o vnitřní přesvědčení jedince, nýbrž o příslušnost k objektivně danému národu. Národ je podle Herdera kmen, který si uvědomil svou jednotu a aspiruje na politickou samostatnost. Nejcennější na kmeni (národě) jsou jeho zvyky a jazyk. Jazyk je jakousi filozofií národa, neboť odráží jeho povahu a zvyklosti. Tak se Herder stal apoštolem jak německého, tak i českého nacionalismu, ideologickým otcem českého národa definovaného jazykově [Hroch, Rádl].

Instinkt sounáležitosti s kmenem-národem na jazykovém základě a s jeho kulturou a historií ukládá podle Herdera jedinci příkazy, které má slepě poslouchat. Týž instinkt přímo navozuje antipatii ke všemu, co je cizí rodem, zevnějškem, zvykem nebo zvláštností. Kategorie přátelství a nepřátelství jsou v tomto systému založeny na pudech, ne na ideálech. Ne, že by se tyto či podobné xenofobní tendence založené na instinktech nevyskytovaly v minulosti i u obyvatel západní Evropy, ale byly korigovány právě onou ve společnosti zažitou rytířskou morálkou [Rádl].

Nikdo z panovníků Regna Bohemiae se nepokusil sjednotit oba hlavní zemské kmény na základě nějakého vyššího ideálu. Češi a Němci žili v království vedle sebe, nepodařilo se z nich vytvořit jednotný politický (smluvní) národ. To se nezdařilo ani s dalšími národy ve vyšším územním celku, v rakouském císařství.

Obrat ve vztahu obou zemských kmenů v Königreichu Böhmen hledejme v roce 1742, kdy pod Pruské království přešla většina Slezska, čímž byla narušena rovnováha mezi příslušníky obou hlavních zemských jazyků. Počet německy mluvících v Království Bohemie se odstoupením větší části Slezska rázem snížil a začali se obávat, že je jazykoví Češi časem pohltní. Proto se při každé příležitosti snažili o vytvoření umělé německé většiny, jednou zavedením zvýhodňujícího volebního systému, jindy spojením s jinými národy podunajské monarchie proti Čechům, v rakouském Slezsku po administrativním se oddělení od Moravy snahou o zavedení němčiny jako úředního jazyka. Němci z Království bohemského se tak stali centralisty na rozdíl od federalisticky smýšlejících alpských Němců (Němců rakouských zemí), kteří si po druhé světové válce začali říkat Rakušané, a také na rozdíl od Čechů tehdy prosazujících decentralizaci, tj. autonomii nebo federalizaci [Lorenz 2002]. Jenže Češi ale po první světové válce učinili mávnutím proutku obrat o sto osmdesát stupňů a z federalistů se stali náhle tvrdými centralisty.

„TŘISTALETÁ POROBA”

V první polovině 16. století dochází k další silné migraci z německy mluvících zemí a Románů hlavně z dnešní Itálie do království, tudíž ještě více se vlivem obchodu začíná v Regnu Bohemiae, Königreichu Böhmen uplatňovat němčina [Dvořák]. Českými historiky zdůrazňovaná germanizace českých zemí po prohrané bitvě na Bílé hoře začíná

v rozporu s jejich utilitaristickým tvrzením o století dříve (sic). Před českým stavovským povstáním a jeho porážkou byla země jasně českoněmecká, libo-li německočeská, úřadovalo se německy, česky, král užíval latiny, němčiny nebo románských jazyků. Čeština s němčinou byla rovnoprávná a s výjimkou zemského soudu (pro pány a rytíře) mohl být soudní proces veden v češtině i němčině [Pekař 1990].

V Království Bohemie se ve městech mluvilo převážně německy, na venkově česky. Příklon k protestantismu značně zesílil působení a postavení němčiny v království, protože většina protestantských kněží, kterých byl v království nedostatek, byla povolána, přeložena ze sousedních německy mluvících protestantských zemí a oni, na rozdíl od římskokatolických kněží v království, česky neuměli. Přísně vzato česky znát nemuseli, protože zpověď u protestantů není. A kázali německy.

Kvůli stále novým německy mluvícím řemeslníkům, obchodníkům a podobně přibývajícím do království a v obavě z hrozícího převládnutí němčiny nad češtinou vydali v roce 1615 čeští stavové (správně vyjádřeno: stavové Regna Bohemiae nebo Königreichu Böhmen), to jest stav vysoké šlechty, stav rytířský a stav měst, obranné nařízení, jakýsi jazykový zákon, kterým přikázali, aby se všechny děti v království učily česky. Jen tak získají z dědictví po rodičích nemovitý majetek, kdežto děti, které se česky nenaučí, smějí zdědit jen peníze a věci movité. S okamžitou platností nesměl být též žádný cizozemec přijat do země, dokud se nenaučí česky, a jeho potomci až do třetího kolena nesměli zastávat úřad, což ale neplatilo pro cizojazyčné obyvatelstvo již v zemi usedlé.

Jenže bylo to nařízení zcela neúčinné, protože se nedalo kontrolovat. Neexistovala povinná školní docházka; jak

tedy zjistit, kdo, kde a kdy se češtině učí? Co mělo být ještě pokládáno za znalost češtiny a co už ne? Německy mluvící obyvatelé Königreichu Böhmen ono nařízení neohrožovalo, ani se tím necítili omezeni, protože v zemi již sídlili a němčina byla odjakživa dorozumívací řečí v království [Kučera, R. 1992, Rádl].

Je také nutné nezapomenout, že šlechtici, rytíři a měšťané, kteří tvořili *české stavy*, z velké části česky neznali nebo znali nedostatečně.

Zvolený český král Fridrich V. Falcký se proti Habsburkům spojil s Turky. Sultán Osman II. mu byl ochoten poskytnout pomoc, za kterou mu Fridrich V. přislíbil 12. 7. 1620 částku 700 tisíc tolarů ročně, a že pak „bude s královstvím Českým a provinciemi vždycky sultánu ve věrnosti a oddanosti státi.“ [Kryštofek] Tak se stalo Regnum Bohemiae, Königreich Böhmen vazalem Osmanské říše, hlavního nepřítele křesťanstva.

Listinu se žádostí českých stavů o osmanskou pomoc, dokazující, že jim šlo jen o moc bez ohledu na to, že tím ohrozí celou křesťanskou Evropu, se prý František Palacký při studiu dokumentů vypůjčených z vatikánského archivu v roce 1837 v Římě údajně snažil sprovodit se světa sežvákáním a pozřením, čímž si, přistižen, vysloužil doživotní zákaz bádání ve vatikánských archivech. Nelze to však dokázat ani vyvrátit, protože Vatikán nic nepotvrzuje ani nedeментuje. Vyberte si.

Potlačené české stavovské povstání ukončené bitvou na Bílé hoře (8. 11. 1620) bylo první fází prvního celoevropského válečného konfliktu, třicetileté války. Vyzdvihovaný moravský praporec nepadl do posledního muže, jak se nepravdivě traduje, jen měl vyšší ztráty, kolem 50 %,

a hlavně: byl tvořen žoldnéři německého jazyka. Celé stavovské povstání bylo konfliktem o moc mezi dvěma bohemskými králi, konfliktem nábožensky v podstatě neutrálním – protestanté bojovali na obou stranách, v bitvě na Bílé hoře bojovali Němci proti sobě, též Tataři proti kozákům, jazykem definovaní Češi proti jazykovým Čechům a podobně, byli to najatí vojáci, v žádném případě nebylo české stavovské povstání konfliktem národnostním. Pojem národ, vlast v dnešním smyslu byly vytvořeny teprve na přelomu 18. a 19. století a ruče zneužity českými historiky při výkladu stavovského povstání v 17. století.

Stavovské vojsko bylo armádou složenou mimo jiné z vojáků z Čech, Slezska, obojí Lužice, Moravy, Horních a Dolních Rakous, z německých zemí, Uher, k tomu i Holanďané, Angličani a Skotové. Císařskou (Svaté říše římské národa německého) a ligistickou armádu (německé Katolické ligy) tvořili vojáci z Čech, Moravy, Rakous, Bavorska, Valonska, Španělska, Neapolska a Francie. Na straně katolické habsburského císaře Ferdinanda II. Štýrského bojovala i protestantská vojska saského kurfiřta Johanna Georga I. von Sachsen (Jana Jiřího I. Saského). Prohráli však čeští a němečtí protestanté Königreichu Böhmen.

Ze 27 vůdců stavovského povstání, českých pánů, popravených 21. 6. 1621 na Staroměstském náměstí v Praze, bylo 11 neznajících česky [Jaksch 1990]. Ve skutečnosti byli příslušníky panského stavu jen tři z nich, ostatní byli rytíři a měšťané.

Čechy a Moravu pak opouštěli čeští bratři a příslušníci dalších protestantských denominací pro svou víru, které se nechtěli vzdát, kvůli prosazované, původně protestantské (sic) zásadě *cuus regio eius religio* (čí země, toho nábo-

ženství), zavedené Augšpurským mírem, dohodou mezi císařem a říšskými knížaty z 25. 9. 1555, ukončující období náboženských válek, bok po boku jazykově Češi i Němci, obyvatelé Království Bohemie, z jazykového hlediska v přibližně stejném počtu.

V čele rebelujících českých stavů byli německy mluvící ve většině, mezi protestantskými faráři v království taktéž, takže při sousedství protestantského Saska a Pruska by byli jazykoví Češi po vítězství českých stavů rychle poněmčeni stejně, jak se po roce 1742 stalo slovanským Slezanům po odstoupení většiny Slezska Rakouskem Prusku. Antonín Klimek doslova napsal: „Zárukou udržení českého národa byl v té době (po bitvě na Bílé hoře) katolicismus,“ tedy Rakousko (sic) [Klimek 2003–2].

Čeští historici to zamlčují, ale v některých částech Regna Bohemiae, Königreichu Böhmen, Království Bohemie mohli protestanté zůstat nebo se tam přestěhovat, aniž museli konvertovat ke katolictví nebo k víře židovské – do Ašska, což bylo tzv. říšské bezprostřední léno, dále do Slezska, které tehdy celé patřilo Königreichu Böhmen (tamní náboženská tolerance pak stvrzena Vestfálským mírem v roce 1648) nebo do Dolní a Horní Lužice. Obě poslední země tvořily od roku 1620 válečnou zástavu saskému kurfiřtství za poskytnuté válečné půjčky a vojenskou pomoc císaři Ferdinandu II. Habsburskému a byla tam již dříve místní šlechtou a patriciátem (zámožným měšťanstvem) proti vůli Habsburků zavedena reformace. Po uzavření separátního míru v roce 1635 se staly dědičným lénem saského kurfiřtství.

Pekař uvádí, že jen z Prahy se tak mezi léty 1624 a 1627 vystěhovalo na 400 měšťanských rodin [Pekař 1990], celkem z Čech asi 36 tisíc lidí, z toho 180 rodin šlechtických

[Richter]. (Na Moravě nebyl exodus tak silný.) Exulanti se většinou uchýlili do sousedních států, zejména do Saska, Braniborska-Pruska, do Královských Uher (do části Uher pod nadvládou Habsburků, tj. do dnešního Slovenska, Burgenlandu a západní části Maďarska, protože zbytek Uher byl obsazen Turky). Přímým účastníkům povstání propadl majetek, ostatní šlechtici a měšťané, kteří nebyli ochotni konvertovat ke katolicismu nebo k židovskému náboženství, mohli ale majetek prodat. Pokud to nestihli do svého odchodu ze země, směli se za účelem jeho prodeje do Čech a na Moravu vracet (sic), ne však se znovu usadit.

Po třicetileté válce byla země zbídačená, podobně jako převážná část německy mluvících zemí; počet obyvatel Königreich Böhmen klesl ze tří milionů na cca 800 000, ze 150 000 selských usedlostí zelo 80 000 prázdnotou. Velké části měst, která byla mnohem více postižena než venkov, byly v sutinách, nebo chyběli obyvatelé. Např. v Táboře bylo 81 % domů opuštěných, v Hradci Králové 70 %, v Litoměřicích 70 % atd. [Dvořák]. Obyvatelstvo bylo třeba nahradit, a protože Češi v jazykovém smyslu mimo hranice království nežili, stěhovali se do Bohemského království vzhledem ke geografické blízkosti především německy mluvící. S Němci i s obyvateli z dnešního Holandska a Belgie přicházeli Románi z dnešní Francie, Itálie a jiní. Další vzestup přistěhovalectví do země nastal později za Marie Terzie, která začala podporovat podnikání.

V době pobělohorské byly zemské úřady obsazeny českou šlechtou (zemsky). Mezi bitvou na Bílé hoře a tereziánskými reformami nezastával žádný cizinec důležitý úřad v zemi, jako byl úřad nejvyššího pražského purkrabího, českého kancléře, nejvyššího hofmistra, soudce, maršálka, komořího, prezidenta české komory a prezidenta apelačního

dvora. Kromě toho příslušníci české šlechty měli vysoké funkce v císařských radách ve Vídni. Je pravda, že v té době cizí šlechta stejně jako předtím do království přicházela, ale nezískala politickou moc – původní šlechta ji z rukou nepustila navzdory tomu, že se o to někteří císaři snažili. Zemské sněmy se scházely jednou do roka. I z toho plyne, že veškerá absolutistická opatření musela být schválena a uvedena v život šlechtou českou (zemsky).

Po bitvě na Bílé hoře se části majetku po protestantské šlechtě zmocnili i cizí vojenští dobrodruzi, avšak zdaleka největší část majetku si přisvojila šlechta česká (zemsky). Historik Josef Pekař uvádí, že statky zkonfiskované po Bílé hoře česká šlechta většinou skoupila nebo je dostala darem, a další historik Kamil Krofta dokázal, že úbytek česky mluvící šlechty, která odešla z náboženských důvodů, byl kompenzován vyhnáním německy mluvící české šlechty ze stejných důvodů, a jejich majetek většinou připadl zůstavší šlechtě české [Groulík].

Zde je namístě odhadnout následky potlačení stavovského povstání a třicetileté války pro složení obyvatelstva Čech a Moravy (ze Slezska, z Ašska a z obou Lužic protestanté odejít nemuseli). Česky i německy mluvící obyvatelstvo Království bohemského ztratilo exodem protestantů velkou část svých elitních vrstev, protože nesvobodní (poddaní) odejít nesměli, a složení obyvatelstva se tak vychýlilo ve prospěch ekonomicky a sociálně nízkých vrstev. Zatímco tuto vzdělanostní ztrátu u německy mluvícího obyvatelstva Čech a Moravy nahradilo přistěhovalctví po třicetileté válce, u českého ji nebylo čím nahradit, katoličtí Češi mimo Království Bohemie nežili, byť později byla zčásti kompenzována německy hovořícími, kteří se během generací počestili.

V této souvislosti připomeňme, že obyvatelé s německým příjímím (dědičná příjmení jako povinnost byla zavedena až v roce 1780) byli v Království Bohemie hojně zastoupeni již v druhé polovině 16. století, zdá se, že i v převaze, ale nejde to pro neúplně písemně podchycené seznamy složení obyvatelstva království pro 16. století dokázat. Prvním úplnějším soupisem daňových povinností byla *berní rula* z roku 1654, což byl soupis usedlých osob a jejich majetku v Čechách (včetně Kladska, ale bez Chebska). Na Moravě se obdobný soupis osob a majetku nazýval *lánový rejstřík*, který vznikl o čtyři roky později, v roce 1658. Vykazovaly z přibližně 800 tisíc obyvatel, které přežily třicetiletou válku, 500 tisíc nositelů německých příjmí [Müller 1943–1, Müller 1943–2]. To vše ještě před začátkem nového přílivu přistěhovalců, kterým se podíl německého obyvatelstva, tedy i německých příjmí, nutně musel zvýšit, protože do království se přistěhovali kvůli geografické blízkosti především německy mluvící.

Z příjmí (později z příjmení) vysloveně českých či německých sice nelze stanovit poměr česky a německy mluvících, nicméně určité vodítko to je. Že nakonec po několika dalších generacích a staletích česky mluvící v království převýšili německy hovořící nelze vysvětlit jinak než přechodem německy mluvících k češtině, protože porodnost obou jazykových skupin se dramaticky nelišila. Odstoupením větší části Slezska Pruskému království v roce 1742 s převážně německy mluvícími obyvateli se ocitli německy mluvící v Království Bohemie rázem v mírné menšině.

Za zmínku stojí též sociální složení obyvatelstva. Například v roce 1770 vykazovalo z 12 055 obyvatel pražského Starého města 58 % německá příjmení s tím, že je mělo 91 % všech univerzitně vzdělaných, 71 % kněží, 70 % studentů,

leč u kočích se vyskytovala jen v 38 % a u nádeníků ve 34 % [Müller 1943–1, Müller 1943–2]. Z výše uvedeného lze usuzovat i na příčiny totálního úpadku českého jazyka od exodu protestantů v první třetině 17. století – chyběli vzdělanci, kteří by se o český jazyk starali, aby odpovídal terminologicky požadavkům doby a aby se v něm mohlo koncem začít vyučovat ve vyšším školství. Navíc do češtiny vlivem sníženého jazykového citu začaly pronikat nářeční výrazy a obraty, které se pak v 19. i ve 20. století musely pracně odstraňovat [Eisner].

Do ostrého protikladu vůči k vrcholnému období českého jazyka a písemnictví před rokem 1620 postavil období po bitvě na Bílé hoře a po třicetileté válce František Palacký. Vylíčil obrovské zbídačení země, snížení počtu obyvatel Čech a Moravy v důsledku nuceného vystěhovalectví, válečných hrůz, hladu a nemocí, úpadek vědy a vzdělanosti. Odsoudil ničení českých knih prohlašovaných za kacířské (ničeny byly však všechny římskokatolické církvi ideologicky nevyhovující knihy, nikoliv pouze česky psané!), úpadek češtiny a jazykové odcizení vyšších vrstev *národa* (v Palackého originálu *Nation*, nikoliv *Volk*). Podle Palackého tak vzniklo nebezpečí, že by slovanská část obyvatelstva Čech a Moravy po několika generacích mohla přestat existovat. A jako první použil Palacký pro toto období termín *geistige Finsternis* (*duchovní temno*) [Kořalka 1998]. Alois Jirásek pak použil název *temno* bez adjektiva.

A tak vlivem Palackého, Tomáše Masaryka a Aloise Jiráska vnímají Češi období po bitvě na Bílé hoře dodnes jako tři staletí *poroby*, *období temna*, *germanizace* a *utopení pod cizí nadvládou*, z které se český národ osvobodil až vytvořením republiky. Takto se to vyučovalo a vyučuje

v českých školách. Jde ale o mýtus: o cizí nadvládu se nejednalo, vliv katolické kultury byl kladný a prospěšný, ovšem za cenu rekatolizace. Vyšší školství nebylo ani před tímto *obdobím temna* jazykově české, ani německé, bylo latinské (sic).

Kdyby čistě teoreticky vyhrály domácí české stavy, kde mimochodem převažovali německy mluvící (sic), tak by se po několika málo generacích v Království Bohemie česky mluvit přestalo. A to téměř s jistotou vlivem bohoslužeb v němčině. Již léta před porážkou českých stavů se nedostatek protestantských farářů z Království řešil povoláváním farářů z protestantských zemí německy mluvících, kteří nakonec tvořili většinu mezi faráři v Království. Česky neznali, kázali tedy německy. Katoličtí kněží česky znali, kázali česky a latinsky – česky znát museli již jen kvůli zpovědi, která u protestantů není.

Zavádění živých jazyků do výuky a vědy se začalo prosazovat teprve v druhé polovině 18. století a postupovalo ze severozápadní Evropy na jih a východ. Bylo to podmíněno tím, že nejdříve se začaly vydávat v živých jazycích zákony. Vystala potřeba hlavně konverzačních lexikonů, tj. jednojazyčných slovníků, které otevíraly cestu ke vzdělání veškerému obyvatelstvu stručně objasňující přesný význam slov a to včetně cizích v daném živém jazyce. Dodnes mají Češi v této oblasti obrovské manko. Kvalitní české nezastaralé encyklopedie Češi nemají, první a poslední kvalitní byla Ottova a jednojazyčné univerzální výkladové (tzv. konverzační) slovníky nebyly nikdy v češtině zpracovány a dodnes citelně chybí.

ŠKOLNÍ DOCHÁZKA

Z okolních zemí bylo v otázce školní docházky nejdále Pruské království, které již v roce 1717 zavedlo vyučovací povinnost pro děti (ne tedy povinnou školní docházku). Rakouské země, tedy i Království Bohemia v tom zaostávaly, takže Maria Theresia si pozvala pruského odborníka na školství, reformátora Johanna Ignaze Felbigera. Ten sepsal rakouský Všeobecný školní řád pro školy, jenž se v prosinci 1774 stal zákonem. Ve školním řádu se kladl důraz na to, aby se nehledělo toliko na paměť, aby mládež se netrápila učením z paměti nad nezbytnou mírou, nýbrž aby byl osvícen její rozum.

Základní školství bylo koncipováno jako bezplatné a poskytovalo se každému dítěti, chudé děti dostávaly učebnice zdarma. Zákon umožňoval rodičům s odpovídajícími finančními možnostmi, aby si vydržovali vlastního domácího učitele, všechny ostatní děti musely od šestého roku svého věku chodit nejméně šest let do školy, chlapci i dívky. Docházka nebývala kvůli tehdejšímu využívání dětské práce stoprocentně bez absencí, protože děti od devíti do dvanácti let byly dle sezónní potřeby osvobozovány na určitou dobu od školní docházky.

Základní stupeň školního vzdělání v Bohemském království pak tvořily tříleté *triviální školy* (z latinského trivium, česky *trojcestí*, protože se v nich vyučovaly kromě náboženství jen tři předměty: psaní, čtení a počítání) a to buď s českým, nebo německým vyučovacím jazykem. Na ně navazovaly další tříleté *hlavní školy* s vyučovacím jazykem už jen německým. Absolvováním hlavní školy končila povinná

školní docházka. Pak následovala *šestiletá gymnázia* s vyučovacím jazykem německým.

Neblahý vliv českého obrozenectví spočíval v tom, že žák v české triviální škole si jakžtakž osvojil, ale neupevnil české názvosloví a v následné hlavní škole se seznamoval s německým výrazivem, které často nemělo v češtině, pro její zaostalost, ekvivalent. Následkem toho se žáci z triviálních škol s českým vyučovacím jazykem nutně opožďovali ve svém vzdělanostním vývoji jen kvůli tomu, že k české slovní zásobě z triviální školy začali přidávat německou slovní zásobu z hlavní školy. Kdyby výuka v triviálních školách byla jen v němčině, lze tvrdit, že by všichni byli vzdělanější.

Kdo z česky mluvících dětí po hlavní škole nepokračoval v dalším studiu, zůstal víceméně na vzdělanostní úrovni omezené rozsahem venkovské, sedlácké češtiny, jazyka nižších vrstev společnosti a ne zcela zvládnuté němčiny. V roce 1869 byla školní docházka prodloužena na osm let.

ŽIVÉ JAZYKY VE VYŠŠÍM ŠKOLSTVÍ

Pokud žák z české triviální školy nepokračoval po hlavní škole v dalším studiu, taktéž si řádně neosvojil hlavní dorozumívací jazyk vzdělanců, němčinu. U žáků z triviálních škol s německým vyučovacím jazykem tento problém odpadal. Děti vzdělávané zpočátku v českém jazyce si takto nesly s sebou do dospělosti vzdělanostní deficit, který se vyrovnal teprve dokonalým zvládnutím němčiny [Hroch].

Němčinu skvěle ovládalo mnoho Čechů – jediný ze známějších Čechů 19. století, který nevládl dobře němčinou, byl Antonín Dvořák – kdežto jen početně nevýznamná část z řad Němců Königreichu Böhmen uměla česky. O jazykový útisk se nejednalo, příčinou byl stav češtiny, její terminologická nedostatečnost. Rolí hrála i motivace: Když česky mluvící zvládl dobře němčinu, otevřel si cestu k poznání, ale k čemu bylo německy mluvícímu zvládnutí jazyka, který používaly jen vzdělanostně nižší vrstvy obyvatelstva? Navíc jazyka nesmyslně nepravidelného, složitého a nepřesného.

Čeští historici tvrdí, že v roce 1784 byla zavedena v českých zemích němčina jako úřední jazyk němčina. To je ale nepravda, císař Josef II. v tom roce jen ustavil na gymnáziích jako vyučovací jazyk místo latiny jazyk živý – němčinu. Němčina vystřídala latinu i na univerzitách, tedy i na pražské, přičemž si její fakulty bohoslovecká a lékařská zachovaly i nadále latinu jako vyučovací jazyk; v němčině a také v češtině se na těchto fakultách vyučovaly jen pastorální theologie a kursy pro porodní báby. Josefovým záměrem bylo, aby do úřadů a na vyšší posty státní a komunální správy přicházeli v budoucnu lidé používající jako dorozumívací jazyk němčinu. Zajímavé ale bylo, že navzdory unifikaci vojenství nezrušil přitom výuku češtiny na Vojenské akademii ve Vídeňském Novém Městě (Wiener Neustadt) [Richter].

Proč nebyla čeština při náhradě latiny živým jazykem ve vyšším školství vzata v úvahu? Německá slovní zásoba odpovídala potřebě doby, měla i názvosloví odborné, čeština tyto požadavky nespĺňovala. Následkem exodu protestantských vzdělanců z království po prohře českých (zemsky) stavů na Bílé hoře nebylo ony česky mluvící vzdělance po

třicetileté válce, na rozdíl od těch německy mluvících, kým nahradit, péče o jazyk tedy zákonitě upadla.

V gymnáziích v českých oblastech království se v roce 1848 stala čeština povinným předmětem a vyučovacím jazykem v předmětech náboženství, dějepis, zeměpis a v předmětech týkajících se přírodních věd, v gymnáziích v německých oblastech království se stal český jazyk předmětem nepovinným. V roce 1864 byla v Čechách, ne však na Moravě a ve Slezsku, zavedena rozhodnutím Českého sněmu čeština jako povinný předmět do všech středních škol a to i německých, v českých středních školách se česky mohly vyučovat již všechny předměty. Nicméně ještě v 80. letech 19. století bylo v Čechách jen 56 % základních škol s vyučovacím jazykem českým [Richter]. Většina obyvatel země tedy neměla potřebu mít školy s českým vyučovacím jazykem.

Požadavek na slovní zásobu odpovídající době čeština v roce 1784, kdy Josef II. zavedl němčinu jako vyučovací jazyk do všech gymnázií, a poté i po téměř celé další jedno století, do roku 1882, kdy byla rozdělena poslední vysoká škola v království, pražská univerzita, na německou a českou část, nesplňovala. Nejdříve se začalo přednášet na filozofické a právnické fakultě české části univerzity, o rok později zahájila po oddělení výuku v češtině i fakulta lékařská a odloučením fakulty bohoslovecké v roce 1891 bylo rozdělení pražské univerzity dokončeno.

Kodifikace češtiny skončila až vydáním Slovníku spisovného jazyka českého, jehož první díl vyšel v roce 1939 za protektorátu (sic). Terminologická nedostatečnost češtiny nicméně přetrvává dodnes. Podíváte-li se detailněji na české názvosloví v jednotlivých oborech, zjistíme, že často chybí, neexistuje. Je to ale umně zamaskováno a člověk na

to přijde jen tehdy, překládá-li odborné texty, zejména z němčiny do češtiny.

Tomáš G. Masaryk a Hubert Gordon Schauer (oba poloviční Němci) věděli velmi dobře, kde by Češi již byli, kdyby nemuseli vynakládat tolik energie na obnovu českého národa na jazykovém základě. Proto vznikla diskuse vyvolaná Schauerovým článkem v prvním čísle časopisu *Čas* v prosinci 1886 s názvem *Naše dvě otázky*, zda se vůbec vyplatí chybějící české názvosloví vytvářet, zda není vhodnější se rovnou vyjadřovat německy při zachování si pocitu češství, obdobně jako Irové mluví anglicky, a nevyčerpávat se budováním jazykově odlišné kultury. Výbuch národoveckého hněvu byl tak velký, že dohnal Schauera k sebevraždě [Zeman 2002], jiné zdroje uvádějí jako příčinu smrti tuberkulózu.

Masaryk, na rozdíl od Schauera, o tomto problému mlčel 44 let, až do 19. 11. 1930, kdy v dopise historikovi Václavu Chaloupeckému spatřoval ve slabosti české kultury důvod, proč nedokázala vyvinout na Slováky dostatečně silný vliv, hlavně při sjednocení se na jednom spisovném jazyce: „Jako Češi, tak i Slováci potřebovali a potřebují kulturně němčinu. V tom jest i slabost.“ [Zeman 2002]

Latina ostatně měla dlouhou výdrž jako dorozumivací řeč i mimo vyšší školství a univerzity; do roku 1844 byla jednacím řečí uherského sněmu (Zemského shromáždění Království uherského, *Parlamentum Publicum*, *Parlamentum Generale*, *Magyar országyűlés*) a po většinu 19. století byla úřední řečí v celé řadě uherských komitátů (správní jednotka o velikosti přibližně většího okresu, název pochází z latinského *comitatus* = hrabství, stolice, župa).

Němčina mezi živými evropskými jazyky má nejvíce synonym, která jsou ještě významově přesně rozlišena. To jí

propůjčuje nebyvalou přesnost. Stojí za to srovnat slovníky z angličtiny a němčiny do jiného evropského jazyka, třeba do češtiny. Překvapí enormní množství různých významů jednotlivých anglických slov na rozdíl od německých, což svědčí o velké nepřesnosti angličtiny. Němčina, jak se většina jazykozpytců domnívá, je zřejmě hned po mrtvé latině nejpřesnějším živým jazykem.

I čeština má velkou slovní zásobu, ale především zásluhou enormního množství zdobnělin a to ve dvou stupních (němčina i jiné jazyky mají jen jeden stupeň deminutiv). Zdobňování v češtině způsobuje někdy posun původního významu slova a následně nepřesnost nebo komplikovanost českého jazyka, zejména pro cizince, například děd – dědek – dědeček (deminutivum 1. stupně je pejorativum), bába – babka – babička (základní tvar substantiva je pejorativní), nevěsta – nevěstka – nevěstinka (1. stupeň zdobněliny je pejorativum). Další českou specialitou je použití deminutiva k vyhrožování: číšník v hospodě vám dlouho nese pivo a vy k němu pronášíte: „Kdy už konečně bude to pivíčko?“ Případně i s dovětkem vysloveným nebo ne: „Ty čur...!“ Ne pivo, pivíčko zesiluje hrozbu.

Předběhneme-li trochu dobu, tak na přelomu 19. a 20. století pocházelo nejvíce nových vědeckých vynálezů, postupů a metod z Německa, takže například lékařská terminologie používaná japonskými lékaři byla zčásti celá převzata z němčiny, v USA museli studenti chemie na tamních univerzitách rozumět odborné literatuře v němčině. Němečtí vědci jako Sigismund Freud, Albert Einstein a další přednášeli tehdy v USA německy bez tlumočení do angličtiny.

Co němčinu dělá nebývale mocným a tvůrčím jazykem pro kohokoliv, je téměř neomezená možnost tvorby novotvarů. V případě momentální potřeby si německý mluvčí může vytvořit bez problémů zcela nové slovo, aniž by příjemce informace musel přemýšlet o tom, co nové slovo ve skutečnosti znamená, protože mu okamžitě porozumí. Pak se jen čeká, zda se případně nový německý výraz v běžné obcovací řeči, v literatuře, ujme, aby posléze i přešel do spisovné slovní zásoby. To je výhoda k nezaplacení, protože jazyk se nemusí jako v češtině přizpůsobovat přísným předpisům pro tvoření novotvarů, často se zdůvodněním, že se jedná o v češtině nepřípustnou věc, nejčastěji o údajný germanismus. Strážci národní čistoty českého jazyka se řídili až do roku 1989 pravidlem: „Co je v němčině a češtině vyjádřeno stejným způsobem, tak je v češtině nesprávně.“

I jiné aspekty podporovaly ke konci 18. století a ve století 19. používání němčiny ve vysokém školství. Znalost němčiny byla nezbytnou podmínkou vzdělání, tedy i sociálního vzestupu. K tomu většina slovanských absolventů pražské univerzity byli právníci, kteří němčinu museli používat denně, tedy ji dokonale zvládnout. Na pražské univerzitě se přednášelo i česky. Zájem studentů o přednášky v češtině byl nevalný, a to dokonce i mezi studenty filozofické fakulty, kde se vyučovala slavistika a kde byli česky mluvící studenti v převaze; zatímco v roce 1849 se na přednášky slavistiky v češtině zapsala stovka studentů, o pět let později to bylo šest studentů, a v roce 1855 jen tři. Pražská technika se rozdělila v roce 1869, a v roce 1882 se čeština prosadila na pražské univerzitě politickým rozdělením university na část německou a českou poté, co už v předchozích letech značná část výuky probíhala alternativně v češtině.

Na druhou stranu školní docházka, která naučila děti číst, zapojovala lidové vrstvy do systému oběhu informací vlastní četbou. Zde by gramotným, znalým českého jazyka, byly bývaly, stejně jako byly německy hovořícím velmi nápomocny tzv. konverzační lexikony, tj. jednojazyčné slovníky vysvětlující význam všech slov, i cizích výrazů v současné slovní zásobě. První jednojazyčná německá lexika vyšla již roku 1708, zejména se rozšířila ke konci 18. století. Ne však v češtině. Proto v roce 1850, o více než o půl století později, podává František Palacký Sboru pro vzdělávání české řeči a literatury návrh na přípravu českého konverzačního jednojazyčného slovníku. Jedenáctidílný Riegerův slovník naučný sice v létech 1860–1874 vychází, ale je encyklopedií. A encyklopedie jsou při větší frekvenci vyhledávání málo vhodné, nepraktické, zbytečně podrobné, mnohem rozměrnější, několikadílné, s obrázky, dražší. Dodnes žádný český jednojazyčný univerzální výkladový slovník stručně vysvětlující význam a původ slov, i cizích a nespisovných, neexistuje, pouze slovník spisovného jazyka českého. V Německu dodnes několik vydavatelství chrlí neustále modernizovaná jednodílná jednojazyčná konverzační lexika ve velkých nákladech.

Na tehdejší nižší vzdělanost česky mluvícího obyvatelstva lze usuzovat z Palackého zdůvodnění nutnosti vydávání dvou časopisů Vlasteneckého musea v Čechách (Vaterländisches Museum in Böhmen, dnes Národní muzeum, všimněte si pozdějšího posunu významu v českém názvu) z 27. 12. 1825 s rozlišným obsahem i periodicitou. Podle Františka Palackého měly oba časopisy též „působit na vědecký a umělecký život národa“. Palacký dále v návrhu psal, že v literární činnosti i v každodenním styku používají obyvatelé Čech dvojí jazyk, z nichž čeština je historickým

národním jazykem a jazykem větší části lidu, kdežto němčina je obvyklejším jazykem styku mezi vzdělanci. Národ tedy zahrnoval podle Palackého všechny obyvatele Čech bez ohledu na jazyk, tedy byl dvojjazyčný. (Tento názor Palacký poté opustil a vrátil se k němu až po 43 letech.)

Palacký počítal s tím, že německý muzejní měsíčník bude mít odborný ráz s přísně vědeckým aparátem, takže by soupeřil s obdobnými časopisy v zahraničí a obhajoval by český národ proti nespravedlivým úsudkům a hodnocením z ciziny. Pro český muzejní čtvrtletník vytyčil Palacký méně náročný cíl: vzdělávat širší čtenářskou obec srozumitelným objasňováním vědeckých poznatků, prosazovat český spisovný jazyk a zveřejňování příspěvků též z oblasti krásné literatury. Tím Palacký implicitně konstatoval kulturní a civilizační zaostalost česky mluvících oproti německy hovořícím. Nutno podotknout, že tehdy se zastával názor, prezentovaný také Josefem Jungmannem, že kdo z Čechů mimo nutnou potřebu používá místo češtiny cizí jazyk, zřídka se české národnosti [Kořalka 1998].

Konzistořím římskokatolické církve byly známy etnické poměry v Království Bohemie a uvědomovaly si, že nelze problém vyřešit prostou germanizací [Hroch]. Vzdělanostní asymetrie mezi prostým lidem hovořícím pouze česky na jedné straně a vzdělanci a šlechtou na straně druhé, používajícími, když ne výhradně, tak převážně němčinu, byla příčinou nezdaru představy Bernarda Bolzana o českém národě dvou jazyků. Kdo ze vzdělanců byl ochoten čekat několik desetiletí (ve skutečnosti to trvalo přibližně století), než čeština, beznadějně nepostačující terminologicky požadavkům vědy, řemesel, obchodu, později průmyslu, to do-

táhne na úroveň němčiny? Nedá se ani říci, že se jí to podařilo, protože terminologické deficity češtiny vůči němčině v některých specializovaných oborech trvají dodnes.

Palacký ale při zpracování hesla Böhmen (do češtiny nesprávně překládáno jako *Čechy*) pro Brockhausův konverzační lexikon v roce 1833 tvrdil, že čeština se již stala formou i obsahem evropským jazykem, vyhovujícím téměř všem požadavkům doby v umění a vědě. Pravda to nebyla.

Rakouské mocnářství se nesnažilo potlačit užívání češtiny nebo klást jejímu rozšíření překážky, naopak. Centrální úřady ve Vídni češtinu respektovaly, nechávaly zákony, výnosy a nařízení ihned překládat do češtiny – vydávaly je česky ve stejný den jako jejich německé znění. Český jazyk se vyučoval nejdříve mimo české země na Vojenské akademii ve Vídeňském Novém Městě (Wiener Neustadt), na vídeňské univerzitě, v obou institucích byla zřízena katedra českého jazyka v roce 1775, dále ve vojenské ženijní škole ve Vídni, v Theresiánské stavovské akademii atd. Ironií je, že na pražské Karlo-Ferdinandově univerzitě vznikla katedra češtiny až o sedmáct let později, v roce 1792 [Pernes 2006]. V roce 1848 byla ve Vídni ustavena komise, jejímž úkolem bylo vytvoření české úřední terminologie, což byl vážně míněný pokus rakouského mocnářství o odstranění nedostatečnosti a zanedbanosti českého jazyka alespoň v této oblasti [Glotz].

Zde je na místě zdůraznit, že české národní obrození se dělo na úkor vzdělání a kulturní úrovně celého českého národa definovaného jazykově, protože veškerá energie českých vzdělanců se napřela na umělé vytvoření terminologie odpovídající době, kterou si pak Češi museli navíc osvojit, což se jakžtakž zdařilo přibližně jedno století po německy mluvících. Proces dodnes nebyl dotažen do konce zejména

v názvosloví výrobních a řemeslnických postupů, nástrojů, součástí.

NÁRODY SMLUVNÍ, KMENOVÉ

Latinské *natio* znamenalo pouze *místo narození*. V druhé polovině 18. století začalo nabývat i významu *lid* ve smyslu *veškerého obyvatelstva státního útvaru*. Anglosasové a národy smluvní považovali a dodnes považují za národ veškeré usedlé obyvatelstvo daného státu, tedy *národnost* je v jejich pojetí rovna *státní příslušnosti*. Pak Wilsonovo právo národů na sebeurčení z konce první světové války má zcela jiný význam, než jaký mu připisovali a připisují Češi.

Když se jedinci, byť libovolných jazyků, dohodnou, že si pro sebe vytvoří státní útvar pod společným jazykem nebo nikoliv – příkladem budiž Švýcarsko, Francie, Velká Británie, Belgie, Itálie, USA – vznikne národ politický neboli smluvní, lid státu zorganizovaný pod jednou ústavou (Velká Británie však ústavu nemá), pod jednou státní svrchovaností, kde stát je tvořen obyvatelstvem, které si dobrovolně vytvoří společný stát, případně v něm dobrovolně o vlastní vůli zůstane. Hranicí mezi oběma pojetími národa a státu, smluvním či politickým na straně jedné a kmenovým, jazykovým, organickým na straně druhé, kdy si národ, přesněji kmen, pro sebe vytváří stát, je v Evropě Rýn [Rádl, Glotz]. Nalevo od něj (po proudu Rýna) jsou státy a národy smluvní, napravo od něj národy a státy kmenové.

Ve Francii na přelomu 18. a 19. století se mluvilo baskicky, bretaňsky, italsky, německy, okciténsky, španělsky, vlámsky a třiceti od sebe velmi se lišícími nářečními patois, franština se kromě úřadů používala v pouze patnácti vnitrozemských departementech a obyvatelstvo se přesto dohodlo na společném jazyku.

V době obrozenecké se uplatňovalo ve střední Evropě Herderovo kmenové pojetí národa a státu. Německý filozof Johann Gottfried Herder je tedy ideovým otcem nacionalismu, komunismu a... českého národa na jazykovém základě. Panslavismus, pangermanismus, jejich jednotlivé nacionalistické odnože, stejně jako marxismus, mají společnou Herderovu základní myšlenku: víru v lid jakožto přírodní sílu, a nedůvěru vůči individuu [Rádl]. Nejen tyto směry, nýbrž i nacionální socialismus (český vznikl dříve než německý) a fašismus stavějí celek nad jedince a předpokládají synergický efekt známý z biologie, což znamená, že vlastnost celku je vždy vyšší než součet vlastností všech jeho dílů, částí, v tomto případě lidských jedinců.

Podle Herdera jsou nejcennějším na kmeni (národě) jeho zvyky a jazyk. Národ se stává mystickou silou, které se musí jednotlivec bez kritiky a výhrad podrobit. Národ předchází stát, a vlastní, tj. národní stát je vyvrcholením národnostního hnutí. Stát vychází z „ducha národa“, vnější autoritu staví proti individuální (vnitřní) bez ohledu na racionálnost, mravnost nebo praktičnost.

Z toho se dá vytušit, že pojem národa či kmene se dá bez problémů nahradit proletariátem, třídou nebo jinou velkou sociální skupinou a synergický efekt se taktéž uplatní.

Stát je podle Herdera vyvrcholením řetězce, posloupnosti: *rodina – kmen – národ – (národní) stát*. Herder pokládal státy na západ a jih od Rýna, založené na odlišné národní ideologii (smluvní) vesměs za nepřirozené, neboť vzniklé následkem výbojů, násilným způsobem. Z toho důvodu byly německé státy podle něj taktéž nepřirozené, zato slovanské zřízení bylo s jeho názory v souladu, protože (údajně) nevzniklo výbojem. Onen předpoklad absence výbojů u Slovanů, jak se dnes ukazuje, je zřejmě mylný – šíření Slovanů na Západ pravděpodobně proběhlo vojenskou invazí malých slovanských bojůvek, ne přesunem obyvatelstva.

Je nasnadě, že Herderova teorie posílila české kmenové vědomí projevující se antipatií vůči cizincům – každý přistěhovalec vlastně porušuje rodinný charakter kmene (národa), je pokládán za vetřelce, nemůže být přijat za rovnocenného člena kmene (národa), dokud nezmezí z jeho cítní vliv cizoty. To se dá očekávat až za několik generací.

Národ v pojetí Herderově je naprosto přirozeným pokračováním rodiny a kmene, je založen biologicky, na rasových instinktech, u západních národů naopak politicky, na ratiu (rozumu). Ve filozofii Herderově je národ vytvořen přírodou a je tedy pro člověka osudem, v západních státech je naopak dílem lidí pokoušejících se o co nejdokonalější organizaci společnosti. U Herdera je kmen (rasa) vlastní podstatou národa, na západě, u smluvních národů, jen materiálem, z něhož se tvoří a přitom přibírá i materiál odjinud, z ciziny [Rádl].

Herder se tak stal apoštolem jak německého, tak i českého nacionalismu, protože jako první dodal instinktivnímu kmenovému cítní teoretické zdůvodnění. Ba co více – byl to on, který zachránil slovanské dialekty (jazyky) před

vyměření, protože podle jeho učení jednotlivé slovanské kmeny měly usilovat o vytvoření vlastních národů a národních států, neusilovat o sjednocení všech Slovanů, čímž by se podle něj porušila přirozená vývojová linie národa. Jeho myšlenky čeští obrozenci ochotně přejali a definovali podle nich český národ na bázi kmenové, jazykové.

Herderovy představy převzal i Tomáš Masaryk, byť je vztáhl na Slovany jako celek. Ve svém díle *Svět a Slované* prezentoval ideový proud slovanství vycházející ze slovanského pramene coby nositele ideálu humanismu a demokracie: „Ideál slovanský jest ideál míru a smíření, ideál demokratický.“ [Masaryk 1924]

Že se právě německý filozof Herder stal i ideologickým otcem českého národa, založeného na kmenových zvycích a na jazyku coby dědictví po předcích, se dodnes v Česku tají. Herderovy teze umožnily Čechům vytvářet si hesla jako: „Češství je produktem přírody.“ „Český národ je samou přírodou daný.“ „Násilný stát rakousko-uherský je umělý, protivící se přírodě.“ „Češství je osudově oddělené od němečtí.“ „Jazyk je posvátným dědictvím po našich předcích, odráží a vystihuje národní moudrost.“ Češi dokonce postavili do protikladu ryzí češství lidové proti vlašnému češství, ba odcizení vzdělanců, protože vzdělanci získali vyšší vzdělání, které bylo tehdy německé nebo ještě latinské, české tehdy neexistovalo [Hroch, Kučera, R. 1992, Rádl].

Dalším německým filozofem, který měl podstatný vliv na formování českého národa, byl Johann Gottlieb Fichte. Herderovo pokrevní příbuzenství mezi členy národa a kmenové (národní) obyčeje nahradil příbuzenstvím jazykovým, zbožnil tedy jazyk, v čemž ho čeští buditelé přeochoťně následovali. Vlast podle Fichteho není důležitá, ani

není důležité míšení s jinými kmeny, jde o to, nakolik je původní řeč. Jen národ s původní řečí má právo na vlastní stát. Tomu podle něj vyhovuje němčina a slovanské jazyky, ne však francouzština nebo angličtina, které jsou zkonstruované z několika jazyků, případně z nich odvozené [Trützschler]. A tuto jeho doktrínu přejali čeští obroditelé.

Důsledkem je dodnes trvající přeceňování role literatury, spisovatelů, básníků, divadla, filmu, herců, všech, kteří uplatňují jazyk – stačí se podívat na vyšehradský hřbitov Slavín, kdo je tam pohřben – a bránění se pronikání germanismů do českého jazyka. Oba němečtí filozofové, jak Herder, tak Fichte, zastávali názor, že vlast každého jedince je dána rozsahem území, kde se hovoří jeho mateřtinou [Hroch]. Od toho se Češi utilitárně odchýlili, protože považovali za vlast i území království, kde česky mluvící prakticky nežili.

Na západ a jih od Rýna toto pojetí národa podle Herdera a Fichte neplatilo. Alsané a Lotriňané, jejichž mateřtinou byla ještě ve 20. století převážně němčina, respektive místní německý dialekt, trvali a trvají od roku 1871 dodnes na tom, že jsou Francouzi a ne Němci, a to bez ohledu na řeč, jakou mluví doma. A dnes žádají, aby vyučovací jazyk jejich dětí nebyla spisovná němčina, nýbrž místní německý dialekt.

Británie si vytvořila pro dorozumění záměrně jazyk, kterému budou rozumět všichni. Obyvatelé dnešní Francie mluvící ještě před několika staletími desítkami zcela různých jazyků a dialektů se shodli na společné francouzštině. Italové se sjednotili na florentském dialektu coby spisovné italštině, na kterou přešli většinou z dialektů vulgární latiny. Španělé převzali kastilštinu coby spisovný jazyk.

Německými dialekty mluvící Švýcaři se za Němce dnes nepovažují, pocit odlišnosti od Němců u nich začal nabývat na významu po Němci prohrané první světové válce. Všichni jsou národnostní Švýcaři, byť mluví odlišnými jazyky – německy, francouzsky, italsky a rétorománsky. Švýcaři jako jediní v Evropě ze všech německy mluvících nezvládli přechod ke spisovnému jazyku, kterým sice píší, tisknou se v něm knihy, noviny, časopisy, ale většinou jím nemluví. Výuka předmětů ve školách může být i v dialektu, což v Německu nebo v Rakousku možné není. Rozdíly mezi švýcarskými německými dialekty a spisovným jazykem demonstrujeme v českých poměrech: mluvíte česky, ale tisk, knihy, nápisy jsou výhradně v polštině. Švýcarská televize a rozhlas podle druhu pořadů promlouvají buď v dialektech němčiny nebo ve spisovné němčině. Existuje i několik švýcarských německých dialektů, kterým nerozumějí ani rodilí němečtí Švýcaři, například z kantonu Wallis – filmy v dialektu pak i ve švýcarské televizi běží s podtitulky ve standardní němčině. V televizích německy mluvících zemích mimo Švýcarsko jsou dialektem mluvící Švýcaři dabováni nebo jsou doprovázeni podtitulky. Na různých konferencích a symposiích ve Švýcarsku se řečník nejdříve posluchačů zeptá, zda všichni rozumějí jeho dialektu němčiny, nebo zda má přejít na Schriftdeutsch (psaná, standardní, tj. spisovná němčina). Té sice dnes vlivem rozhlasu, televize, tisku, škol všichni mluvící švýcarskými dialekty na bázi němčiny rozumějí, avšak ne všichni jsou schopni a ochotni jí mluvit, v každém případě emocionálně vnímají spisovnou němčinu jako cizí jazyk.

Nizozemština (často nazývaná holandština) se vyvinula odštěpením staronizozemštiny od starogermánštiny (doloženo od roku 700) a je podobná německým dialektům.

V Nizozemí každý a v Belgii Vlámové mluví jedním nebo dvěma původně německými dialekty v zemi dodnes používanými nebo druhému místnímu dialektu alespoň rozumí. Nutno poznamenat, že nizozemské dialekty jsou značně vzdálené od spisovné němčiny navzdory tomu, že z němčiny vyšly: Platt- neboli Niederdeutsch, dolnoněmčina, dialekt němčiny existující v různých podvariantách, kterými se hovořilo a hovoří v rovinných oblastech v dnešním severním Německu, dolnosasština, dolnofranština (název odvozen od Franků, ne od Francie), oba patřící pod dolnoněmčinu, fríské dialekty. Vlámové v Belgii mluvící taktéž nizozemsky se Holanďany být necítí. Německými dialekty Niederdeutsch, Niederfränkisch, Niedersächsisch se mluví v Německu, v Nizozemí, v Belgii a v pobřežní části severní Francie, Friesisch pouze v Německu, v Nizozemí a v malé části Dánska. Do původně stejných výchozích německých dialektů pronikaly a dodnes pronikají i slova, gramatika a výslovnost z tzv. zastřešujícího jazyka, čímž je v Nizozemí a v Belgii spisovná nizozemština a v Německu spisovná němčina, takže se počínají již lišit. Vlámové v Belgii a Holanďané mají společnou komisi pro udržování společného spisovného jazyka, aby se v něm mohlo vyučovat ve škole. Ani text státní nizozemské hymny nepřiměje Holanďany, všeobecně nemající Němce v lásce, aby připustili, byť jen trochu, že mají s Němci dílem společnou minulost. Text jejich hymny totiž začíná slovy Viléma I. Mlčenlivého Oranžského, též zvaného Nasavského, bojovníka za nezávislost nizozemských kolonií na španělském králi v 16. století: „Wilhelmus van Nassouwe / ben ik, van Duitsen bloed, / den vaderland getrouwe / blijf ik tot in den dood (Jsem Vilém Nassavský německé krve, věrný vlasti nadosmrti zůstanu).“ V každém případě Holanďané a Vlámové rozumějí

dolnoněmeckým dialektům používaným dnes v Německu mnohem více než samotní Němci. Extrémní odchylkou od spisovného jazyka je chebština (Egerländisch), dialekt, kterým mluvili Němci z Chebska. Ta je vzdálena od spisovné němčiny více než spisovná nizozemština.

Obyvatelstvo českých zemí s mateřským jazykem jiným než českým se za první republiky nepovažovalo národnostně za Čechoslováky, protože československý národ nebyl vytvořen ve smyslu politickém, nýbrž na základě jazykovém (kmenovém), a státoporný národ Čechů (oficiálně československý) učinil vše, aby se v novém státě doma necítili. V preambuli československé ústavy se pravilo: „My, národ československý, chtějící upevniti dokonalou jednotu národa...“ na rozdíl od americké ústavy, ze které československá ústava opisovala: „My, lid Spojených států, abychom vytvořili dokonalejší jednotu...“ To je obrovský významový rozdíl. Kde podle preambule československé ústavy zůstaly početné národnostní menšiny? Navíc československý národ neexistoval, byl jen uměle vytvořen.

Dalším, kdo měl vliv na utváření se českého národa, byl Friedrich Ludwig Jahn, opět Němec, se svým spisem Deutsches Volkstum (Německé národovectví). Národovectví je Jungmannův novotvar, přiléhavěji by titul Jahnova spisu zněl Německý (své)ráz. Podle Jahna je *národ* (v originálu Volk, což je v češtině péčí Jungmanna *lid* i *národ*, tedy záměrně zmatené) určen nejen jazykem, nýbrž i společným dlouhodobým soužitím, dějinami, z nichž vznikají národní vlastnosti, a také přírodou – odtud pochází český důraz na *čistotu národa*. V dobovém překladu Jahn tvrdil: „Člověk má jednu matku: na jedné řeči mateřské jest mu mysliti,“ kdežto „breptání dvou řečí působí pomatení myslí. Naše opičí láska k cizím jazykům... náš prostý a poctivý národ

zkazila.“ Národ (Volk), který se vzdává svého jazyka, „není více národem, jest míšeninou papoušků a špačků. Národ, maje národní spisovatelství, jest pánem nesmírného pokladu. Zachovají-li se svaté jeho knihy, může z popela vlastí vzkříšen býti.“ [Hroch]

Na základě představ Herderových, Fichteových a Jahnových byla konstituována Československá republika, národní stát státotvorného národa Čechoslováků, jehož jazyk (československý) se stal státním jazykem. Každému muselo být jasné, že československý Němec nebo Maďar není členem československého národa, nýbrž příslušníkem minority.

Československý stát se však Herderově učení přičil ve dvou věcech: (1) nevyvinul se organicky, nepovstal vývojem původního kmene v uvědomělý kmen státně organizovaný, nýbrž vznikl ze zahraničního politického snažení a intrik Masaryka, Beneše, Štefánika, (2) byl násilným státním útvarem, protože jeho hranice nekopírovaly hranice etnografické, tedy jazykové, kmenové.

Předlitavsko (Cisleithanien, Cislajtánie, oficiální název: Království a země v Říšské radě zastoupené), rakouská část mocnářství, kam patřily i české země, pojem národnostních menšin a úředního či státního jazyka až do svého rozpadu neznalo (sic). V rakouské části Slezska se v druhé polovině 19. století objevily pokusy o vytlačení polských a českých dialektů a s nimi i spisovných verzí ze soudnictví a z úřadů, jenže se natrvalo neprosadily. Později, v roce 1915 bylo na přechodnou dobu války nařízeno, že vnitřní komunikace mezi soudy v Předlitavsku musí být v němčině.

Jiná situace byla v Zalitavsku (Transleithanien, Translajtánie, oficiální název: Země svaté Štěpánské koruny uher-

ské), tedy v Uherském království, kde bylo mnoho úředních jazyků lišících se podle komitátů (hrabství, stolice, župa) a kde jediným vyšším územním celkem, nazývaným provincie, bylo Chorvatské království. Komitáty si úřední řeči určovaly samy nezávisle (sic) na centrálním uherském státu, měly často dvě až tři úřední řeči, nejčastěji kombinaci dvou ze tří nejčastějších jazyků: latiny, němčiny, maďarštiny, někde mezi nimi maďarština i chyběla. Například Spišský komitát (Komitat Zips, comitatus Scepusiensis, Szepes vármegye) měl za úřední řeč pouze slovanštinu a němčinu, v Chorvatsku, coby v provincii, byla jedinou (sic) úřední řečí chorvatština.

Při sčítání lidu v Uhersku v roce 1900 se zjistilo, že přes čtyři pětiny (sic) obyvatel nemaďarské národnosti (obyvatelstvo mluvící maďarsky tvořilo v Uhrách vždy menšinu!) nerozumějí maďarsky. V roce 1905 se maďarština jako předmět nevyučovala téměř na polovině (sic) lidových škol v celém Uhersku, natož aby výuka probíhala v maďarštině! Vyučovací jazyk určovali zřizovatelé škol, tj. komitáty a spolky, především církevní, nikoliv uherský stát.

To bylo třeba napravit a tak v roce 1907 vyšel nový uherský školský zákon, zvaný podle svého tvůrce hraběte Albrechta Apponyiho LEX APPONYI, kde se v paragrafu 18 pravilo: „Jakmile dosáhne počet maďarských žáků ve smíšené třídě 20 %, potom je škola povinna zabezpečit pro tyto děti vyučování maďarštině. Jestliže počet maďarsky hovořících žáků dosáhne poloviny, je maďarština povinná pro všechny.“ A také: „Ředitel může zabezpečit pro nemaďarské děti vyučování v mateřském jazyce.“ [CORPUS IURIS 1907: XXVII. tc., Smatana] K tomu poznámka. Maďarština nerozlišuje mezi pojmy *uherský* a *maďarský*, nemá pro ně odlišné výrazy.

Geografickým dělítkem rakouského císařství a uherského království tvořila řeka Leitha (česky Litava), přítok Dunaje, která vymezovala hranici mezi Západním Maďarskem a Dolním Rakouskem. Dnešní území rakouské spolkové země Burgenland bylo tehdy součástí Uher. Části komitátů (hrabství, stolic, žup) ji tvořící, Moson vármegye, Sopron vármegye a Vas vármegye připadly plebiscitem Rakousku až po první světové válce. Sopron (Ödenburg) a okolí připadlo podle plebiscitu naopak zpět Maďarsku.

Polsko a Maďarsko se po druhé světové válce národního státu po nevábných zkušenostech s ním vědomě vzdaly. Češi, Slováci a Srbové si jej dodnes pěstují, byť česká ústava, na rozdíl od prvorepublikové, se k němu již formálně nehlásí.

ROZDÍLY MEZI FAŠISMEM, NACISMEM A BOLŠEVISMEM

Je nutné alespoň stručně pojednat o ideologiích, které ve 20. století likvidovaly práva a svobody jednotlivců, protože Češi v tom mají značný zmatek.

Na přelomu 19. a 20. století se začaly ve střední Evropě vydělovat ze socialistických stran, do té doby pouze internacionalistických, křídla vyznávající národní (nacionální) socialismus, ze kterých se postupně stávaly samostatné politické strany. Obdobný odlučovací proces potkal socialistické strany i po první světové válce, v Rusku o něco dříve, odtržením křídel, ze kterých vznikly komunistické strany.

Cílem všech socialismů, to jest internacionálního sovětského typu (bolševismu), sociálně demokratického taktéž

internacionálního a národního socialismu (nacismu) bylo společné, státní nebo všelidové vlastnictví, kterého se mělo dosáhnout buď nenásilnou evoluční cestou, o což usilovaly sociální demokracie a národní (nacionální) socialismus, i když nacionální socialismus pojem revoluce ve svém vocabuláři měl, nebo násilím, to jest socialistickou revolucí, jejímž konečným cílem byl vznik beztřídní společnosti, komunismus, což bylo cílem bolševismu avšak nikdy a nikde nedosaženým. Mezitím, v přechodném období od dokončené socialistické revoluce do nastolení komunismu někdy v budoucnosti, se režim sám nazýval nebo byl nazýván socialismem sovětského typu, reálným socialismem, bolševismem, diktaturou proletariátu. Chybně byl nazýván i komunistickým, byť komunistický dle definice ještě nebyl. Žádný stát se nestal komunistický ve smyslu Marxovy doktríny, tj. „každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb“. V sovětském internacionálním bolševismu platilo: „každý podle svých schopností, každému podle jeho práce“.

Základní hybnou silou internacionalistické socialistické (komunistické, sovětské, bolševické) i sociálně demokratické (taktéž internacionalistické) ideologie byli proletáři, dělnická třída; v národním (nacionálním) socialismu (nacismu) to byl národ. Sociálně demokratické strany se řídily Marxovými tezemi stejně jako komunistické s jedinou odlišností: popíraly nutnost náhlého a násilného převzetí moci socialistickou revolucí, předpokládaly, že se téhož dá docílit evolucí.

Karl Marx předpokládal, že socialistická revoluce vypukne v jedné z nejvyspělejších industriálních zemí, neboť tam podle Marxe jsou pro to nejlepší podmínky, tj. nejpo-

četnější a nejuvědomější vykořisťovaná třída – proletariát, který povstane. A odtud se socialistická revoluce rozšíří po celém kontinentu nebo světě. Lenin nehodlal čekat a rozhodl se provést socialistickou revoluci dobře vycvičenou skupinou profesionálních revolucionářů z předchozí nezdařené revoluce v roce 1905 a v zaostalé, převážně zemědělské zemi, v Rusku. Socialistická revoluce (spíše vládní převrat) se z Ruska ale podle učení Marxe nerozšířila do dalších států. Aby se pak zajistila jakási ideologická spjatost s Marxovým učením, začalo se tvrdit, že socialistická revoluce nemusí, jak předvídal Karl Marx, vypuknout v jedné z nejvyspělejších industriálních zemí a rozšířit se po světě, nýbrž i ve zcela zaostalém státě s nutností pak socialistickou revoluci exportovat. O export se ruští revolucionáři pokusili hned, ke konci první světové války, jenže pokus ztroskotal. Lenin a jeho revolucionáři se tak stali marxistickými heretiky, v marxisticko-leninském slovníku revizionisty. Každá legrace něco stojí a tak podle odborného výzkumu z roku 1999 dosáhly počty obětí bolševického experimentu jen v SSSR mezi léty 1918 až 1953 (sic) 43 milionů zmařených životů bez milionů padlých vojáků ve Velké vlastenecké válce 1941 až 1945 [Nálevka 2000].

Teprve v roce 1959 se jako první na světě rozešla s celým Marxovým učením západoněmecká Sociálně demokratická strana Německa (Sozialdemokratische Partei Deutschlands, SPD) na svém sjezdu v Bad Godesbergu. Jejího příkladu pak postupně následovaly další sociálně demokratické strany po celém světě.

Odlišně se vyvíjel levicový německý národní (nacionální) socialismus, nacismus. Živnou půdou pro jeho rozšíření v Německu mezi válkami byly nepochybně reparace po první světové válce v astronomické, neuhraditelné výši,

jimi vyvolaná hyperinflace, dále zklamání z válečné porážky v kontrastu se vžitým přesvědčením, že německý dělník je nejdovednější dělník na světě, německý sedlák ten nejzkušenější, nejvýkonnější, německý voják nejstatečnější. Německo totiž kapitulovalo v první světové válce za situace, kdy ani jedna bojová fronta neprobíhala v Německu, všechny byly v zahraničí (sic). Německé společnosti se zmocnila představa, že jakýsi nepřítel zmařil Německu vítězství ve chvíli, když už ho mělo na dosah, a to ne na frontě, nýbrž v zázemí. Tímto nepřítelem podle vytvořené *legendy o bodnutí dýkou* (Dolchstoßlegende, v přeneseném smyslu bodnutí do zad německým vojskům na frontě) se stali sociální demokraté, demokratičtí politici a bolševické židovstvo, neboť mezi německými komunisty, kteří se v listopadu 1918 pokusili v Německu uchvátit moc, byli židé, ať už místní či vyslaní z bolševického Ruska, zastoupení značně nadproporčně. To vedlo Němce nakonec k přesvědčení, podněcovanému nacisty, že světové židovstvo iniciuje socialistické revoluce všude na světě, přičemž současně ovládá kapitál největších bank a korporací a vystupuje proti národům, které se nechtějí podřídit celosvětové židovské moci a touží žít svobodně [Zubov 2014]. V Německu pak následkem toho převládl názor, že socialismus se vybuduje nejúčinněji v rámci jednoho národa.

Německý národní socialismus nepřikročil během své existence ke zespolečenšřování (znárodnování, zestátnění) majetků. Rozeznával *kapitál tvůrčí* a *hrabivý* (schaffendes, raffendes Kapital). První, tvůrčí tvořil výrobní kapitál, druhý hlavně peněžnictví a velkoobchod. K tomu velký kapitál tak jako tak nacisté nepodporovali. Němečtí národní socialisté ale nehodlali zrušit kapitalistický systém, avšak obdobně jako itaľští fašisté se bez zábran vměšovali

do ekonomiky prostřednictvím státu. Hitler pro to ani nehledal ideologická zdůvodnění jako například komunisté nebo fašisté, jednoduše prohlásil: „Kdo nezná vyšší ideál než blaho svého národa... ten je socialista“. A nenáviděl liberalismus a velkokapitál [Klimek 2003–2]. Nutno upozornit, že od vzniku Německa jako státu v roce 1871 dodnes platí, že „Němec je ten, kdo má německou státní příslušnost“, tedy národnost v českém jazykovém smyslu není rozhodující.

Fašistická ideologie předpokládá, že základními hybnými silami jsou stavy, zejména profesní, a stát, často se v ní vyskytuje termín národ, který je ale pojat jiným způsobem, než je obvyklé ve střední Evropě. Zastoupení ve volených grémiích je podřízeno poměrnému zastoupení podle stavů v dané společnosti – když měl například stav řemeslníků a lékařů podíl v obyvatelstvu 22 % a 1 %, měli pak zástupci oněch stavů rezervována stejná procenta míst ve voleném grémiu. Benito Mussolini byl přesvědčen, že existují národy-proletáři a národy-kapitalisté (pozor na významový posun termínu národ obvyklý ve střední Evropě, zde je v italském a anglosaském pojetí, tj. ve smyslu veškerého obyvatelstva státu), přičemž Italové jsou národem proletářským, který se musí semknout do jedné korporace v boji s kapitalistickými národy, které Italy okrádají. Příhodnější názvy by byly: státy-proletáři a státy-kapitalisté.

Italské pojetí národa bylo a je smluvní – asi čtyři desítky etnik Apeninského poloostrova většinou mluvících odlišnými dialekty vycházejícími z vulgární latiny se shodly na společném italském spisovném jazyku a státě.

Mussolini hlásal, že italský podnikatel, učitel, rolník či dělník by neměli bojovat vzájemně mezi sebou, jak k tomu vyzývají socialisté a komunisté, nýbrž by měli spojit své

schopnosti v zájmu záchrany a posílení italského národa (obyvatel státu). Všechny společenské skupiny se musí zorganizovat ve stát, který bude usmiřovat dílčí zájmy sociálních vrstev a skupin v zájmu blaha každého jednotlivce i celého národa, tj. všech obyvatel státu.

Italským fašistům se tak brzy podařilo sjednotit všechny společenské vrstvy od dělníků až po aristokraty a průmyslníky. Podle ideologa fašismu, filozofa Giovanniho Gentilea platilo: „Vše pro stát, nic mimo stát, nic proti státu.“ Práva továrníků a bankéřů Mussolini omezil ve prospěch státu obdobně, jako práva dělníků. Nezlikvidoval násilím starou elitu jako bolševici v Rusku pod záminkou vykořisťování vykořisťující třídy, ale donutil ji sloužit svým cílům. Jednotlivce reprezentovaly ve volených grémiích stavy (korporace) podle míry jejich poměrného zastoupení v obyvatelstvu.

Vlivem bolševické ideologie se v SSSR v 30. létech minulého století nesprávně a hlavně záměrně prosadil název fašismus i pro německý nacionální socialismus jen kvůli tomu, aby se zamezilo vzniku paralely mezi internacionálním sovětským socialismem (bolševismem) na jedné straně a německým nacismem (národním, nacionálním socialismem) na straně druhé. Sovětští komunisté pak nemuseli obyvatelstvu vysvětlovat, proč je jejich systém s německým v rozporu, když jsou to oba socialismy, později, proč mezi sebou ony země válčí, když jsou obě socialistické.

Po druhé světové válce vlivem sovětského usu začaly maskující termín fašismus pro nacionální socialismus používat i jiné státy a západní novináři. Sovětská záměrná změna nacismu za fašismus se natolik vžila, že dodnes jsou patrné následky: neonacismus je západní veřejností a politiky považován za formu fašismu, tedy za pravicové hnutí

navzdory tomu, že se jedná o národní (nacionální) socialismus, tedy nezvratně o hnutí levicové (sic). Pokud je neonacismus agresivní, dostane se mu názvu pravicový extrémismus, byť pravicovým být nikdy nemůže, jen extrémismem levicovým.

Zásadní rozdíl mezi oněmi třemi nejznámějšími totalitními režimy 20. století spočíval v následujícím: za vlády Mussoliniho a Hitlera měli nesouhlasící dovoleno mlčet a režim je nechal na pokoji, v SSSR se vyžadovalo od každého aktivní a veřejné politické prorežimní nadšení, a kdo tak nečinil, vystavoval se riziku perzekuce nebo smrti.

Zatímco bolševici hned od počátku nástupu k moci fyzicky likvidovali příslušníky nepřátelské třídy kapitalistů a statkářů, přistoupil německý nacionální socialismus k témuž na židech a cikánech až po devíti létech po převzetí moci, v roce 1942. Italský fašismus se vůbec o vyhlazení nikoho, ani židů nebo cikánů nesnažil.

Přitažlivost totalitních ideologií spočívá v jevu odpozorovaném z biologie a aplikovaném na společnost, zvaném synergický efekt – vlastnosti organismu (celku) se nerovnájí pouze součtu vlastností všech buněk, které jej tvoří, nýbrž představují vyšší kvalitu. Aplikováno na lidskou společnost má pak národ, stav, třída, stát vyšší vlastnosti, než činí prostý součet vlastností všech jedinců (elementů), které je tvoří. Prokázat nebo vyvrátit tuto hypotézu aplikovanou na velké sociální skupiny nelze, jedná se o nepřípustný přenos biologických jevů do sociologie.

Čeští dějepisci soustavně zatajují, že první nacionální (národní) socialismus dali světu v roce 1897 ve formě České strany národně sociální a její ideologie Češi. Od nich

se myšlenka přenesla do německých sídelních území v českých zemích, pak do Vídně, a nakonec do Mnichova, kde všude vznikaly příslušné národně socialistické strany německy hovořících. Na jaře 1918 se Česká strana národně sociální spojila s Českou stranou lidovou realistickou přejmenovanou na Českou stranu pokrokovou a Federací českých anarchistů komunistů do České strany socialistické, aby se v roce 1926 přejmenovala na Československou stranu národně socialistickou. Po druhé světové válce všechny národně (nacionálně) socialistické strany v Evropě zanikly, zůstala jen Československá strana národně socialistická, přejmenovaná po roce 1948 na Československou stranu socialistickou (ČSSD zanikla fúzí s KSČ), aby se z ní v roce 1993 po několika změnách názvu stala Česká strana národně sociální. Kromě ní existuje i Česká strana národně socialistická a strana Národní socialisté – LEV 21 (Levice 21. století). ČR je jediná země v Evropě, kde nacionální socialismus přežívá i ve formě politických stran.

VYDUPAT NÁROD ZE ZEMĚ, JAZYK NEPOSTAČUJÍCÍ POŽADAVKŮM DOBY

Obrození (původně probuzení) vztažené k českému národu v 19. století je protimluv. Obrodit lze něco, co kdysi existovalo, ale z nějakých příčin dnes nežije plně. To ale nebyl případ českého národa, zde byla situace o hodně horší.

Pouze část Čechů, málo vzdělané společenské vrstvy, zejména venkovské, používaly před dobou „obrození“ český jazyk, který nepostačoval potřebám doby. Obrozenci (obrodiči, národní buditelé) dali přednost ustavení českého národa na bázi jazykové a tak museli vytvořit jazyk z větší části umělý, a nechat ho proniknout do všech společenských vrstev, což znamenalo značné dodatečné zpoždění ve vzdělanosti český mluvících, zdržení v kulturním a vzdělanostním vývoji Čechů přibližně o jedno století.

Josef Jungmann, který z podle Herdera vyzdvihl jazykovou odlišnost kmene-národa, vyloučil v roce 1806 z národa šlechtu (podrobněji níže), protože po většinu dne nepoužívala češtinu, v důsledku toho i vzdělance, neboť vyšší vzdělání bylo v té době hlavně v němčině a latině, ne však v češtině, takže vzdělání lidé mluvili německy nebo byli bilingvní. Ostatní atributy existence národa, který se chtěl vyrovnat národům politicky, hospodářsky a kulturně již rozvinutějším, byly obroditeli opomenuty.

Když jediným kritériem pro národní těleso bylo ovládnutí češtiny, tak český národ od samého začátku jeho vzniku v roce 1806 Jungmannovou tezí tvořily jen nízké a nevzdělané společenské vrstvy. Jiné národy v té době obvykle stmelovaly zemské stavy, tj. šlechta, duchovenstvo a svobodní obyvatelé měst. Šlechtu Jungmann v roce 1806 z národa vyloučil, města v českých zemích měla převahu německy mluvících, z větších měst byly ještě v roce 1910 převážně české jen Praha, Plzeň, Budějovice (dnes České Budějovice), katolické duchovenstvo (těsně po první světové válce bylo nominálně 96 % obyvatel Království českého římskokatolického vyznání) bylo většinou národ-

nostně neutrální, ale obrodiči odmítáno v rámci svého tažení proti římskokatolické církvi. Nezbylo tedy nic jiného než novodobý český národ vybudovat z nevzdělanců (sic).

„Jungmannovci si usnadnili práci: výslovně prohlásili jazyk za základní podmínku a projev národní existence. Jazyk, nic víc. I v jiných částech probouzejícího se evropského středu, severu, východu i jihu se lidový jazyk ocitl v popředí zájmu spolu s kulturou a dějinami té které končiny... Kult jazyka je tedy součástí každého nacionalismu. Zatímco nacionalismus německý, italský, polský, maďarský ba i jihoslovanský se ujímá bohatšího dědictví a může tedy působit jinými prostředky, vyznačují se česky mluvící Češi specifickým handicapem, který sdílejí už jen se Slováky, Lužickými Srby a národy Pobaltí – kromě jazyka tu není už nic. Není tu dějin, v nichž by bylo možno nějak pokračovat. Není tu státu, jehož ústrojí by bylo možno obnovit nebo vymanit z cizího područí (někdejší český stát byl ‚český‘ ve smyslu böhmisch – poznámka v originálu)... Nezbývá tedy než z nouze ctnost: prosadí se tu takové pojetí národa, které nezávisí na vnějších podmínkách a nezaniká tudíž nedostatkem sociální strukturovanosti a politické svobody. Český národ, to jsou prostě všichni ti, kteří mluví česky. To musí stačit. Pozdější časy ukáží, že je to málo“.

[Podíven]

Němci českých zemí tvořili mezi světovými válkami přes všechny snahy o počestění, manipulace a podvody se sčítáním obyvatelstva v roce 1921 a 1930 37 % obyvatelstva v Čechách, na Moravě 25 a ve Slezsku 50 %.

Vyvstala potřeba dokázat rovnocennost češtiny s již kodifikovaným jazykem, s němčinou. To zajistil pětidílný Jungmannův slovník česko–německý postupně vydaný v letech 1835–1839 s mnohými výpůjčkami výraziva

z ostatních slovanských jazyků. Vypůjčené cizí, naprosto nové výrazivo se časem natolik vžilo, takže z dnešního hlediska není jeho tehdejší podvod rozeznatelný.

Petr Příhoda napsal: „Česky psaná literatura konce osmnáctého a počátku devatenáctého století je pouhé ‚čtení pro lid‘... vytvářejí se české duplikáty toho, co vzniká jinde. Jde vlastně o plagiátorství. Hybné síly novočeského nacionalismu vyvolávaly potřebu nikoli rozvíjet vlastní potence, nýbrž ukázat světu (Němcům), že Češi nejsou méněcenní a že se mu (jim) dokáží vyrovnat. Arbitrem českých činů má být a je cizina, Evropa, civilizovaný svět, dějiny. Jako když se nezralý jedinec řídí tím, co řeknou lidé. Arbitrem v těchto dobách byli hlavně Němci, kteří měli o svébytnosti českého národa své pochybnosti. Tento typicky český fenomén trvá dodnes. Výhradně česky tvořili duchové druhořadí, kteří pak na domácí půdě snadno získali pověst originálních tvůrců, na slovo vzatých autorit. Obrozenecká literatura je plytká, kantorsky škrobená, dnes již téměř nečitelná. České pojetí vzdělanosti však skutečnou vzdělanost devalvovalo svou účelovostí a nivelizační tendencí. Byla to vzdělanost maloměstského formátu, osvětářská svým programem a komunální svým dosahem.“ [Podiven]

Palčivý pocit méněcennosti, vyvolávaný konfrontací českých národních poměrů s okolním světem, zejména německým, potřeboval protiváhu, kompenzaci. Tou se stal panslavismus. Slované se vydávají za jeden národ, Češi za jeden z jeho kmenů a čeština za jeden z dialektů mocného slovanského jazyka, hlaholícího od severních moří k jižním až po asijské stepi. Kromě Rusů, Srbů a Čechů žádný další slovanský národ tuto představu nesdílel. Jan Kollár psal: „Od Athosa k Trigle, k Pomořanům,... / Ode Prahy

k Moszkwě, Kyowu, / Od Kamčatky až tam ku Japanům;... / Zaplesegte, bratřj, i wy a gá, / Ljbegme se při tom wespolek, / To hle vlast ge naše: Wšesláwia!“

Realita vztahů polsko–ruských byla s onou představou v příkrém rozporu, což Češi vyřešili jednoduše: prohlásili Poláky za nedostatečně slovanské a přestali se o ně zajímat. Ke své škodě. Hlavní příčinou českého panslavismu byla kompenzace komplexu méněcennosti z poměrování počtu jazykových Čechů a Němců v Evropě, potřebou ukázat Němcům, že když jsou Češi součástí jediného slovanského národa, tak jsou početně minimálně stejně silní jako Němci.

Touha po národní svébytnosti uvedla v život nejen odbornou filologii, nýbrž i historiografii. Ujal se jí František Palacký, evangelík, nazývaný později „otec národa“, který nechal své děti vychovávat katolicky, k čemuž se musel jako evangelík při sňatku s katoličkou podle tehdejších i dnešních předpisů pro církevní sňatek zavázat (tehdy civilní sňatky nebyly), doma zásadně mluvil německy, což nemusel. Byl přesvědčen o příkladném významu husitství pro český národ a o pravosti Rukopisů navzdory tomu, že o některých jejich částech se již tehdy prokázalo, že jsou padělky. Jeho Dějiny národu českého, mylně koncipované jako stýkání a potýkání se Slovanů a Germánů, rezignovaly na historickou pravdu již tehdy dostupnou (sic).

Jak se s tím dnešní čeští historici dokáží diplomatickou mluvou vyrovnat, dosvědčuje například tento citát: „Pozdější bádání ukázalo, že se Palacký nezdráhal metodami přísné historické kritiky zpochybnit a odstranit zprávy, které byly husitům nepříznivé, ale stejnou metodu neuplatnil u zpráv zveličujících skutky husitů.“ [Kořalka 1998]

Potýkání češtví a němectví podle Palackého se táhnoucí českými dějinami nebylo v žádném případě potýkání dvou

rovnocenných duchů. „Nelze spolehlivě dokázat, že by tu byl konflikt mezi dvojím kvalitativně odlišným, avšak rovnocenným duchovním ústrojenstvím. V české myslí nelze najít žádný specificky český konstruktivní prvek, který by Němcům zůstal upřen... Zatímco Němci své potence častěji realizovali, setrvali Češi jen při svých vznětech či sklonech a své dílo jen málokdy dokončili. Své protiněmecké smýšlení se Češi pokoušeli zdůvodnit leckdy důmyslnými, avšak nedokazatelnými racionalizacemi. V jejich fabrikování náleží prvenství právě Palackému.“ [Podíven] Nerovnost česko–německá nebyla ojedinělá, též civilizované západní německví, například porýnské, mělo kulturní převahu nad německvými východně od nich.

Palackého svévolné interpretace a zámky přešly do povědomí českého národa. Jeho dějiny vyzněly jako chvála historicky nepodložené slovanské mírumilovnosti a lásky ke svobodě. Palackého výklad skončil, zřejmě záměrně, nástupem Habsburků na český trůn, čímž zabránil, aby si Češi z dalšího historického vývoje vyvodili ponaučení. Palacký též v souvislosti s adorací husitů coby národního českého hnutí vytyčil tezi, že v zemích svatováclavské koruny jsou doma jen (jazykoví) slovanští Češi, jsou tedy autochtonním obyvatelstvem, kdežto Němci jsou v českých zemích pouhými hosty, kolonisty, jsou tedy obyvatelstvem pocházejícím odjinud, alochtonním [Klimek 2003–2]. Minimálně soupeři, ne-li nepřátelé česky mluvících obyvatel království.

Následkem toho jazykoví Češi prohlásili Königreich Böhmen, Království Bohemie za svůj stát a svým spoluobyvateľům ho ukradli. Fyzický rozchod Deutschböhmen, německých Čechů, Böhmen deutscher Zunge, Čechů německého jazyka na straně jedné a Tschechen, tj. jazykových Čechů, Böhmen tschechischer Zunge, Čechů českého jazyka na

straně druhé v jednom státě byl tedy vytyčen. Čekalo se už jen na vhodnou příležitost.

Při setkání s vlivným německým politikem a myslitelem Juliem Fröbelem Palacký prohlásil, že „údělem rakouského císařství je se stát federativní slovanskou říší. K té se musí přivtělit velká část východních oblastí Německa. Drážďany a Lipsko jsou města slovanská, ve kterých se uhnízdili Němci. Také ve Vídni nemají co dělat.“ [Pozorný]

Příznačné je, že jediný, kdo dodnes systematicky zpracoval české dějiny, ale s adorací Slovanů, zejména Čechů a Jihoslovanů, byl Francouz Ernest Denis. Nakladatelství Paseka nedávno souvisle pokrylo české dějiny 15 díly až do roku 1945 a snad v dohledné době vydá i dějiny po roce 1945. Jednotlivé díly zpracovávali různí autoři v různé kvalitě, dílo není zdařilé, protože zatajuje a dezinterpretuje důležité fakta.

Česká kultura pokulhávala. Petr Příhoda v knize Češi v dějinách nové doby napsal, že triumfální trigy nad průčelím Národního divadla nic nevyprávějí o tom, že kromě několika málo Smetanových oper a jedné Škroupovy nebylo tehdy čím rozehřát vnitřní prostory, český národ nevytvořil dosud ani jeden svůj román, protože nebylo a zatím ani nemohlo být společenského života, který by jej inspiroval, neměl ani své drama. Čechům chyběla i hodnotná próza a filozofie [Podiven].

Volalo se po národní jednotě a stmelenosti. Politické jednoty se podařilo dosáhnout, ale potlačování politické diference se vymstilo. Petr Příhoda podotýká: „Je třeba konstatovat, že se Češi nedokázali ustavit jako politický národ, neosvojili si řád akceptovaných povinností a práv; nevytvořili si reprezentaci, jíž by svěřili moc a k níž by byli

spontánně loajální; nevytvořili pravidla hry, která by upravovala možnost protestu vůči takové moci a možnost přijatý řád změnit. Pokud nastala naléhavá potřeba toho všeho, reagovali jako podrážděný dav. Český podíl v česko-německém soužití spočíval především v neochotě či v neschopnosti revidovat iracionalitu českého sebeporozumění, v jehož rámci byl Němec výslovně i mlčky označen za nepřítel číslo jedna a spolu se středověkým křížákem a protireformačním jezuitou vyplnil temné diabolické zákoutí českého mýtu. K revizi byla povolána česká kultura a intelektuálové především. Selhali vesměs velmi ochotně.“
[Podiven]

Čeští poslanci se v Říšské radě ve Vídni (v parlamentu rakouského císařství, Reichsrat) pateticky dovolávali humanistického odkazu evropské kultury, ale domů si vozili jako trofeje pupty ze sněmovních lavic, které při jednáních rady vlastnoručně rozbili.

Existuje například zápis ze zasedání Říšské rady v lednu 1900: „Dr. Grégr tluče zelenou knihou, Březnovský celou zásuvkou. Dr. Heller má hasičskou písťalku. Doležal vytrhl z psacího stolku již dvě prkna, bije jimi o roh lavice jako rozhněvaný vulkán.“ Další čeští poslanci bušili do obrovského bubnu, moravský poslanec Václav Šílený si přinesl z domova smeták a tloukl jím do plechového podnosu, který odcizil v poslanecké kavárně, zatímco poslanec Žemlička, zvolený na Táborsku, vyrážel hlasitě „Bůůů, bůůů!“
[Pernes 2006]

Není divu, že se tradovalo, že Čech je buď lokaj, nebo neurvalec. Nicméně cestou z Vídně vlakem jedouce domů do Čech se obě v parlamentu zuřivě soupeřící strany, poslanci čeští a němečtí, družně a společně opíjeli tak, že je museli z vlaku často vynášet. Existovala i tištěná příručka,

jak zacházet se zcela zpitým českým poslancem Říšské rady třeba upadnuvším na koleje vídeňské koňské tramvaje.

Po rakousko-uherském vyrovnání v roce 1867 – vyrovnání mezi Uherským a Chorvatským královstvím v rámci Uherska následovalo o rok později [Sked] – chtěli českojazyční Češi pro sebe totéž, ale zapomněli, že už od roku 1863 (moravští českojazyční poslanci je následovali rok poté) se z vlastní vůle na pokyn Palackého nezúčastňují zasedání parlamentu pro země Předlitavska, Říšské rady, Reichsratu ve Vídni, tedy že se zřekli podílu na řízení státu, takže nemají na události potřebný vliv. Fyzicky ale byli zasedáním Reichsratu přítomni, jen tam seděli a nepracovali, aby nepřišli o peněžní poslanecké náhrady. Zákon totiž pamatoval na dlouhodobou neomluvenou absenci odejmutím poslaneckého mandátu. Aby se čeští poslanci vrátili do Říšské rady aktivním hlasováním, je ani nenapadlo, jejich obstrukce trvala dlouhých šestnáct let (moravští poslanci se do ní roku 1874 vrátili). České posuzování zápasu o postavení království v mocnářství také nebralo v úvahu skutečnost, že změnu z dualismu na trialismus by byly musely žádat obě národnostní skupiny v Königreichu Böhmen, tedy i Němci. A ti o změnu nestáli, jsouce si vědomi toho, že odloučením od Vídně by se v Königreichu Böhmen stali rázem menšinou.

Tomáš Masaryk napsal 5. 4. 1896 ve vídeňském týdeníku *Die Zeit* prorocká slova: „Ovšem že se dá pojem státní samostatnosti a suverenity definovati jinak než před rokem 1848. Nejsme tak naivní, abychom věřili, že samostatný český stát by mohl býti zachován vedle Německa, kdyby se jeho německé obyvatelstvo po delší dobu cítilo nespokojené.“ Pak se tím za republiky vůbec neřídil [Jaksch 1990].

Na přelomu 19. a 20. století až do vzniku republiky měla pouze jediná česká politická strana ze čtyřiceti, navíc nevýznamná, v programu českou státní samostatnost – Česká státotvorně pokroková strana. Další české politické strany trvaly na nedělitelnosti Königreichu Böhmen, Království Bohemie v rámci monarchie a usilovaly o autonomii.

ROZCHOD ČESKY A NĚMECKY MLUVÍCÍCH

Josef Jungmann zveřejňuje v roce 1806 v *Hlasateli svůj* článek Rozmlouvání dvojce o českém jazyku, kde poprvé v českém prostředí aplikuje Herderův koncept posloupnosti *rodina – kmen – národ – národní stát*, vyzdvihuje po jeho způsobu úlohu jazyka: „Bez lásky k jazyku není myslitelná ani láska k vlasti, a proto ten, kdo svůj rodný jazyk opustí, jest sobík (sobec), který pro plný hřích zapře nejen vlast, ale i vlastní matku.“ Češtinu je nutné zachovat, protože ji potřebuje „ten veliký obecného lidu zástup“. Tito „pouzí Češi“ jsou za daného stavu vyloučení „od všech auřadů“, pokud si pro svůj sociální postup nezjednají „ten klíč německý“. Jungmann tím definuje český národ na bázi jazykové, považuje jazyk za základní znak národa. V článku pak vědomě rezignuje na podíl české šlechty v národním životě: „Panstvo nechť sobě hovoří fransky (francouzsky) nebo chaldejsky (asyrsky)... což na tom, že lid je za to má, zač sebe vydávají – za cizozemce, a tím méně je miluje, čím méně jest od nich milován... sedlák jest obyvatel země nejpřednější.“

Potíž byla v tom, že tehdy ani jeden (sic) vzdělanec v Království Bohemie, tedy ani jeden národní buditel, neobdržel vyšší školní vzdělání v češtině, protože neexistovalo. Tedy vyjadřovali se v jazyce, v němž se jim dostalo vyššího vzdělání, v němčině, a tím se podle Jugmanna sami vyřazovali z českého národa.

K Jungmannově názoru zřejmě přispěla i jeho vlastní sociální deprivace – jako učitel ve šlechtické rodině pociťoval coby plebejec každodenní segregaci: sice se stravoval ve stejné místnosti jako rodina zaměstnavatele, ale u jiného stolu, jedl obyčejnými přibory, ne stříbrnými jako šlechtická rodina. Tímto článkem Jungmann způsobuje, že jazykoví Češi v následujících letech vznesou podle Herderovy ideje, že nejvyšší metou každého národa vycházejícího z kmene je národní stát, své výhradní právo na celé Království Bohemie, jako kdyby v něm jinak mluvící vůbec nežili.

O půl století později, v srpnu 1860 František Ladislav Rieger pro francouzské čtenáře označuje v listu *Le Nord* českou šlechtu za „odnárodnělé zaprodance despotické vládní moci, kteří ztratili veškerou důležitost politicko-národní“, což o rok později, v roce 1861, vychází v Paříži i knižně s titulem *Les Slaves d'Autriche et les Magyars* (Rakouští Slované a Maďaři). Česky je tento text vydán, zřejmě záměrně, až v roce 1906, tři roky po autorově smrti, protože již 20. 12. 1860, tj. tři měsíce po Riegerově označení české šlechty za zaprodance ve francouzském tisku, zveřejňují *Národní listy* výzvu k české zemské šlechtě k účasti na národní práci a národní zodpovědnosti spolupodepsanou i Riegerem: „S radostí uvítáme šlechtu, když nedbajíc pouze na interesity své materiální, použije nejvznešenějšího práva k tomu, aby činnost svou, nestíženou materiálními nedo-

statky a výtěžkovou prací, věnovala zcela a právě po šlechticku ke zvelebení národa svého a k opatrování politických jeho interessův.“ [Doubek] Vyberte si, o čem byl vlastně Rieger přesvědčen!

Ke konci prvního desetiletí 19. století se Jungmann hlásil též ke slovanské jednotě, snil o spojení Slovanů pod jakýmsi *prostředním dialektem*. V předmluvě ke svému překladu Ztraceného ráje píše v roce 1810, že je žádoucí, „abychom i my Čechové všeobecné spisovné řeči slovanské vstříc pomalu vcházeli“. Myšlenka slovanské jednoty pocházela od Němců, od historika Augusta Ludwiga von Schlözera, který uznával jediný slovanský jazyk s devíti dialekty (ruským, polským, českým, polabským /mezitím vyhynulým/, lužickosrbským, slovinským, chorvatským, bosenským a bulharským). K myšlence slovanské jednoty opět přispěl německý filozof J. G. Herder svou romantickou představou o Slovanech coby mírumilovných, pohostinných, hudbymilovných, poddajných zemědělcích a pastevcích, ale statečných ve vnučeném boji [Hroch].

Národní české společenství, dozrávající po agitačním úsilí jedné dvou generací značně úzkého vlasteneckého okruhu, mělo slabou podporu. Kontury proklamovaného národa byly nejisté, matné, takže se vlastenci upnuli k rozsáhlejším celkům slovanského, všeslovanského národního charakteru. Tento *širší národ*, jak o něm píše literární vědec Vladimír Macura, zaručoval nezbytné podmínky k rozšíření nacionální agitace ve jménu sounáležitostí s větším, silnějším národním celkem, představou, která překonávala nejistotu životaschopnosti nově se rodící národní společností [Macura 1995].

Za více než tři desetiletí po Jungmannovi, po svém návratu z Ruska, vystupuje Karel Havlíček ostře proti teorii

jednotného slovanského národa v sérii článků pod názvem Slovan a Čech, vydávaných v únoru a březnu 1846: „Vyslovuji pevné a nevyvratné přesvědčení, že Slované, totiž Rusové, Poláci, Češi, Ilyrové atd. nejsou jedním národem... že vlast naše není Slovanstvo, nýbrž jen Čechy, Morava, Slovensko, Slezsko.“ [Doubek]

Odlišný názor měl Bernard Bolzano, který v roce 1810 přichází ve své přednášce o lásce k vlasti s myšlenkou, že Češi a Němci v Königreichu Böhmen mají tvořit jeden národ: „Nauč se každý řeči svého druhu, aby se mu tak stal rovnějším.“ V přednášce z roku 1816 si všímá, že příslušníci obou národností se vyhýbají užším stykům, že jejich vztah není přátelský, a příčinu spatřuje v tom, že nerovnost v jazyce je doprovázena nerovností v povaze a ve stupni vzdělanosti a že v minulosti národ nebyl sloučen dobrovolně, Němci (českých zemí) mají přednost „v tisícířých věcech, což Češi (definovaní jazykem) těžce nesou“. Odtud plyne vzájemné pohrdání a nenávisť.

Východisko vidí Bolzano v poučení všech vrstev obyvatelstva, že různost jazyka není důležitá a že je nutné přestat se spory, která řeč je lepší. Je nutné znát oba zemské jazyky. Čím více Němců se naučí česky a Čechů německy, tím snazší bude překonat různost ve smýšlení a vzájemnou trpkost vyplývající z nadřazenosti Němců vůči Čechům.

Bolzanova přednáška z roku 1816 je de facto jediný pramen, který nás informuje o již tehdy panující nevraživosti mezi německy a česky mluvícími. Nikdo jiný se jako Bolzano neodvážil tak otevřeně popsat tehdejší poměry. Zajímavé je též to, že Bolzano v přednášce z roku 1810 hovořil o tom, že německá část národa pohrdá českou, aby o šest let později již charakterizoval jejich vztah jako nevraživost vzájemnou.

Bolzanova myšlenka dvojjazyčného národa byla pro Josefa Jungmanna nepřijatelná a pro německy mluvící méně akceptovatelná než pro česky hovořící, protože „učit se německy znamenalo pro českého studenta učit se jazyku již vyspělému a jazyku elit, tedy jeho status se tím zvyšoval. Naproti tomu učit se česky znamenalo pro německého studenta učit se jazyku poddaných a služebnictva.“ [Hroch]

Česká protiněmecká nenávisť se tak stala významným českým národotvorným faktorem (sic). Nutno však zdůraznit, že směřovala proti usedlému německému obyvatelstvu Království bohemského, proti německy mluvícím elitám v Königreichu Böhmen, ne vůči Němcům obecně. Vlivem Palackého se formuje „odvěký český odpor proti neméně odvěkému útisku ze strany Němců“ [Hroch], takže v pozdějších letech přesáhl český odpor proti Němcům v rakouských zemích hranice monarchie a působil obecně i mimo rakouskou říši.

Mladý František Palacký slibuje Jungmannovi v dopise z 3. 3. 1819, že „zůstane za všech okolností věrný vlasti a národu, dokud bude vládnouti svými silami“, což znamená především zkreslovat historii.

Od Jungmanna pochází zcela zásadní výzva k upravování dějin, když v roce 1822, podepsán i patronymem (sic) jako Josef *Josefovič* Jungmann, napsal: „Nám jest historie třeba, ne příliš obšírné, která by jen hlavními momenty, filosoficky a živým slohem přednášejíc, ducha neunavila, ale jej uchvátila... předky Čechův znáti učila a vlastenectvím nadchnula. Pěkná historie byl by skorem nejlepší prostředek ku povzbuzení národnosti.“ [Hroch]

Je to přímo pokyn k falšování českých dějin! Falšování historie se tedy stává vedle jazyka a slovanské myšlenky hlavním opěrným pilířem české národnosti, středověký stát

je adoptován jako stát českonárodní. Němci Království Bohemie jsou v takovém pojetí dějin pokládáni za cizince a přistěhovalce [Hroch].

K proviněním Jungmannovým, který si při sestavování svého česko–německého slovníku výrazivo hojně vypůjčoval z jiných jazyků a vytvářel novotvary, patří kromě opomenutí vytvořit český ekvivalent k *böhmisch* ve smyslu veškerého usedlého obyvatelstva Čech i setření rozdílu mezi *Nation* a *Volk*, kdy *Volk* se dle potřeby do češtiny překládá jako *lid* i *národ*. Když se citují německé texty převedené do češtiny, je třeba čtenáře upozorňovat, co použil autor v originálu, zda *Volk*, *völkisch* nebo *Nation*, *national*, aby nedošlo k dezinterpretaci.

Péčí Jungmanna ihned, tj. již v roce 1806, nastávají potíže již s překladem *böhmischer Adel* (doslova: česká šlechta), protože se šlechta zásadně identifikuje inkolátem, tedy se zemí, tedy s *Böhmen*, *Bohemií*, případně s *Königreichem Böhmen*, *Královstvím Bohemie*, *Královstvím bohemským* bez ohledu na jazyk.

Historik Miroslav Hroch tvrdí, že šlechta v *Königreichu Böhmen* zůstala stranou českého národního hnutí nikoliv z důvodu odmítání češtiny jako druhého zemského jazyka, nýbrž především proto, že pro ni byla nepřijatelná rovnocennost českých plebejských vzdělců s urozenými, což bylo obsaženo v programu českého národního hnutí – i pro posledního rolníka se požadovala rovnost se šlechtici jen proto, že český venkovský lid je uchovatelem posvátného českého jazyka (sic) [Hroch]. Pro Jungmanna bylo rolnictvo, jak výše uvedeno, základem národa, který nemůže existovat bez lidu, ale může se obejít a obejde se bez šlechty a vzdělců. Tento program českého národního hnutí se silným sociálním nábojem se před koncem 19. století promítl

i do vzniku nacionálního socialismu a první národně socialistické strany na světě, ryze jazykově české.

Palacký 8. 12. 1822 obesílá vídeňské periodikum *Jahrbücher der Literatur* rozsáhlou statí se základními tendencemi českého národního vývoje. Českou *národnost* (v originále *Volksstamm*, česky to znamená též *kmen*, *národní kmen*) označuje Palacký jako nejznamenitější a nejpočetnější mezi Slovary, hned za Rusy a Poláky.

Češi podle Palackého výkladu museli bojovat za udržení své národnosti a řeči hned od počátku svého usídlení v Čechách a na Moravě před více než dvanácti sty lety, zejména proti Němcům, kteří se opakovaně pokoušeli o jejich porobení a přenárodnění. Husitství vysvětlil Palacký jako spor, v němž se národní strany staly také stranami náboženskými, a ozbrojený boj byl také válkou národní (sic). Žižka vedl své válečníky nejen na obranu nové církve, nýbrž i *československého národa* (v originále *böhmisch-slawische Nation*). *Český národ* (v originále *böhmische Nation*, správný překlad: *národ obývající Bohemii, Königreich Böhmen, Království Bohemie*) přitom nikdy podle Palackého nepatřil mezi dobyvatele. České 15. století chápal Palacký jako symbolickou legitimaci opravňující rovnocenné postavení Čechů (jím definovaných již jazykově) mezi evropskými národy také v současnosti a budoucnosti. Český národ (jazykově) podle Palackého „jako první v Evropě zahájil boj za svobodu proti absolutismu, ale po dvou stiletích byl přemožen a měl být vymazán z dějin lidstva“. [Košalka 1998]

Do ostrého protikladu pak postavil Palacký období po bitvě na Bílé hoře. Vylíčil obrovské zbídačení země, ztrátu poloviny obyvatelstva Čech a Moravy v důsledku nuce-

ného vystěhovalectví, válečných hrůz, hladu, nemocí, úpadek vědy, vzdělanosti. Čeština podle Palackého byla vždy zcela způsobilá pro vysoký stupeň vědecké kultury a svou tvořivostí nezaostávala za žádným novoevropským jazykem, spíše některé neslovanské jazyky předčila. Většina toho, co tvrdil, pravda nebyla, byla to lež.

Od tohoto výkladu je jen krůček k přesvědčení, že slovanští obyvatelé žijící na území království mluvící česky mají jediní nárok na zemi, jsou autochtonním obyvatelstvem, kdežto Němci jsou obyvateli alochtonními, přistěhovalci. Rozchod obou hlavních etnik v království byl Palackého výkladem dějin v roce 1822, zatím jen v němčině, šest let po Bolzanově svědectví o vzájemné nenávisti obou zemských kmenů, ideologicky zdůvodněn a odstartován. Zatím jen pro české vzdělance vládnoucí němčinou.

V roce 1825 Palacký v návrhu na vydávání dvou časopisů v německé a české verzi pro Vlastenecké museum v Bohemii zdůrazňuje, že „čeština byla historickým *národním* (v originálu: national) jazykem a jazykem větší části lidu“.

V roce 1833 při zpracování hesla Böhmen pro Brockhausovu encyklopedii vylíčil Palacký dobu po bělohorské bitvě roku 1620 jako „nejsmutnější období české řeči a literatury“. Zde Palacký ještě více vyhrotil rozdíl oproti období předbělohorskému větou, že „snad nikdy neklesl národ s pozoruhodně vysokou kulturní úrovní tak rychle do nejhlubšího barbarství jako v tomto případě“. Palacký se snažil uživatelům encyklopedie namluvit naprostou nepravdu, že česká národnost (daná jazykem) měla být morálně zcela zničena, protože Čech znamenal podle nového pojetí nečesky mluvících totéž, co kacír a povstalec. Palacký sice při-

pustil existenci osvěcenějších jezuitů, jako byl Bohuslav Balbín, ale při hodnocení celého pobělohorského období použil výraz *duchovní temno* (geistige Finsternis), proti němuž ocenil až na malé výjimky jen literaturu českých exulantů v čele s Komenským a díla protestantských Slováků [Kořalka 1998].

První díl *Geschichte von Böhmen* (Dějiny Čech, správně: Dějiny Bohemie) vyšel v roce 1836. Německy. Palacký v něm tvrdil, že bájnou kněžnu Libuši nedosadil na panovnický stolec *lid* (Volk), nýbrž Čechové. Podivně působí jím použitý výraz vztažený k období vlády knížat Boleslava I. a II. *dnešní Slovensko* (gegenwärtige Slowakei) a neméně nesmyslně se k roku 1041 vztahující název *vrch Žižkov* (Žižkaberg) (sic).

V létech 1844–1845 se Palacký pro Čechy stává velkou morální a politickou autoritou, posléze i Otcem národa. V březnu 1848 vychází 12 let po německém vydání první díl *Dějin národu českého v Čechách a na Moravě* již v češtině, s názvem i textem odlišným od německé verze. Odlišnost textů německé a české jazykové verze se nedá vysvětlit novými historickými prameny nalezenými v létech mezi oběma vydáními a dodatečně zapracovanými.

V českých vydáních byla Palackým historie mnohem více zmanipulována než ve vydáních německých. V českém znění se například psalo o *České říši*, v německém jen o *Čechách* (Böhmen), *římskoněmecký trůn* v německém vydání byl v českém jen *římský*. Další interpretační zvláštnosti: Jana Žižku vylíčil Palacký jako *upřímného demokrata* (sic) *opírajícího se o nižší vrstvy městské a venkovské* a zcela nesmyslně trval na *spřízněnosti vojenských způsobů ruských kozáků se starotáboritskými řády* [Kořalka 1998].

Českým vydáním dílů Dějin národu českého proniká Palackého výklad údajně heroických českých dějin mezi prostý lid neznající německy. Důsledkem je šířící se přesvědčení méně vzdělaných, že jen jazykoví Češi mají nárok na Království Bohemie coby původní obyvatelstvo a němečtí obyvatelé jsou pouzí přistěhovalci. Jenže tomu bylo naopak: Germáni zde byli první doložené původní obyvatelstvo již na přelomu letopočtu, nepočetní slovanští ozbrojenci přibyli někdy v 6. století po Kristu v malých skupinkách a asimilovali, jejich řeč původní obyvatelstvo převzalo.

Ve dnech 31. 3. – 3. 4. 1848 proběhlo ve Frankfurtu nad Mohanem v Paulskirche velké shromáždění liberálů a demokratů, tzv. přípravný parlament, které rozhodlo o svolání *Spolkového shromáždění* (Bundesversammlung) *zemí Německého spolku* (Deutscher Bund) na základě všeobecných voleb. (Do češtiny to lze přeložit i jako *Federální shromáždění zemí Německé federace*. Proč se dává přednost prvnímu, neutrálnějšímu překladu, netřeba snad vysvětlovat.) Do Německého spolku (Německé federace) patřily též rakouské a české země, Lucembursko, Holštýnsko. Do Deutscher Bundu nepatřilo ale Východní Prusko, Uherské království a ze zemí rakouského císařství Halič, Království Lombardsko-benátské a Bukovina. Cílem Spolkového shromáždění ve Frankfurtu měla být přeměna *spolku států* (Staatenbund), Deutscher Bundu ve *spolkový stát* (Bundesstaat). Zvací dopis frankfurtského Spolkového shromáždění poslaný Františku Palackému nikterak nežádal, aby se Češi rozplynuli v německém národním státě, nahlížel na Čechy jako na část německého politického, nikoli etnického národa. Navrhoval vytvořit *spolek* (Bund, federaci) *svoobodných národů*, oslovoval Čechy jako bratry a spojence:

„Vaši panovníci nosili německou korunu, vaši muži zasedali v německé radě, vaše města jsou sídlem německého vzdělání a vědy. Byli jsme vaší ochrannou stěnou proti západu, vy jste byli naší záštitou proti východu. Důvěřujte nám, pro nás je národnost posvátnou. Ve jménu práva a svobody... přijměte místo, které vám v našem středu náleží!“ [Gielgold]

Bylo to marné volání. Palacký odmítl státoprávní začlenění českých zemí do německé říše a žádal udržení habsburské nadnárodní monarchie, přeměněné na soustátí rovnoprávných národů. Účast Čechů ve frankfurtském sněmu Palacký 11. 4. zamítl a dodal: „Pomyslete si říši rakouskou, rozdělenou na množství republik a republiček – jaký to milý základ k univerzální ruské monarchii... pouhá možnost ruské světové nadvlády... má ve mně toho nejodhodlanějšího nepřítele. Ne proto, že by byla ruská, ale proto, že by to byla světová nadvláda.“ [Klimek 2003–2]

Ve zdůvodnění absence české účasti ve Frankfurtu Palacký napsal, že požadavek spojení českého národa s německým v jednom státě je návrhem novým, který on za svou osobu nemůže přijmout [Kořalka 1998]. I když tím myslel Němce z Německého spolku, bylo to možné aplikovat i na Němce českých zemí.

Karel Havlíček (Hawliczek, zvaný též Borovský) oponoval velkoněmecké ambici frankfurtského sněmu jinak, agresivněji: „Dunaj jest řeka slovanská, Dunaj jest náš... Nám Čechům naznačil osud čestné, ale nebezpečné místo první bašty slovanské na západě: hájili jsme hory své tvrze po tolika věků se ctí, budeme je hájiti posud, a Dunaj bude naše slovanská řeka, Rakousko bude slovanská říše. Padneme my Čechové – veta bude po slávě Slovanů svobodných západních, veta bude po Rakousku!“

Česká politika žila v období 1848–1849 neskrývanou nadějí, že její představitelé stanou v čele nového federalizovaného Rakouska, v čele onoho Rakouska, jehož mocenské těžiště se z logiky početní převahy a přirozenosti nově přiznaného politického principu nacionalismu posune ve prospěch slovanských národů [Doubek].

Slovanský sjezd v Praze (spíše austroslovanský, z Ruska se například zúčastnily jen dvě osoby) se konal v červnu 1848 a Palacký v zahajovacím projevu zvolal, že jeho životní úkol byl dovršen, protože jeho oči spatřily vidinu budoucí slávy slovanského kmene. Palackého vystoupení zcela relativizovalo jeho výrok o Rusku a rozdrobené říši rakouské z jeho dopisu do Frankfurtu. Palackému názor na potřebnost Rakouska z dopisu do Frankfurtu stejně nevydržel, po návratu z pouti do Moskvy roku 1867 se stal přesvědčeným rusofilem a oddal se mystické víře ve slavný osud Slovanstva [Brod 2002]. Češi se cítili být národem vyvoleným. Při kladení základního kamene pro stavbu Národního divadla v Praze v roce 1868 pravil Rieger: „Jsme šlechtou mezi národy!“ [Podiven]

Petr Příhoda píše: „České etnikum bylo méně vyspělé, jeho životní úroveň byla nižší (než Němců českých zemí), populační křivka zato strmější... Industrializace německých oblastí v německých sídelních oblastech lákala jazykově české dělníky. Ti tam tvořili významné menšiny... Růst periferií vnitrozemských měst (i vysloveně vnitrozemská města byla převážně německá, okolní venkovské oblasti zase převážně české) obdobně měnil jejich národnostní poměry v německý neprospěch. Čeští zástupci (jazykově) pronikali do městských rad a vedli si tam útočně. Když v roce 1861 dosáhli v pražské městské radě většiny, prosadili zrušení německých škol v metropoli dvojjazyčné země (toto

pošetilé usnesení muselo být sistováno vládním zásahem, poznámka v originálu). Tuto českou expanzi navíc podporovaly liberálnější volební řády, které postupně snižovaly daňový voličský census. K tomu je nutno přičíst rostoucí radikalismus české politiky a její nerealistické stupňování národních, resp. státoprávních požadavků, jejichž podtext byl protiněmecký. Nepřekvapí, že se čeští Němci cítili stále ohroženější, že spatřovali i v oprávněných českých vymoženostech součást (jazykově) české invaze a že se jim jejich vyhlídky na soužití ve společné zemi jevily neradostně. Propadli úzkosti a obavám, které pozdější německá historiografie diagnostikovala jako Abwehrpsychose (obranou psychózu). Nebylo nikoho, kdo by zvážil neblahý stav věcí a upozornil na jeho zlověstnost... Bylo tu i několik intelektuálů z národnostně smíšených rodin, kteří byli schopni nadhledu a o této bolesti bezpochyby věděli, nikdo z nich však otevřeně nevystoupil.“ [Podiven]

Český státoprávní požadavek byl formulován v roce 1848 v době, kdy nepředpojatá mysl ještě nemohla racionálně uvažovat o české státnosti. Češi hledali proto nějakého *deum ex machina*, který by jim pomohl; spoléhali na zahraniční zápletku, na válečnou katastrofu, po níž by nastala *pax franca*, *pax russica* (francouzský, ruský mír) apod. a oni by pak byli těmi šťastnými, jimž osud splnil přání, navenek dosud zastírané pokryteckou loajalitou k rakouskému státu, úctou k panovnickému domu atd. [Podiven] Dějiny jim posléze toto přání první světovou válkou splnily, byť pro „českou věc“ nebyla vůbec vedena (*sic*).

Skrývanou českou touhou bylo nějak skoncovat s němečtívím a Němci v českých zemích. Územím kýženého

státu nemělo však být jen území, kde se mluvilo česky, nýbrž alespoň území celého Königreichu Böhmen, Království Bohemie (sic).

Úsilí o zrovnoprávnění češtiny s němčinou bylo vyvoláno touhou po české hegemonii až po hraniční hvozdy Königreichu Böhmen. Odtud trvání na požadavku, aby Bohemské království jako celek bylo územím úředně dvojjazyčným. Rakouská vláda tomu vyšla vstříc tzv. Stremayrovými nařízeními z roku 1880, tj. zrovnoprávněním češtiny ve vnějším úřadování: české podání muselo být kdekoli v Čechách a na Moravě česky i vyřízeno (od 1882 i ve Slezsku a to česky, německy a polsky).

Stremayrova jazyková nařízení vlastně jen kodifikovala dosavadní usus. Jejich následkem byla pouze vyšší potřeba dvojjazyčných úředníků pro ryze německé sídelní oblasti. Protože Němci v Bohemském království znali česky většinou nedostatečně nebo vůbec, stávali se takovými úředníky hlavně dvojjazyční Češi. Ideálním stavem pro čechizaci království by bylo prosazení češtiny jako vnitřního úředního jazyka vedle němčiny. Jenže v rakouském císařství bylo ponecháno úřadům a soudům na vůli, v jaké řeči povedou svá vnitřní jednání a jakým jazykem se budou mezi sebou dorozumívat.

To, co se navenek jevílo pouze jako prosazování jazykové rovnoprávnosti, byl boj o českou hegemonii ve správním a justičním aparátu. Německá snaha čelit tomu uznáním rozhraničení jednojazyčných území českých a německých, tzv. punktace z roku 1890, byla Čechy ostře odmítána; znamenalo by to „rozdělení země“, která přece jednou měla být podle představ jazykových Čechů cele českým státem. Navzdory všeobecnému českému přesvědčení

o opaku, zastávali Masaryk i Beneš až do vypuknutí světové války názor, že přísné oddělení obou jazykových skupin v českých zemích do jednojazyčných oblastí je naprosto nezbytné. Naděje na počestění Němců vzrůstala nejen infiltrací českých úředníků do německých sídelních území českých zemí, nýbrž i imigrací českého dělnictva za prací do sudetoněmeckých průmyslových oblastí.

„Dvojjakost české mysli, původně vyvolaná nepoměrem mezi přáním a realitou, se projevovala rozmanitě, vesměs však rozporem mezi slovy a skutky: rakousky státotvorná prohlášení versus protirakouské výtržnosti provázené sympatiemi celé české veřejnosti; loajalita k zahraniční politice rakouského státu versus favorizování protivníků rakouské říše; proklamovaný respekt k německé kultuře plus faktická závislost na ní versus protiněmecká zášť. Tato dvojakost českou mysl hluboce demoralizovala. Podlamovala sebedůvěru i schopnost zvažovat vlastní síly, vedla k neupřímnosti, ke skrývání skutečných vlastních pohnutek, ke kolísání mezi velikášskou lehkomyšlností a poraženectvím, mezi vnějškovou způsobností a uličnickou nevázaností.“
[Podiven]

„Český nacionalismus není z jednoho kusu. ‚Horoucí láska k vlasti‘ je jedním z dvojčat; druhým je vychytralost, případně poníženost. Česká bojovnost je proto většinou slabošská, výtržnická. Český realismus je většinou neupřímný; je spíše bezzásadovým oportunistem. Pouze s vědomím této demoralizovanosti lze pochopit rozpornost vyhlášených českých národních programů a křivolakosti a nedůslednosti české politiky.“ [Podiven]

Mimo české země soupeřili Češi s Němci v hlavním městě monarchie, ve Vídni. Dále měli svým relativně vysokým podílem obyvatelstva vliv i v pruské Postupimi (Potsdam),

v Rixdorfu a v Novém Kolíně (Neukölln, obé dnes součástí Berlína). Ve Vídni kvůli pracovním příležitostem bydlel větší počet osob s mateřským jazykem českým, než odpovídalo jejich národnostnímu podílu v mocnářství, což bylo místními vnímáno coby prostředek pro zatlačování celého německého živlu, byť se víceméně jednalo jen o české dělníky a živnostníky, protože ostatní české sociální vrstvy byly málo ve Vídni zastoupeny. Obdobné obavy měli německy mluvící v německých sídelních územích v Království bohemském, kde v úřadech již byli dvojjazyční Češi značně nadproporčně zastoupeni.

V Předlitavsku, tedy v mocnářství bez Uher, obsadili po volbách v roce 1907 Slované ve vídeňské Říšské radě (v parlamentu) 265, Němci 233 mandátů. V té době už měli Slované přece jen vyšší natalitu než Němci. Sčítání lidu v roce 1910 ve Vídni napočítlo 100 tisíc Čechů (obcovací jazyk), ve skutečnosti jich tam odhadem bylo na půl milionu. Způsobeno to bylo tím, že se hlásili k obcovacímu jazyku německému, domnívajíce se, že se tím jejich profesní i společenské postavení zvýší.

Ve Vídni se k česky mluvícím chovali někdy pohrdavě, nazývali je v místním dialektu Ziegelböhm (Ziegel = cihla, Böhme = Čech). Ve Vídni kolovala začátkem 20. století rýmováčka ve vídeňském dialektu: „Es gibt a Kaiserstadt. Es gibt nur a Wien. Die Wiener san draußen, die Böhm san drin“ (Je jen jedno císařské město, je jen jedna Vídeň. Vídeňáci jsou venku a Češi uvnitř.) [Klimek 2003–2]

Zajímavé je, že mladý Hitler ve Vídni podle výpovědi svého spolubydlícího s česky znějícím příjmením August Kubizek, trpěl, když dělníky na stavbách slyšel mluvit italsky nebo česky. Ale to jim oběma nevadilo, aby měli přátelský

vztah ke své bytné, k české Moravance Marii Zakreysové
[Klimek 2003–2]

MAĎARO- ČI SLOVÁKONĚMEC THOMAS JOHANN MASÁRIK

Obdobně jako Beneš si měnil jméno, na rozdíl od něj ale vícekrát: z Masárika ze zápisu v matrice na Masarika, později na Masaryka, vypustil Johanna, aby pak po americkém způsobu včlenil mezi své křestní jméno a příjmení manželčino příjmení za svobodna, na Thomas Garrigue Masaryk. Naposledy si změnil křestní jméno z Thomase na Tomáše.

Otec podle zápisu v matrice, József Maszarik (foneticky podle pravidel maďarské výslovnosti: Józef Masarik), byl negramotným kočím z Horních Uher, z dnešního Slovenska, který znal jen pár slov německy. Matka Therese Kropaczek byla Moravanka, panská kuchařka mluvící německy, o deset let starší než ženich, z češtiny dovedla jen několik nejn nutnějších obrátů. Takový sňatek byl mesaliancí. Prvorozený Thomas Johann se narodil necelých sedm měsíců po svatbě.

Otázkou též je, zda Masarykův matrikový otec nebyl vlastně Maďar (v maďarštině není rozdíl mezi Uhrem, státním příslušníkem Uherského království a Maďarem), protože Tomáš po celý svůj život tajil, že zná plyn ně maďarsky. Čeští historici trvají na tom, že otec byl Slovák, u matky

dnes uvádějí, že byla poněmčená Moravanka. Její nedosta-
tečná znalost češtiny se nedala popřít i Tomáš Masaryk při-
znával, že s ní již jako děti hovořili výhradně německy.

Když Masaryk se později stal profesorem na pražské uni-
verzité, neznal pořádně česky a texty jeho přednášek mu
museli převádět do použitelné češtiny jím najatí studenti.

Masaryk podporoval národní racionalismus a protikato-
lické hnutí, měl velký vliv na prohloubení kultu Jana Husa,
oslabil v Česku vliv marxismu, dějiny vykládal protestant-
sky a přinejmenším tendenčně, před první světovou válkou
přispěl ke zmírnění protiněmeckého boje a snažil se posu-
novat české smýšlení od východního mýtu k západní inici-
ativní kritičnosti. Na základě Palackého výkladu dějin vnesl
do českých dějin mýtus o holubičí povaze českého národa.
Tento výmysl se nesnáší se skutečností, že z Königreichu
Böhmen, Království Bohemie směřovalo do cizích států více
válečných a loupežných výprav než opačným směrem (sic).

Podivuhodná byla i Masarykova vlastnost snášet se s ci-
zími názory do okamžiku, než pro něj vyvstala nutnost je
z praktických důvodů zavrhnout. To mělo podle Emanuela
Rádlu za důsledek, že se za jeho názory vydávaly i názory
jeho přátel. Masaryk nevypracoval žádnou svou myšlenku
systematicky v teoretické rovině, nýbrž psal a vykládal
úryvkovitě podle denní potřeby, většinou vlivem nějaké
politické události. Z jeho díla je jasné, co mají Češi zavrhn-
nout, čeho se vyvarovat, leč čím pozitivním to nahradit,
v nich většinou chybí [Rádl].

Zachoval se záznam rozhovoru Karla Kramáře s Masary-
kem ve Vídni hluboko před první světovou válkou. Kramář
mu položil otázku, zda ví, proč ho všichni nazývají Prorok.
Masaryk nevěděl, a tak Kramář pokračoval: „Všechny problé-
my nadhodíte a žádný do konce nedomyšlíte. Ale

všichni, kteří vás poslouchají, věří, že je máte vždycky domyšleny.“ Masaryk mu dal za pravdu [Pernes 2006].

Hledal všude člověka tam, kde ostatní viděli jen Čecha. Hledal pravdu, kde jiní viděli jen vlasteneckou sílu. Mluvil o mravnosti tam, kde okolí fantazírovalo o slávě. Sám se ničím takovým neřídil, což se projevilo zřetelně za první světové války. Víře v čisté lidství dal po příkladu Herderově jméno humanita. Nicméně má Masaryk svými výklady nebezpečně blízko k pangermanismu a filozofiím totalitních ideologií. Odlišuje se pouhým detailem – onou humanitou stavěnou nad národ a stát. Podle Masaryka je cílem státu zastřešení národa, nikoli jednotlivce. Ze stejného filozofického přístupu vycházejí i totalitní ideologie a režimy, kde národ, proletariát, korporace, jednoduše celek je nadřazen jedincům, kteří ho tvoří, jejich individuálním právům. Masaryk používal termín humanita bez náležité definice, což mu ale vůbec nevadilo, aby z humanity nevycházel při svých dalekosáhlých generalizacích.

Není v této souvislosti bez zajímavosti, že Otto Strasser, jeden z ideologických vůdců německé nacistické strany NSDAP, který patřil k levému křídlu strany společně s Josephem Gobbelsem a svým bratrem Gregorem, požadoval, aby NSDAP „se jasněji přizpůsobila nacionálnímu socialismu, jak jej hlásá T. G. Masaryk“ (sic) [Klímek 2003–2]. Masaryk radikálním socialistou byl, viz mimo jiné jeho velké sympatie k ruským bolševikům, jichž se v zahraničí vehementně až do srpna 1918 zastával, a taktéž byl český nacionalista. Jenže o tom všichni čeští historici kromě Antonína Klímka zarytě mlčí.

Masarykova pojednání o aktuálních českých problémech v mocnářství se vyznačují podle Petra Příhody střízlivým

realismem. „Jde-li naproti tomu o věci obecné a nadčasové, o filosofii, náboženství, o českou otázku vůbec, překvapuje jeho nejasnost, nedůslednost a rozporuplnost... Způsob jeho myšlení lze sledovat v jeho nejvýznamnějším spise o problematice češství, v ‚České otázce‘ (1895). Je konfušní, nemile povrchní a chvatné. Svádí k zneužití jednotlivých myšlenek jako demagogických hesel. Neupřesňuje pojmy, srovnává nesrovnatelné. Nedůslednost a nesusoustavnost znemožňuje navazovat a pokračovat; naopak, nutí od začátku až do konce kriticky glosovat. Základní ideou českého obrození je dle Masaryka idea humanitní. A to nejen obrození, nýbrž i českých dějin, třebaže zůstalo nevysvětleno, proč a v jakém smyslu mají dějiny nebo i jen jejich část nějakou ideu. Humanita, čistá člověckost skutečně není než ideál všeobecného bratrství, ideál naší Jednoty, ideál vpravdě český´ ... Ale co to je humanita čili člověckost? Jednou je to prostá láska k bližnímu, jindy slogan Francouzské revoluce; též idea národní a sociální je ‚projevem‘ ideje humanitní. Socialismus je jedním z čelných hnutí humanitních, stejné tak i jiná hnutí, jimž Masaryk věnoval jednotlivé kapitoly ve svých ‚Ideálech humanitních‘ (1901). Není tu vskutku obtížné usvědčit Masaryka jeho vlastními výroky z naprosté myšlenkové konfuze a jeho pokus o národní filosofii ze ztroskotání. Humanita, tento všeobšáhlý, bezobsažný, vlastně tedy nepotřebný pojem se má přitom stát jejím úhelným kamenem, vodítkem politických programů i duchovního života... Masarykova nechuť k filosofii, která mu byla vždy odpudivě ‚školskou‘, i jeho diletantský exkurs do historiosofie měly neblahý účinek. Posílily již tradiční novočeskou nefilosofičnost a zatížily české národní vědomí – zejména později, po dosažení státní samostatnosti – novým břemenem jalových fikcí.“ [Podiven]

Světovou válku nazýval Masaryk *světovou revolucí* (jeho paměti mají titul *Světová revoluce*) a sám se označoval hrdě za revolucionáře. Následkem toho považoval ruské bolševiky zcela nesmyslně za *své spolurevolucionáře!* Během války zcela popřel svůj předchozí názor, že Německo a Rakousko-Uhersko jsou ústavní systémy zaručující obyvatelstvu občanská práva, začal je pranýřovat jako theokracie, se kterými demokracie vedou boj v zájmu obnovení práv malých národů, což byla Masarykova vědomá lež, protože i některé země bojující proti Centrálním mocnostem byly theokraciemi. Masaryk se během války změnil z předválečného nenapravitelného pacifisty a idealisty, jak se sám označoval, na militantního propagandistu bez jakýchkoli skrupulí [Kalvoda 1998].

Masaryk nijak nevystupoval proti bolševické revoluci v Rusku, naopak. Jan Herben zaznamenal v knize T. G. Masaryk: „Když nás Ukrajinci žádali o účast v boji” (jednalo se o boj po vyhlášení samostatné Ukrajiny proti ruským bolševikům, po jejichž boku bojovali i bolševici ukrajinští), „řekl jsem jim: Ne, pánové! Vaši bolševici jsou strana a vy bojujete proti vlastním lidem!”

V Kyjevě v únoru 1918 Masaryk prohlásil: „Řekl jsem spojencům otevřeně: Nebojím se vítězství bolševiků. Bolševická vláda jest demokratická, socialistická (sic).“ Historik Josef Pekař o něm napsal, že byl od počátku ruské revoluce „horlivým obhájcem bolševické revoluce všude tam, kde bolševici přístupu a sluchu neměli“.

V knize *Nová Evropa*, kterou Masaryk dokončoval v Sankt-Petěrburgu (Sankt Petersburg, česky Petrohrad, později Leningrad, dnes opět Sankt-Petěrburg), zatímco probíhal bolševický puč, později nazývaný Velkou říjnovou socialistickou revolucí, a pod okny jeho hotelu pobíhaly

bolševické bojůvky, najdeme vysvětlení jeho postoje. Rusko musí být podle něj silné, aby mohlo být oporou malým východoevropským a středoevropským státům proti pangermánství. Zapomněl snad, jak si ruský a německý stát rukou společnou a nerozdílnou rozdělily v 18. století Polsko? Nerozpoznat imperiální ambice ruského státu, totalitní charakter bolševického převratu, kterému byl fyzicky přítomen, o jehož cílech byl zpraven na místě z první ruky, jsou fatální omyly profesora a státníka, který byl pokládán za předního znalce Evropy a Ruska. Ve svém antigermánství šel tak daleko, že během první světové války radil prezidentu USA Thomasovi Woodrowovi Wilsonovi, aby státy Dohody Německo vojensky zcela zničily a obsadily Berlín. K tomu sám Masaryk ve Světové revoluci: „Prezident (Wilson) byl snad silnějším pacifistou než já.“ Kde asi zůstalo Masarykovo heslo: Ježíš, ne Caesar?

Ve Světové revoluci popisoval Masaryk, jak si představuje součinnost domácích Němců: „V demokracii se rozumí samo sebou, že každá strana, jakmile uznává politiku státu a stát, má právo na účastenství ve správě státní. Ba sama má k tomu povinnost.“ Ale práva menšiny v demokratickém státě nevyplývají z uznání nebo neuznání vládnoucí politické moci, nýbrž musejí být předem zaručena, například ústavou. Menšiny se nemají podílet jen na správě státu, nýbrž též i na organizaci státu (sic). Zde Masaryk zaměňuje demagogicky a svévolně práva politické strany a práva národnostních menšiny. Práva menšiny musejí být dostatečným způsobem zaručena, protože v zastupitelské demokracii není národnostní menšina schopna se prosadit proti většině, právě v důsledku toho, že je menšinou. Emanuel Rádl píše: „A není-li zaručeno právo národnostních minorit na organizaci státu, postrádá stát oprávnění své existence“

[Rád]. To byl případ první republiky, která se rozpadla za dvě desetiletí. A rozpadla by se i bez přičinění Němců, protože Češi neměli ve státě většinu a národnostní menšiny utiskovali.

Masaryk si nebezpečí z nerovnoprávnosti národů ve státě po určitou dobu uvědomoval, protože v rozhovoru s novinářem Felixem Saltenem skepticky podotkl: „Dosáhli jsme příliš mnoho, naše republika je pouze horším vydáním starého Rakouska.“ [Lorenz 1987] Nicméně uznával národ coby kmenový, nikoliv smluvní: „Národnost projevuje se prakticky jazykem... Jazyk slouží jako výrazový prostředek citům a myšlení člověka... má ohromnou důležitost sociální – umožňuje styk lidí... Národnostní princip se jeví jako... láska k mateřštině a celému bytu lidí, mluvících stejným nebo velmi příbuzným jazykem.“ [Klimek 2003–2]

TGM v poselství k Revolučnímu národnímu shromáždění 22. 12. 1918: „Území obývané Němci, jest území naše a zůstane naším... My jsme vytvořili stát; tím se určuje státoprávní postavení našich Němců, kteří původně do země přišli jako emigranti a kolonisté. Máme plné právo na bohatství našeho území, nezbytného pro průmysl náš i Němců mezi námi. My nechceme a nemůžeme obětovati naše značné menšiny české v tak zvaném německém území... My nikdy nepřipustíme secesi našeho smíšeného severu.“ [Kovtun]

Konstatujme, že v německých sídelních územích žilo v roce 1919 odhadem jen necelých pět procent českého obyvatelstva – některé údaje jsou nepatrně vyšší, ale vesměs nepřesahují 6 %.

O den později, 23. 12. 1918, pronesl Masaryk německy v Královském německém zemském divadle v Praze, Königlich Deutsches Landestheater (předtím Královské stavovské divadlo, Königliches Ständetheater, od roku 1920 opět Stavovské divadlo) ke shromážděným německy mluvícím obyvatelům: „Děkuji pražským Němcům za jejich důvěru, kterou mě poctívají. Buďte ujištěni, Němcům našeho obnoveného státu se dostane plné rovnoprávnosti... I já doufám a přeji si, aby dnešní večer byl jen prologem – smím-li se tak vyjádřit – k velkému dramatu, jež bychom my a Němci v naší společné vlasti mohli a směli sehrát.“ [Kovtun] V jedné z obou svých řečí, pronesených během dvou dnů, zcela očividně lhal.

Ve své řeči k Revolučnímu národnímu shromáždění 22. 12. také řekl: „Organisovali jsme za hranicemi všechny naše kolonie emigrantské.“ Ve skutečnosti české a slovenské kolonie v zahraničí naopak zorganizovaly česko-slovenský zahraniční odboj. „Nevzali jsme od Spojenců ani krejcaru – zdůrazňuji to, protože naši odpůrci mluví o ruských, anglických a jiných penězích. A stejně zde konstatuji, že jsme za celou tu dobu pobytu v zahraničí neužili ani jediné nepravdy proti našim nepřátelům, ani jedné z těch tak zvaných diplomatických chytrostí – tak čestný politický boj, tak čestná revoluce, smím říci, sotva kdy byla provedena.“ [Kalvoda 1998] Byly to Masarykovy nehorázné lži.

Masaryk 10. 1. 1919 vůči francouzskému deníku *Le Matin* prohlásil: „Naše historické hranice téměř souhlasí s hranicemi etnografickými. Pouze v severním a západním okraji českého čtyřúhelníku existuje německá menšina, která vznikla následkem silné migrace během posledních staletí. Pro tyto cizáky se vytvoří asi určitý modus vivendi, a když se osvědčí jako loajální občané, je dokonce možné, že jim

náš parlament aspoň v oblasti veřejného školství dovolí nějakou autonomii. Konec konců jsem přesvědčen, že před námi stojí rázná degermanizace těchto území.“ Na počátku jednání mírové konference v Paříži zveřejňuje Masaryk ve významném francouzském deníku lži a proklamuje budoucí nepřipustné zacházení s národnostní menšinou v československém státě (sic).

Nebyl prost rasových předsudků. Když v roce 1921 přinesl Jiří Stříbrný Masarykovi, pověřen Antonínem Švehlou, návrh složení nové vlády, dostalo se mu odpovědi: „To nejde, to vám nepodepíší. Jednoho žida bych snesl, ale dva jsou moc.“ Je známo i prezidentovo opakované přitakávání předsudkům Američanů vůči černochům [Klimek 1996]. Masaryk jako prezident prohodil ke svému tajemníku Vladimíru Kučerovi a ten to zaznamenal, že v něm vyvolávalo odpor, když se musel dotknout žida [Klimek 1996].

Významný sociolog Emanuel Chalupný o Masarykovi v roce 1911 napsal: „Jest to duch bohatý a zajímavý, ale vnitřně chaotický, plný náběhů, ale nedodělaný. Samolibý démon, který šíleně se žene za ctižádostí a kterému všichni lidé kromě Machara nejsou než nástroji... cení je, dokud mu slouží, hanobí je, když jich už nemůže zneužívat... Zjev jeho tisíce lidí vespolek rozeštvál. Kvasivý bacil bez dostatečného pozitivního obsahu. Stále mluví o krisích, vyvolává krise, sám jest vtělená krise. Rád by všechno ‚ujasňoval‘, protože jest sám temný a neujasněný. Kalí vodu a myslí, že ji ujasňuje. Slepá síla bez ušlechtilé kázně, negace bez organické schopnosti tvůrčí. Postavte jej do kteréhokoliv oboru, všude projeví pozoruhodné postřehy, ale nikde neprovede dokonalé dílo. Pěstuje sociologii a podkopává zároveň její

principy. Torso velkého talentu. Hrbolaté zrcadlo, odrážející svět znetvořeně. Jakou karikaturu udělal z českých dějin, z Dobrovského, Jungmanna a jiných našich velikánů. Bludná kometa vlekoucí za sebou ohon beztvarych částic, ale neschopná uživiti kohokoli svým záhadným přísvitem: zrádný vír, jemuž silní plavci odolají, ale v němž slabí utonou.“ [Chalupný]

Historik Antonín Klimek soudil o něm 85 let později: „Před světovou válkou patřil T. G. Masaryk k nejvýraznějším osobnostem u nás. Ale také k nejspornějším. Politizující profesor filozofie na Karlově univerzitě... poslanec vídeňské Říšské rady, bojovník proti katolicismu, zpátečnickým trendům doma i v cizině, avšak též pohrdavý odpůrce liberalismu. Proslulý bojem proti antisemitismu v Hilsnerově aféře, ale i z odvážných obran Jihoslovanů, obžalovaných neoprávněně Vídní... Odvážně bořící proti náladám Čechů legendu jejich pyšně uctívaných, jenže podvržených Rukopisů, aby záhy sám vytyčil na odkazech protestantismu zbudovanou legendu našich dějin a tradic, a současně člověk, věřící svého času, že je povolán založit nové náboženství... Autor provokativních a provokujících tezí a otázek, na něž často nalézal chybné odpovědi, které ale vyburcovaly ostatní k tomu tak klíčovému: Myslet, promýšlet!“

Zdeněk Kalista to vyjádřil lapidárně: „Kdyby TGM lépe porozuměl české otázce v dějinách, usiloval by pouze o reformování a zachování Rakouska-Uherska... rozbil je nikoli jako Čech bojující za práva českého národa, ale jako cizí Evropan bojující pomýleně za demokracii proti theokracii.“

Předseda sudetoněmecké sociální demokracie Wenzel Jaksch tvrdil: „Masarykova politická filozofie nebyla filozofií, protože filozofie je důsledné uplatňování řady principů,

byla směsicí pravdy, lži a protikladů, doktrínou čisté účel-
nosti, která pod maskou demokratické etiky vyhovovala
specifickým potřebám velkočeské mocenské politiky. Ná-
sledkem bylo rozšíření směsice politických bludů, které mor-
álně narušily myšlení dvou generací.“ [Jaksch 1990] Do-
dejme, že neblahý vliv Masarykovy pseudofilozofie je
značně znatelný dodnes.

Milan Machovec o Masarykovi vlídně shrnul: „Mnozí
křesťané i mnozí ateisté v něm často shledávali přímo pro-
totyp křesťana, ano až nečasové zosobnění přežitků středo-
věké zbožnosti v epoše již převážně nenáboženské, někteří
theologové i zasvěcenější ateisté zase zjišťovali, že vlastně
není ani elementárních předpokladů přiznat mu křesťanství
vůbec... Jedněm byl odůvodněně jedním z nejpozoruhod-
nějších filosofů všech dob, druzí tvrdili neméně zdůvod-
něně, že filosofem vůbec není... Profesionálním odborným
filosofům byl spíše moralistou či politikem, popřípadě něco
mezi esejistou a kazatelem: vždyť ani nevytvořil filosofický
systém ani se nezařadil do jisté ‚školy‘, což mu odborní fi-
losofové nemohli odpustit. Politikům zase byl spíše filo-
sofem, utopistou, něco mezi neškodným snílkem a nebez-
pečným buřičem se střídavými sklony sem či tam; teprve
výrazný životní úspěch je donutil vzít jej vnějškově vážně
– ale ovšem i pak vždy s výhradami. Ale ani pak se neshodli
v ničem: jedněm byl jakožto filosof spíše pozitivistou, dru-
hým byl odpůrcem positivismu. Jedni v něm shledávali
hloubky nejpozoruhodnější, druzí v něm nenašli kromě ně-
kolika aforismů ani jednu pořádnou vlastní myšlenku. Vě-
decktí specialisté sotva že mu vůbec uznali elementární uni-
versitní kvalifikaci – v jejich očích byl spíše něco mezi žur-
nalistou a demagogem – a ‚pořádnou vědu‘ podle jejich
stavovských představ nikdy nedělal.“ [Machovec]

Masaryka ovládaly po roce 1914 dvě utkvělé představy promítající se do jeho počínání – patologická nenávisť vůči Habsburkům a nemenší posedlý odpor proti římskokatolické církvi. Ve spojení s absencí morálky, byť jí měl plná ústa, a s nezřízenou touhou po osobní moci to nemohlo pro republiku znamenat nic příznivého.

NÁRODNOSTNÍ MENŠINY A ZACHÁZENÍ S NIMI

Rakouské mocnářství a jeho ústava pojem národnostních menšin neznala. Taktéž nebyl v Předlitavsku (v říši bez Uherského království) stanoven úřední jazyk, i když v rakouském Slezsku se ho Slezský zemský sněm (Schlesischer Landtag) pokoušel v druhé polovině 19. století nastolit. Češi, před válkou autonomisté a federalisté, se stali založením republiky rázem vášnivými obhájci centralismu a státního jazyka československého.

ČSR byl národní stát založený na jazykovém pojetí národa a ve svém přístupu k menšinám se přičila demokratickým principům. Situace byla o to vážnější, že podle sčítání lidu v roce 1921 bylo v republice 3 124 390 lidí německé národnosti a 6 727 038 Čechů bez Slováků, tedy německá menšina v československém státě byla procentuálně vůbec největší národnostní menšinou v Evropě (v Čechách tvořili 37, na Moravě 25 a ve Slezsku 50 % obyvatelstva) a Češi neměli ve státě ani většinu. A co hůře: k přípravě ústavy nebyly národnostní menšiny připuštěny, ani její text s nimi nikdo nekonzultoval (sic).

Výše uvedené údaje ze sčítání lidu nejsou zcela spolehlivé, Čechů ve skutečnosti bylo ve státě méně, protože sčítací komisaři (všichni byli Češi a Slováci, tedy národnosti československé) mohli národnost sčítaných stanovovat i proti jejich vůli, čehož využívali k jejich přiřazování ke státopornému národu. Češi zase tvrdili, že předválečný, rakouský census v roce 1910 byl zfalšován ve prospěch německy hovořících, protože se neudávala národnost sčítaných, nýbrž obcovací jazyk.

Židé se před válkou hlásili hojně k německému jazyku a kultuře a tak v preventivní snaze snížit počet Němců v československém státě se ustavila i národnost židovská, což mělo za důsledek, že když se k ní žid přihlásil, ztratil práva na výhody, platící pro domácí Němce, protože s úřady jednat německy v soudních okresech, kde Němci tvořili alespoň 20% národnostní menšinu, nesměl, neboť k ní již nepatřil, navzdory třeba i tomu, že žádný jiný jazyk než němčinu neovládal (sic).

Aby se užívání německého jazyka co nejméně omezilo, rozeznávaly se státní úřady od státních podniků, jako jsou například dráhy, pošta, tabákové továrny a podobně. Jedině československé úřady směly pouze v soudních okresech s více než 20% německou menšinou jednat s domácími Němci německy. S Němci odjinud (z Rakouska, Německa, Švýcarska, jižního Tyrolska a podobně) a s cizinci snažícími se německy dorozumět bylo úřadům jednat s nimi německy striktně zakázáno. Obdobně to platilo pro úřady v soudních okresech s alespoň 20% menšinou Poláků nebo Maďarů.

Na rozdíl od úřadů musely státní podniky jednat vždy, i s domácími Němci, a to i v soudních okresech s více než

20% německou menšinou, jakoukoliv národnostní menšinou, ve státním jazyku československém (sic). Nejdále šel článek jazykového nařízení, podle něhož vláda mohla žádat, aby se užívalo češtiny všude tam, kde vláda uzná, že to vyžaduje veřejný zájem. Podle tohoto předpisu byly hostince povinny mít všude, i v ryze německých, maďarských sídelních oblastech, kde téměř žádný nebo dokonce vůbec žádný Čech nežil, i české (slovenské) nápisy a české (slovenské) jídelní lístky [Rádl].

Masaryk sice po válce uvažoval o vytvoření německé samosprávy ve dvou až třech župách, velikostí odpovídajících krajům [Staněk 1992], ale nenalezl odvahu jít švýcarskou cestou, slibovanou jako model vhodný pro ČSR Benešem na mírových jednáních (viz níže). Masaryk po válce proti českému nacionalismu již nevystoupil. Co toho bylo příčinou, není známo. Zřejmě touha být nejvyšším představitelem státu, jakýmsi republikánským monarchou (Masaryk na koni). Kdyby se českým šovinistům vzepřel, nemusel by byl opět zvolen prezidentem.

Emanuel Rádl to vyjádřil v souladu s Rennerovým návrhem národnostního soužití pro Předlitavsko z roku 1899 přesně: „Národnost by měla býti vymezena tak, jako jest vymezena církev, má míti svá svrchovaná práva, pokud se týče kulturního života, a v tom ohledu se stát nebude míchat do zájmů národnostních, jako se nemá míchat do otázek vyznání náboženského. V ostatním ohledu občané různých národností podléhají státu, tak jako členové církvi mu podléhají v ohledu hospodářském, sociálním či trestním. Ve střední Evropě jde na prvním místě o jazyk. Protože jazyk jest jistě původním a přirozeným právem každé národnosti, vstupuje její jazyk jako konstitutivní element do organisace státu: stát musí mluvití řečí svých národností

a administrace se musí upravit tak, aby jazyk německý byl tak svobodný jako český.“ [Rádl] Ale tomu se Češi po celou dobu první republiky zuby nehty bránili.

Národní socialista a ministr obrany Václav Klofáč na schůzi o Velikonočním pondělí 1919 hovořil o Československu jako o *Švýcarsku vyššího řádu*, což se později citovalo tisku jako *nové Švýcarsko ve větším stylu* nebo jako *vyšší Švýcarsko*.

Sudetoněmecký sociální demokrat Wenzel Jaksch ale později varoval: „Jsem přesvědčen, že Československo může být budováno jako středoevropský pendant Švýcarska. Nezapomínejme však, že vzorové národnostní právo Švýcarska bylo zbudováno na tom, že všichni Švýcaři se společně hlásí ke svobodě. Ve Švýcarsku totiž neexistuje strana, která si nařiká na útlak jen proto, aby se co nejdříve dostala do situace, kdy ona sama bude moci utlačovat druhé.“ [Brügel 1967] A to je pro soužití jinojazyčných skupin v jednom státě zcela zásadní.

Beneš na mírových jednáních v Paříži několikrát ujistil mírovou konferenci, že Němci budou v ČSR požívat menšinových práv, a ve spojencům předloženém memorandu č. 3 (Mémoire III) z 28. 2. 1919 psal: „Němci v Čechách dostanou všechna práva, která jim přináležejí, budou mít stejná práva jako Čechoslováci... Všechny úřady budou přístupny všem státním občanům. Jazyk menšin bude všude povolen. Žádné menšině nebude nikdy odepřeno mít své školy, soudce a soudní dvory... Němčina bude druhým zemským jazykem... Politický systém bude podobný švýcarskému a bude v Čechách nastolen nejenom proto, že Čechoslováci jsou a vždy byli prodchnuti nejhlubším smyslem pro demokracii, právo a spravedlnost.“ [Kalvoda 1998]

V tomto memorandu Beneš také tvrdil, aniž k tomu poskytl sebemenší důkaz, že: „(1) čeští Němci netvoří jeden celek, řádně organizovaný a sledující určitý cíl, (2) nemají žádné vůdce, těšící se důvěře lidu a v Čechách neexistuje žádné opravdu silné lidové hnutí, oprávněné dovolávat se zásady práva národů rozhodovat o svém osudu, (3) naopak ti z Němců žijících v Čechách, kteří jsou v současnosti schopni jasně formulovat politickou myšlenku, prohlašují, chtějí nechtějí, že jejich ekonomické zájmy je nutí, aby dali přednost česko-slovenskému státu před velkým Německem; spojení Německých Čech s Německem je iluzí.“ [Kalvoda 1998]

V Mémoire I Beneš psal o deseti miliónech Čechoslováků trpícím pod jařmem germánským a maďarským, o jejich odnárodnění, tvrdil, že Germáni se dostali na vyšší úroveň jen proto, že Slované museli oproti nim stále bojovat o zachování své existence. Pak uváděl: „V každém případě jsou to tyto elementy, které obzvláště vyznačují civilizaci Čechoslováků; na jedné straně neustálý boj proti Němcům, na druhé straně horečné hledání morálního a především nově náboženského života... Čechoslováci byli vždy v čele každého slovanského hnutí. Dali tomuto spojeneckému systému jméno, které se ujalo a které se dnes používá: slovanská vzájemnost... Díky své geografické poloze a díky dějinným okolnostem utvořili Čechoslováci skupinu, která stojí v čele slovanských národů v jejich historickém vývoji k novým formám moderní civilizace. V moderní a současné epoše dosáhli jako národ vždy nejvyššího duchovního, sociálního a hospodářského rozvoje... Jejich všeobecná situace z nich nutně učinila nesmiřitelného nepřítele Němců, neboť Němci byli jeho utlačovateli... České obrození bylo zcela odlišné od obrození jiných Slovanů. Ostatní Slované

byli pouze utlačováni. Češi byli téměř vyhlazeni; uskutečnili takřka zázrak zmrtvýchvstání.“ [Kazimour]

Zásadním argumentem československé strany bylo historické právo a průběh historické hranice s Německem a Rakouskem prezentované v předchozím Benešově memorandu č. 2 (Mémoire II), kde se poukazovalo, že čeští Němci jsou potomky kolonistů. Podle onoho memoranda nechali Habsburkové po bitvě na Bílé hoře záměrně přijít do českých zemí velký počet Němců, aby je mohli plně germanizovat. Vídeňské vlády v 19. a ještě na počátku 20. století měly podle onoho memoranda usilovat prostřednictvím byrokratického a policejního státu o udržení německého panství v českých zemích. V 19. stoletím nastalo národní obrození, v níž Čechové dobyli téměř celou zemi zpět do svých rukou. Memorandum č. 2 přiřazovalo etniku českému ideje demokratické a etniku německému naopak ideje autokratické [Gordon, Jančík – Kubů]. Memorandum č. 2 je přímo ukázkovou kvintesencí českého nesnášenlivého nacionalismu. Benešův závěr v tomto memorandu: „Existuje národ Čechoslováci, národ vyvolený a mimořádný, trpící pod německým jhem. Zjevil se jako Fénix, který ukáže Evropě nový svět“. [Kazimour] Nabubřelé, nezakládající se na pravdě, ale takový byl pohled Edvarda Beneše.

I Benešova dodatečná nota mírové konferenci z 20. 5. 1919 začíná příslibem: „Československá vláda má v úmyslu svůj stát organizovat na základě převzetí národnostních práv obsažených v švýcarské ústavě a ve Švýcarské konfederaci uplatněných, to znamená, že chce učinit z Československé republiky určitou obdobu Švýcarska.“ [Kalvoda 1998, Schultze-Rhonhof 2008] Dále v notě uvedl: „V praxi bude němčina druhým zemským jazykem a bude se běžně